

Worldwide Travel, Inc.

Call for special fares

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਦਿੱਲੀ, ਬੰਬੇ

734-525-7304 ਜਾਂ 800-504-3044

ਵਾਜਬ ਰੇਟ, ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ

APPROVED MORTGAGE
THE LENDER YOU CAN TRUST

C.S. Ahluwalia
Mortgage Consultant

916.747.5801 cell
317.423.7000 fax
317.634.4391 office
cgate007@yahoo.com

1740 Lafayette Rd. Indianapolis, IN 46222
Headquarters: 107 N. State Rd 135 Ste. 301 Greenwood, IN 46142
www.approvedonline.com

Lunch Buffet

\$6.99
*Weekday Only

ਵਧੀਆ ਖਾਣਾ, ਵਧੀਆ ਮਾਹੌਲ
ਅਤੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸਰਵਿਸ

ਅਸੀਂ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ, ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਹਰ ਭਰਾ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲੋਕ ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

853 S. Roselle Rd, (Behind Littman Bro.)
Schaumburg, IL 60193, Tel: 847-895-0100

Twelfth Year in Publication ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 12, Issue 3, January 15, 2011 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਕਾਂਗਰਸਵਰਮਨ 'ਤੇ ਗੋਲੀ, ਜੱਜ ਸਣੇ 6 ਹਲਾਕ

ਟਸਕਨ, ਐਰੀਜੋਨਾ: 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਮਹਿਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਮਨ ਮੈਂਬਰ ਗੈਬਰੀਅਲ ਜੀਫਰਡ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਫਾਇਰਿੰਗ ਵਿਚ ਨੌਂ ਸਾਲਾ ਬੱਚੀ ਤੇ ਇਕ ਜੱਜ ਸਣੇ ਛੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਉਕਤ ਮਹਿਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਮੈਂਬਰ ਸਣੇ

13 ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਡੈਮੋਕਰੇਟ ਕਾਂਗਰਸ ਮੈਂਬਰ 40 ਸਾਲਾ ਗੈਬਰੀਅਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਇਹ ਘਟਨਾ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰੀ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਭਾ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਮੈਂਬਰ ਗੈਬਰੀਅਲ ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਇਕ ਸੁਪਰ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ 'ਕਾਂਗਰਸ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਾਂ ਉਤੇ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗੋਲੀ ਬੀਬੀ ਗੈਬਰੀਅਲ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਐਰੀਜੋਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਜੌਹਨ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 3 'ਤੇ)

9ਵਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਮੇਲਨ: ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਵਾਅਦਾ, ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਇਥੇ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਦਿਵਸ ਸੰਮੇਲਨ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦ ਹੀ ਵੋਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾਇਆ ਉਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਹਤ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ 51 ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ 1500 ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਪੁੱਜੇ ਸਨ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 9ਵੇਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਡਾਂ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਓ.ਸੀ.ਆਈ.) ਤੇ ਪਰਸਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ

ਸ. ਮੋਂਟੇਕ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਓਰਿਜਨ (ਪੀ.ਆਈ.ਓ) ਦਾ ਰਲੇਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿਚ

ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਾਰਡ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਰਡ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ

ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਰਲੇਵਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਦਮ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 4 'ਤੇ)

2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ-ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੈਗ 'ਤੇ ਪਲਟਵਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਕੈਗ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਮਾਮਲੇ 'ਚ 1.70 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਪਲੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਕੇ ਸਨਸਨੀ ਫੈਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਵੰਡ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਕੈਗ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰੁੱਟੀਪੂਰਨ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

1.70 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਪਲੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਗਲਤ: ਸਿੱਬਲ

ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ 'ਪਹਿਲਾਂ ਆਓ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਓ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਧਰ ਆਡੀਟਰ ਕੈਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈ।

ਸੰਚਾਰ ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ ਮੰਤਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਨੇ 8 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੈਗ 'ਤੇ ਪਲਟਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਵੰਡ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੈਗ ਵੱਲੋਂ ਅਪਨਾਏ ਗਏ ਢੰਗਾਂ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਾਮਲਾ ਸਨਸਨੀਖੇਜ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਕੋਲ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਸਮੂਹ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਨਾਰਥ ਪੁਆਇੰਟ ਫੈਮਿਲੀ ਡੈਂਟਿਸਟਰੀ

ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ:

- *ਇਨਵਿਜ਼ਲਾਈਨ *ਕਰਾਊਨ *ਰੂਟ ਕੈਨਲ
- *ਦੰਦ ਚਿੱਟੇ ਕਰਨਾ *ਡੈਂਚਰ ਅਤੇ ਇੰਪਲਾਂਟ

ਤੁਸੀਂ ਦੰਦਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Services:

- Invisalign • Crowns • Root canals
- Whitening • Full and partial dentures

With mini-implants

Rupinder Kaur
Northpointe Family Dentistry
8597 Columbus Pike
Lewis Ceneter, Ohio 43035
Phone#740-548-5700

Dhillon Truck Stop / Dhillon Road Service

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ Gill Manj Gurdaspur Wale

ਡੀਜਲ ਅਤੇ ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ
New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM
Ph : 575-576-4111, 317-918-6776

ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ
ਧਰਮ ਭਾ ਜੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਅਮਨਟੈਲ

AMANTEL.COM

\$100 'ਚ 126 ਘੰਟੇ

Talk One Minute, Pay For One Minute (7560 ਮਿੰਟ)

Customer Service 24/7
ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
1-888-652-6268
732-983-4332/4333

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ 'ਚ ਨਾਕਾਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਲਾਸ ਵੇਗਸ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ

ਲਾਸ ਵੇਗਸ (ਜਤਿੰਦਰ): ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਵਿਖੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿਣ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਇਕੱਤੀ ਦਸੰਬਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਤ 12:30 ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਰਦੇਸੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਭਾ, ਨੇਵਾਡਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਕਾਈ ਜੰਮਣ ਨਾਲ ਹਰਾ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ

ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਸਮੇਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤੋਖਸਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਿਬੇਕਸਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਸਰ ਤੇ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੌਲਸਰ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਖੇ ਸਫਾਈ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜਲ 'ਤੇ ਕਈ ਬਾਈਂ ਕਾਈਂ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੁਰਦੁਆਰੇ

ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਅੰਕਿਤ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਸਰ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤੋਖਸਰ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਿਬੇਕਸਰ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤੋਖਸਰ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਤੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੀ ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਇਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਇਕ ਵਾਰ 1974 ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਸਰ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। 1992 ਤੋਂ 1994 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੇ ਜਲ ਲਈ ਹੌਸਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਿਬੇਕਸਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖਸਰ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

70 ਕਰੋੜ ਦੀ ਹੈਰੋਇਨ ਫੜੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਸਕਰਾਂ ਕੋਲੋਂ 14 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਕੀਮਤ 70 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੈਲ ਨੇ ਇਨੋਵਾ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਤਸਕਰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸੁੱਖਾ ਵਾਸੀ ਭੁੱਲੇ ਬਾਣਾ ਸਰਾਂ ਅਮਾਨਤ ਖਾਂ (ਤਰਨ ਤਾਰਨ) ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਦਕਿ ਦੂਸਰਾ ਤਸਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਲੋਨੀ ਫੋਰਟ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹ ਖੋਪ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਆਈ ਹੈ ਤੇ 14 ਪੈਕਟ ਹੈਰੋਇਨ, ਇਕ ਚੀਨ ਦਾ ਬਣਿਆ ਪਿਸਤੌਲ 30 ਬੋਰ, ਦੋ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੇ 12 ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਲਾਸ ਵੇਗਸ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ

Aman Dhillon

ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਸਾਲ 2011 ਮੁਬਾਰਕ Bring your Beauty back to Life

- Licensed cosmetologist by state of Illinois. • Working with beauty industry since 2002.
- Work experience- Mario Tricoci salon, Elizabeth Arden & ULTA salon.

www.amandhillon.com

Serving our Indian community with all beauty services in Chicago area.

ਬਰੈਂਡਿੰਗ, ਵੈਕਸਿੰਗ, ਮੈਨਿਕਿਓਰ, ਪੈਡੀਕਿਓਰ, ਹੇਅਰ ਸਟਾਈਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੜਾ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਮਹਿੰਦੀ, ਦੁਲਹਨ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਅਤੇ ਸਪਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਦੁਲਹਨ ਤੇ ਜਿਊਲਰੀ ਸੈਟ ਵੀ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

We do Threading, waxing, Facials, Manicures, Pedicures, Haircuts, Hair color, Hi-lites, Lo-lites, Creative color, updos, Hairstyle, Hair and Body Treatments, Mehendi, Bridal makeup-hair, occasional makeup and 3D Eyelash extensions.

We also travel for mehendi, Bridal services and Spa parties at your place. Latest Bridal jewelry sets are available for renting. Pictures on website. Exclusive brand makeup & skin care products on sale. Testers available. Experience The Difference.

By appointments only

847- 529-4569

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਰੀਨ ਦੀ ਚੋਣ ਬਾਰੇ ਖਬਰ ਉਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਵਲੋਂ ਗੰਭੀਰ ਇਤਰਾਜ਼

ਹਿਊਸਟਨ: ਇਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਰੀਨ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪੇ ਕੁਝ ਗਲਤ ਤੱਥਾਂ ਉਤੇ ਗੰਭੀਰ ਕਿੱਤੂ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੜੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਲੇਖਾ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖਬਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਚਮਦਲ

ਧੜੇ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਮਦਲ ਧੜੇ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਯਾਨਿ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੜੇ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁਦ ਚਮਦਲ ਧੜਾ ਹੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਠੋਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 26 ਦਸੰਬਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਸੁਹਿਰਦ

ਸੱਜਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਧੜੇ ਵਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਦੋ-ਦੋ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੜੇ ਨੇ ਚਮਦਲ ਧੜੇ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੜੇ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਉਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਚਮਦਲ ਧੜੇ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਅੜਿੱਕੇ ਕਰ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਣਗੁਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਨਾਂ-ਪੱਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਪੁਆਏ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਉਹ ਹੀ ਹੈ। ਸ. ਚਮਦਲ ਅਤੇ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਮਦਲ ਧੜਾ ਕਦੀ ਵੀ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਲਈ ਸੁਹਿਰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਧੜੇ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਗੈਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬਣਵਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਕਾਂਗਰਸਵਾਦ 'ਤੇ ਗੋਲੀ, ਜੱਜ ਸਣੇ 6 ਹਲਾਕ

ਰੋਲ ਤੇ ਬੀਬੀ ਗੈਬਰੀਅਲ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੋਬ ਜੀਮੋਰਮੈਨ ਸਣੇ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੌਂ ਸਾਲਾ ਬੱਚੀ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਕੇ ਦਮ ਤੋੜਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਕਈ ਕੀਮਤੀ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਿਨਾਉਣਾ ਕਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰਗਿਜ਼ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ 22 ਸਾਲਾ ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ

ਮੌਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੀਮਾ ਕਾਊਂਟੀ ਦੀ ਸ਼ੈਰਿਫ਼ ਕਲੇਅਰੈਂਸ ਤੂਪਨਿਕ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੜੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ੱਕੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੈ।

ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੈਬਰੀਅਲ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਮਦਦ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੁਕ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮਿਲਵਾਕੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਇਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜੇਨਜ਼ਵਿਲ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਖੁਲ੍ਹ ਰਹੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਾਸਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਕੁਕ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 414-698-2186
ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ 262-378-9177

ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਕਾਊ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ 45 ਮਿੰਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ (ਫਰੀਵੇ 88)

ਗੈਸ ਦੀ ਵਿਕਰੀ: 50 ਹਜ਼ਾਰ ਗੈਲਨ
ਅੰਦਰ ਦੀ ਸੇਲ: 65 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ

No fuel contract

ਕੀਮਤ: 435,000 ਡਾਲਰ
(ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ)

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

414-406-4717, 414-469-8602

ATM's & Credit Card Terminals at Lowest Prices! No Hidden Fees.

Merchant Accounts-Grocery, Motels, Limos/Taxis, Gas stations.

Credit card terminals -Verifone, Hypercom...

Transfer existing CC processing to us for lower rates.

99% approved same day. We specialize in high risk businesses.

ATMs - TRANAX/TRITON/WRG, starting at \$69/mo.*
(Perfect for retail stores, hotels, gas stations, etc.)

Need Money? We provide cash advance against credit card processing with NO collateral or personal guarantee.

Online Data Corp. is a registered ISO/MSP of Wells Fargo Bank N.A.
*Credit restrictions apply.

Call SAGAR HANDA at: 773-416-8526
or 773-935-VISA, SagarATM@yahoo.com

www.GoldCoastATM.com

FREE
CREDIT CARD
TERMINAL!

Law Office of Navdeep S. Jhaj

Immigration Law Attorney

General Legal Practice

Navdeep S. Jhaj

Member, American Immigration
Lawyers Association

Estate Planning
Personal Injury
Bankruptcy

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

- ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ
- ਜਨਰਲ ਲਾਅ
- ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ
- ਬੈਂਕਰਪਸੀ
- ਐਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ

1930 W Hubbard, 2nd Floor, Chicago, IL 60622
Voice: 312.404.8893, Fax: 312.243.2277

email: navjhaj@me.com

PANNUN THE LAW FIRM
ATTORNEYS & COUNSELLORS

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਂਡ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡਾ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?
ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਅ

ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਕੇਸਿਜ਼

□ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਪੀਲਜ਼

□ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼

□ ਰੀਲੀਜ਼ਿਅਸ ਵਰਕਰਜ਼

□ 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼

□ ਬੋਨਾਫਾਇਡ ਅਸਾਇਲਮ ਪਟੀਸ਼ਨਜ਼

□ ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ

NEW YORK

T 718.672.8000

JACKSON HEIGHTS, NY 11370

• ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

CALIFORNIA

T 510.796.9000

3930 CIVIC CENTER DR.
SUITE 170 FREMONT, CA 94538
FREMONT, CA 94538

ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਵਾਅਦਾ

ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਫੁਰਤੀ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਭਾਸ਼ਣ 'ਚ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਵੀ. ਰਵੀ ਨੇ ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਤੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਗਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 150 ਅਰਬ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭਰਵਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇੱਥੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਗਵਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2020 ਤੱਕ ਕਾਲਜ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ 12 ਤੋਂ 30 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਾਧੇ ਲਈ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ 45 ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਹਤ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਮੌਂਟੇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਣਾਈਆਂ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ

ਇਸ ਮੌਕੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮੌਂਟੇਕ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਸਿਰਫ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੀ.ਆਈ.ਆਈ. ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ

ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਛੱਡਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਸਿਰਫ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 95 ਫੀਸਦ ਨਿਵੇਸ਼ ਘਰੇਲੂ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਇਥੇ ਬਿਹਤਰ ਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਪੈਸਾ ਵਧੀਆ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਂ ਇਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਹੀ ਕਰੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਸ੍ਰੀ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਕੋਲ ਇਸ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਚਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਭਾਰਤੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਹੋਣ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਵੀ. ਰਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਸਿਰਫ 1.3 ਫੀਸਦ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ 1991 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ 179.45 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪੈਸਾ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2008-09 ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 46.9 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ।

ਉੱਘੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ
ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਦਿਵਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮੌਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪਾਟਿਲ

ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ 14 ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਸਰ ਅਨੰਦ ਸਤਿਆਨੰਦ, ਪ੍ਰੋ. ਵੀਨਾ ਹਰਭਗਵਾਨ ਸਹਾਜਵਾਲਾ (ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ), ਲਤਾ ਪਾਡਾ (ਕੈਨੇਡਾ), ਹਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ), ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਨੀਰ ਨਜ਼ੀਰ (ਇਜ਼ਰਾਈਲ), ਉਪਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਚਦੇਵਾ (ਲਾਇਬੇਰੀਆ), ਤਨੂਸ਼ੀ ਦਾਤੂ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਲੇਸ਼ੀਆ), ਸਾਲੋਹ ਵਹੀਦ (ਨੀਦਰਲੈਂਡ), ਮੋਹੀਨਉੱਦੀਨ ਸਈਦ ਕਰੀਮਉੱਦੀਨ (ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ), ਸੇਲਵਾਨਾਥਨ (ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ), ਮੋਹਨ ਜਸ਼ਨਮਲ (ਯੂ ਏ ਈ), ਬਾਰੋਨਸ ਸੰਦੀਪ ਵਰਮਾ (ਬਰਤਾਨੀਆ), ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਰਾਮਸਰਨ ਤੇ ਰਾਜੀਵ ਸ਼ਾਹ (ਅਮਰੀਕਾ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਲੈਨਸਿੰਗ 'ਚ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ 23 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ

ਲੈਨਸਿੰਗ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ): ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ, ਲੈਨਸਿੰਗ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਲੋਂ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਇਸ ਸਾਲ ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 23 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਸਵੇਰੇ 9.00 ਵਜੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਸੰਗਤ ਰਿਵਰਫਰੰਟ ਪਾਰਕ 'ਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸੇ ਪਾਰਕ ਤੋਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਆਰੰਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਰਿਵਰ ਫਰੰਟ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ ਫੋਨ 517-204-4171 ਜਾਂ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਫੋਨ 517-402-4910 ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਣੀਆਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਅੱਡਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਅੱਡਾ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਕਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਲੜਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਜੂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਚੌਧਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਈ ਲੜਾਈ 'ਚ ਜੇਲ੍ਹ ਗਾਰਡ ਵੀ ਰਗੜੇ ਗਏ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਹੋਰ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧੀ ਬਾਹਰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਗਰੇਹਾਂ ਦੇ ਸਰਗਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾਉਣ, ਫਿਰੋਤੀ ਲਈ ਅਗਵਾ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਹੋਰ ਲੁੱਟਾਂ ਖੋਹਾਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ ਹੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਵੀ ਆਮ ਹੀ ਮੋਬਾਈਲ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੂਰੀ ਐਸ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ, ਭੁੱਕੀ ਅਤੇ ਸਮੇਕ ਪੀਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਬਰਾਮਦ

ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚੱਲਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਰਿਵਾਲਵਰ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ 10 ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ 400 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਇਸ ਜਾਂਚ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸੱਤ ਘੰਟੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹਰ ਬੈਰਕ ਤੇ ਨੁੱਕਰ ਨੂੰ ਫਰੋਲ ਮਾਰਿਆ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਛਾਪਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਹੰਗ ਆਗੂ ਪੂਰਨ ਨੂੰ ਤੋਲ ਪਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੈਦੀ ਅਚਨਚੇਤ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੇ.ਐਸ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ 12 ਮੋਬਾਈਲ, ਭੁੱਕੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਸਮੇਕ ਦੇ ਨਸ਼ੇਤੀ 10 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਤੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਸੁੱਟੇ ਹੋਏ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਆਈਆਂ ਕਾਲਾਂ

ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਇਸ ਅਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਸੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਅਮਲੇ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੈਦੀ ਤੇ ਹਵਾਲਾਤੀ ਬੰਦ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 1500 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਇਥੇ 2600 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੈਦੀ ਤੇ ਹਵਾਲਾਤੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੰਦ ਹਨ। ਜਦੋਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਮਲਾ 1500 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਅਮਲੇ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਗੰਢੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਵਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ 'ਚ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ

ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਜ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਹੋਣਗੇ। ਅਪਰੈਲ ਤੱਕ ਮੁਹਾਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਉਡਾਨਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ

ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਜੱਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਗਠਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲਾ ਸੂਬਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਬਾਣੇ ਬਣਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਨਿਬੇੜਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਪਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਸੂਬੇ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਨ ਭੰਡਾਰ ਨੂੰ ਭਰਨ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤੀ ਜ਼ੋਨ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਛੇਤੀ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ

ਪ੍ਰਾਗੁਣਚਾਰੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗ ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ। ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਬੂਹੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸੰਭਾਵੀ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਿਜਲੀ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ, ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ, ਹੋਟਲ ਤੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ, ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ, ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਮੋਦੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਗਹਿਲੋਤ, ਗੋਆ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਿਗੰਬਰ ਕਾਮਤ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

To Advertise with us
Call: 847-359-0746
Fax:847-705-9388

Singh Tax Services

Individual & Business Tax/Financial Consulting Services.

ਆਪਣੇ ਟੈਕਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਾਇਰ ਕਰੋ

ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਟੈਕਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਲਾਹ ਮੁਫਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ 10 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜ਼ਰਬਾ ਹੈ।

Mohan Singh M.COM, MBA (Finance), ACA Master in Taxation. IRS Enrolled agent, Notary Public

ਟੈਕਸ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

Ph:248-982-2036, Fax:616-855-5575

Office Location

38969 Cheshire Drive, Northville, MI, 48167

Email : jhand_mohan@yahoo.com; or info@SinghTaxServices.com
For More Detail check our web site at :www.SinghTaxServices.com

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਕਿਰਪਾਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ

ਕੈਂਟਨ (ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ): ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕੈਂਟਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਕਿਰਪਾਨ ਪਹਿਨਣ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੇ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਸਖਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਲਹਿਰ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਤੇ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਲਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਪਲਿਮਥ-ਕੈਂਟਨ ਜਨਤਕ ਸਕੂਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰ ਵਰਗੀ ਚੀਜ਼ ਸਕੂਲ 'ਚ ਲਿਆਣਾ ਸਥਾਨਕ, ਪ੍ਰਾਤਕ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ

ਕਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕਿਰਪਾਨ ਪਹਿਨਣ ਸਬੰਧੀ ਰੋੜ੍ਹੇ ਪੈਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਪਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਦੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ ਤੇਜਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਕਿਰਪਾਨ ਕੋਈ ਵਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦੀ ਧਾਰ ਵੀ ਖੁੰਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਮੰਤਵ ਸਿਰਫ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ।”

ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਵਾਲਾ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਵਲੋਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਉਪਰੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਓਨਾ ਚਿਰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਮੰਨ ਗਏ ਪਰ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਲਾਵਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਵੀਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੌ ਕੁ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਪਲਿਮਥ-ਕੈਂਟਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਅਨੇਕਤਾ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਫੋਰਮ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 9/11 ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ

ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਘਾਤਕ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਗੜੀਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਕੇ ਹਤਿਆ

ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਫੰਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਨੀਲਮ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ, “ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਸਿੱਖੀ ਬਾਣੇ ਅਤੇ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਕਾਰਨ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਟਿਚਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗਰੇਸਰੀ ਸਟੋਰਾਂ 'ਤੇ ਨਫਰਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ।” ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਹਿਨਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਸਾਡੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਹਿਨਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤਾਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਾਂਗੇ।” ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਬੁਧਵਾਰ ਇੱਕ

ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਸਲੇ ਦਾ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਹੱਲ ਲਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖਸ ਅਤੇ ਸੈਲਫ਼ ਵੱਲੋਂ ਉਥੇ ਕੈਂਟਨ ਚਰਚ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਰਹਿਤ ਮਥਿਆਦਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਥੋਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੇ ਕੈਂਟਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸ. ਤੇਜਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹੋਰ ਅਮਰੀਕੀ ਭਰਾ-ਭੈਣ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ।” ਡਿਟਰਾਇਟ ਦੇ ਇੰਟਰਫੇਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰੋਬਰਟ ਬਰਟਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ 30 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪਲਿਮਥ ਅਤੇ 6 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕੈਂਟਨ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਗੋਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਸਰਸਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਵਰਗੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ, ਚਾਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹੀ ਹੋਣ, ਸਕੂਲ 'ਚ ਲਿਆਣ ਦੇ ਸਖਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

Matrimonials

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

Ramgarhia Sikh parents seek professionally, qualified boy under 35 (issueless, if divorced) from US/Canada for their dentist daughter, 31 yrs, 5'-6", divorced/issueless, living in Canada. Please respond with bio data and recent picture to: match2k@gmail.com

Professional Sikh match for Parjapat Sikh girl, 30, 5'-6", working with US University on H1 visa, PhD (Molecular biology) from US. Caste no bar. Contact at 91-98784-59056 or email piscean100@yahoo.com

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ

Good looking, well educated USA settled family girl for Ramgharia Sikh cleanshave boy, 28, 5' 10", M.S from USA, Settled in Michigan, permanent job. Caste no bar. Contact: 425-773-9030, 425-307-1050 or email psingh03850@gmail.com.

Alliance for handsome, clean shaven, sincere, God fearing, 43, 5'-7" Sikh boy. Masters in Edu., Bachelor in Computer math from US, teaching professional, divorcees considered, cast no bar, Ph: 323-573-9315, e-mail: Singhb1@yahoo.com

SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography (with flush mount Album)

Live Video Display with Large Screens

DJ Service with Laser Lights

Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN

(725-7926)

(With 14 years Experienced)

734-261-0936 / 734-890-1767

E-mail: raj@syانvideo.com

or visit at: www.syanvideo.com

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇੱਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੈਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

The
Karn Gill
Radio Show

TUESDAY(S)
8:00 PM til 9:00 PM
680/690 AM

Karn Gill, Realtor
44644 Ann Arbor Road Suite A
Plymouth, MI 48170
Cell: (734) 612-9984
Email: KarnGill@Hotmail.com
Website: www.KarnGill.com

COLDWELL BANKER
Preferred, Realtors

Serving Michigan's Greater Detroit Communities

Topics:
-Bollywood Movie Songs
-Discussions / Debates
-Community Events
-Every Day Issues
-Interviews

Language:
- Hindi
- English
- Punjabi
- Gujarati
- Urdu

If you want to buy or sell a home in Michigan always go with the winner!

Punjab Times**Established in 2000
12th Year in Publication**Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018**Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388****Editor:**Amolak Singh Jammu
Astt. Editor:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh**Graphics:**

Mandeep Singh

PhotographerKamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703**Our Columnists**Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Prof. Kulwant S. Romana**California Bureau:**Mann Mandeep
Bureau Chief
661-889-1927
Shiara Dhindsa
Photographer
661-703-6664**Director Community &
Business Relations:**Sunita Chopra
Ph:773-370-7106**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Michigan,
Wisconsin, Ohio, Iowa,
Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada,
Virginia, Oregon, Arizona, Georgia,
Florida, Massachusetts, Washington,
Kansas, Minnesota, New York**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 80 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 375 ਡਾਲਰ**ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ
ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।**Disclaimer**The views expressed in
the articles published in the
columns of Punjab Times are
that of their writers, and it is
not implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਨਕਾਬ ਉਤਾਰਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਆਪ ਕਸੂਤੀ ਫਸੀ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਮੰਗੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਉਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਤੂਲ ਦੇਣਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਹੋਏ ਧਮਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਹੱਥ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੱਲਾ ਝਾੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਅਜੇ ਮੁਢਲੀ ਸਟੇਜ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਮੋਸੀ ਸਹਿਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਹੋਏ ਧਮਾਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਐਨ.ਆਈ.ਏ.) ਨੇ ਸੰਦੀਪ ਡਾਂਗੇ ਤੇ ਰਾਮਚੰਦਰ ਕਲਸਾਂਗਰਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਸੂਹ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 10-10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਲਗਾਤਾਰ ਨਾਂਹ-ਨੁਕਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਖਰ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਅਸਲ ਚਿਹਰਾ ਬੇਨਕਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸਲ 'ਚ ਸਾਲ 2007 'ਚ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਬੰਬ

ਧਮਾਕਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਜਾਣੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਆਗੂ ਇੰਦਰੀਸ਼ ਨੇ ਦੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਉਕਤ ਖੁਲਾਸਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਮੀ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਧਮਾਕੇ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸੁਨੀਲ ਜੋਸ਼ੀ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਪ੍ਰਚਾਰਕ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਰਾਜ ਤੇ ਮੇਹੁਲ ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਤੇ ਮੇਹੁਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ (ਅਸੀਮਾਨੰਦ) ਨੂੰ ਸ਼ਬਰੀ ਧਾਮ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਉਸ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.

ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਇੰਦਰੀਸ਼ ਨੇ ਦੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਕਤ ਬੰਬ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ। ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਧਮਾਕੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵੀ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਬਰੀ ਕੁੰਭ ਮੇਲਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ 59 ਸਾਲਾ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ' ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਇਸ ਧਮਾਕੇ ਵਿਚ 42 ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਤੇ 26 ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਮੁਤਾਬਕ ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਹੋਏ ਧਮਾਕੇ ਵੀ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਸੀ।

ਉਧਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਦੇ ਆਗੂ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਵੱਲੋਂ 2007 ਦੇ 'ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ' ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵਿਚ ਸੰਘ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ

ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਮੰਗੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜੀ.ਵੀ. ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ (ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ) ਅਫਸਿਆਬ ਮਹਿੰਦੀ ਹਾਸ਼ਮੀ ਨੇ ਸੱਦ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਛੇਤੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਵਾਮੀ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਦੇ ਇਕਬਾਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਰਵਰੀ 2007 ਵਿਚ ਹੋਏ 'ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ' ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੱਲ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿੰਦੇਬਰਮ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਐਸ. ਐਮ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੋਲ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੌਰਿਆਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ।

2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ-ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੈਗ 'ਤੇ ਪਲਟਵਾਰ

ਗ਼ਲਤ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਗ ਦੇ ਤਰੁੱਟੀਪੂਰਨ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵੇਲੇ ਤੈਅ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ 4.4 ਮੈਗਾ ਹਰਟਜ਼ ਦਾ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰੇਟਰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ 1999, 2001, 2003, 2005, 2007 ਜਾਂ 2008 ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 1999 ਵਿਚ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਨੀਤੀ ਬਦਲਣ ਕਾਰਨ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ 1.50 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਪਰ 2008 ਵਿਚ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਵੰਡ ਨਾਲ ਅਸਲ ਵਿਚ

ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿਲਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੈਗ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਠੱਪ ਕਰਕੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਵੰਡ ਵਿਚ ਅਪਨਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖ਼ਾਮੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਈਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਕ-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪਰਾਧਕ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ

ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ

ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਗ਼ਲਤ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 122

ਲਾਇਸੈਂਸ 4.4 ਮੈਗਾ ਹਰਟਜ਼ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਸਨ ਪਰ ਕੈਗ ਨੇ ਮੁਲਾਂਕਣ 6.2 ਮੈਗਾ ਹਰਟਜ਼ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਕੈਗ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ 2010 ਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਵੰਡ 2008 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਮੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਵਾਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਬਕਾ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰੀ ਏ.ਰਾਜਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਪਰਦੀਪ ਚੱਢਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਵਾਮੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਝਟਕਾ:ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸਕੈਂਡਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 10 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਾਬਕਾ ਦੂਰ ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰੀ ਏ. ਰਾਜਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ 'ਚ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਦੀ ਵੰਡ 'ਚ ਹੋਈਆਂ ਧਾਂਦਲੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਕਿਉਂ ਨਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ?

ਜਸਟਿਸ ਜੀ.ਐਸ. ਸਿੰਘਵੀ ਤੇ ਏ.ਕੇ. ਗਾਂਗੁਲੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਿਆਂ ਟੈਲੀਕਾਮ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਟੀ.ਆਰ.ਏ.ਆਈ.) ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੀ.ਆਰ.ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਰ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ

ਟੈਲੀਕਾਮ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 11 ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਵੰਡ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਐਨ.ਜੀ.ਓ. ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰਸਟ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ (ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ.) ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਨਵਰੀ 2008 'ਚ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਕਈ ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਟੀ.ਆਰ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟੀ.ਆਰ.ਏ.ਆਈ. ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੀ? ਇਹ ਇਕ ਸਾਲ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਰਹੀ? ਇਹ ਟੈਲੀਕਾਮ ਸੈਕਟਰ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ? ਐਨ.ਜੀ.ਓ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰਨ

ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਨੇਮ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਕੈਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ 1.76 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਪਿਆ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ 11 ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀਆਂ ਐਟੀਸਲਾਟ, ਯੂਨੀਨੋਰ, ਲੂਪ ਟੈਲੀਕਾਮ, ਵੀਡੀਓਕਾਨ, ਐਸ. ਟੈਲ, ਅਲਾਇੰਜ ਇਨਫਰਾ, ਆਈਡੀਆ ਸੈਲੂਲਰ, ਟਾਟਾ ਟੈਲੀਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਸਿਸਟੈਮ, ਸ਼ਿਆਮ ਟੈਲੀਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਡਿਸਨੈਟ ਵਾਇਰਲੈਸ ਤੇ ਵੋਡਾਫੋਨ ਇਸਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜੇ ਹਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। 2-ਜੀ ਸਪੈਕਟਰਮ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਦੋਵੇਂ ਜਨਹਿੱਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.)

ਸ੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂਤ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)

ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ

ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ

ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ

ਸ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)

ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ)

ਸ੍ਰੀ ਹੈਪੀ ਹੀਰ

ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬਹਿਸ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ

ਮੁਹਾਲੀ: ਆਉਂਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਿੱਥੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਕੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬਹਿਸ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਹਾਂ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਧਰ ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਰੈਲੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਰੈਲੀ 'ਚ ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੇ ਹਾਕਮ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਵਰਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਿਥੇ ਚਾਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਪੱਖ ਮੰਚ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਲਈ ਸੱਦ ਲੈਣ। ਉਹ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਤੇ ਅੰਕੜੇ ਜੋਗ ਜਾਹਰ ਕਰ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਨਾਸ ਕਿਸ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ, ਰੇਤਾਂ, ਨਾਲਿਆਂ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਤੇ ਕੇਬਲ ਨੈਟਵਰਕ ਉੱਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ 'ਚ ਸਰੋਆਮ ਕੀਤੀਆਂ

ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਧਾਂਦਲੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਖਾਸ ਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਤਾਤਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਅਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਸਮੇਤ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਬਾਜ਼ ਆ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ

ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਤੇ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਤੀ ਤੇ ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਫ਼ਸਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁਲਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਸਲਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ

ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਗ਼ਰੀਬ ਹੋਰ ਗ਼ਰੀਬ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੁਹਾਲੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ,

ਸੰਗਰੂਰ ਤੇ ਫ਼ਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਵਿਰੁੱਧ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 50 ਲੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੀ ਸਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਗ਼ਲਤ? ਆਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੀ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬਲੌਰੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀਤੀ ਸਿੱਧੂ, ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਪੰਚ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦਰਜ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵੇਲੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਨ ਜਦੋਂਕਿ ਜੀਤੀ ਸਿੱਧੂ ਤੇ ਸਰਪੰਚ ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦਾ ਪਟਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਪਰਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ 'ਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦਾ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕੁਰਸੀ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜੇ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡੀਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਇੰਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਸਾਹਿਤ ਰਤਨ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਆਲੋਚਕ ਪ੍ਰੋ.

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗ 11 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਗ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਕਰਕੇ

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਸੈਕਟਰ 16 ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਡਾ. ਕਾਂਗ ਨੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ 1979 ਵਿਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ 16 ਸਾਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ 30 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਇਨਾਮ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲੇ।

ਸਾਹਿਤ ਖੇਤਰ 'ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਸਤੀ 59

ਸਾਲਾ ਪ੍ਰੋ. ਕਾਂਗ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚ 'ਮੱਧਕਾਲੀ ਸਾਹਿਤ ਚਿੰਤਨ', 'ਕਿੱਸਾ ਸੰਸਾਰ', 'ਮੱਧਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਵੇਕ', 'ਕਿੱਸਾ ਪਰਿਪੇਖ', 'ਵਾਰਿਸ ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਵਚਨ' ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪਤਨੀ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਕਾਂਗ (ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਡਾ. ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਮਨਿੰਦਰ ਕਾਂਗ ਦੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਸਨ।

Easy Travel Inc.

Consolidator of Major Airlines

ਸਸਤੀਆਂ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ

Detroit-Delhi \$1110
Chicago-Delhi \$1050

Tel: 734-451-9526, Toll Free 866-51-INDIA

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ Punjabi Dhaba North Shore Banquet

Fine Indian Cuisine

Restaurant & Banquet Hall

2525 W. Devon Ave., Chicago IL 60659

Lunch & Dinner Buffet

ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪਾਰਟੀ ਬੁਕ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦੇਵ ਜਾਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

773-262-2080, 773-764-9392

ਅਸੀਂ ਨਾਨ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀ ਚਿਕਨ ਤੰਦੂਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਤੁਹਾਡੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਪਰੋਸਦੇ ਹਾਂ

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143

Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਪਾਕਿ ਆਗੂ ਕੁਫਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ: ਪੋਪ

ਵੈਟੀਕਨ ਸਿਟੀ: ਪੋਪ ਬੈਨੇਡਿਕਟ 16ਵੇਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਕੁਫਰ (ਮਜ਼ਹਬੀ ਤੌਹੀਨ) ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੌਕੇ ਕਰਵਾਏ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਫ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪੋਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਕੁਫਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੈਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਨ ਲਈ ਫ਼ਤਵਾ

ਕਰਾਚੀ: ਕੱਟਤਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ' ਦੀ ਮੁੱਖ ਨੇਤਾ ਸ਼ੈਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਐਲਾਨਦਿਆਂ ਫ਼ਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 2010 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਸੰਬਲੀ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ 'ਕੁਫਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਨੂੰ ਨਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਫ਼ਤਵਾ ਕਰਾਚੀ ਦੀ ਸੁਲਤਾਨ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਮੌਲਵੀ ਮੁਨੀਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਕੀਰ ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਆਸੀਆ ਬੀਬੀ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੁਫਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਆਸੀਆ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲੇ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਮੋਆਵੀਆ ਗਰੁੱਪ' ਸ਼ੇਖੂਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲਾ ਕਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਘੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 45-ਸਾਲਾ ਆਸੀਆ ਬੀਬੀ ਬੰਦ ਹੈ। ਤਾਸੀਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਕਾਦਰੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ
ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਮਰਹੂਮ ਗਵਰਨਰ ਤਾਸੀਰ ਦੇ ਹੱਤਿਆਰੇ ਕਾਦਰੀ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ 'ਸਮਯ' ਅਤੇ 'ਵਕਤ' ਨੂੰ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਕਾਦਰੀ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ

‘ਕੁਫਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ’ ਮੁਤਾਬਕ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 131 ਬੰਦੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 11 ਜਣਿਆਂ

ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਈਸਾਈ ਔਰਤ ਅਤੇ 5 ਧੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਆਸੀਆ ਬੀਬੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੀ ਆਸੀਆ ਬੀਬੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਨੇ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਆਸੀਆ ਬੀਬੀ ਰੋਂਦੀ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ

ਗੁਆਂਢਣਾਂ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਫ਼ਰਿਆਦ ਅਣਸੁਣੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਣੀ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦਾ ਤਸੱਵੁਰ ਕਾਇਦ-ਇ-ਆਜ਼ਮ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ!

ਤਾਸੀਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਮੌਲਵੀ ਨੇ ਉਕਸਾਇਆ ਸੀ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸਫ਼ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਨਾਬ ਤਾਸੀਰ ਦੇ ਹੱਤਿਆਰੇ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਮੌਲਵੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਮੌਲਵੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਦਰੀ ਦੇ ਇਸ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਮੌਲਵੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਛਾਪੇ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਸਦੀਕਾਬਾਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੇੜੇ 31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਲਵੀ ਦੀ 'ਕੁਫਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਬਾਰੇ ਤਕਰੀਰ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਮੌਲਵੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ

ਤਾਸੀਰ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰਨ: ਜਮਾਤ-ਉਦ-ਦਾਵਾ

ਲਾਹੌਰ: ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਮਾਤ-ਉਦ-ਦਾਵਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਰੀਅਤ ਜਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ 'ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ' ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਜਮਾਤ-ਉਦ-ਦਾਵਾ ਦੇ ਆਗੂ ਮੌਲਾਨਾ ਅਮੀਰ ਹਮਜ਼ਾ ਜੋ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਹੁਰਮਤ-ਏ-ਰਸੂਲ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਵੀ ਹਨ, ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਲਵੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਸੀਰ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਰਸਮਾਂ ਲਈ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਨੇ ਕਾਦਰੀ ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਵੱਲੋਂ 'ਕੁਫਰ' ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਗ਼ੱਸਾ ਸੀ।

ਉਧਰ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਦਰੀ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ 'ਕੁਫਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 30 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਸਣੇ 70 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ-ਪਤਾਲ ਕਰ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਤਾਸੀਰ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਘੜੀ ਗਈ?

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਫੜੇ ਗਏ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਮਲਿਕ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਹੁਸੈਨ ਕਾਦਰੀ ਨੂੰ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਦਰੀ ਦੇ ਕੱਟਤਪੰਥੀ

ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ 18 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਦਰੀ ਨੂੰ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਰਾਚ ਵਿਚੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤਤਕਾਲੀ ਖੇਤਰੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨਾਸਿਰ ਖਾਨ ਦੁਰਾਨੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਕਾਦਰੀ ਨੂੰ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਸੀਰ ਦਾ ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਸਬੰਧੀ ਜਾਂਚ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਤਾਸੀਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠ ਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛ-ਪਤਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਦਰੀ ਵੱਲੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਤਾਸੀਰ ਉਤੇ 27 ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

ਕੁਝ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਅਸਾਲਟ ਦਾ ਖਾਲੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਦਲ ਕੇ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। 26-ਸਾਲਾ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਸੀਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਇਸ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਜੁਟ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛ-ਪਤਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਦਰੀ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੱਟਤਪੰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਰਦੀ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਾਰਦਾ ਸੀ।

ਗਵਰਨਰ ਤਾਸੀਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹਰਯਾਰ ਤਾਸੀਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਪਰ ਕੌਸਰ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕਤਲ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਦੇ ਕਾਤਲ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ: ਸ਼ਹਰਬਾਨੋ ਤਾਸੀਰ

ਸਤਾਈ!! ਇਹ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਕਾਦਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਖਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸੀ ਜੋ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੌਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਸ਼ਹਰਯਾਰ ਦਾ 25ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸੀ।

ਮੁਮਤਾਜ਼ ਕਾਦਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਮਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਗ਼ਲਤਫ਼ਹਿਮੀ ਵਿਚ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕੱਟਤਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਚੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਇਦ-ਇ-ਆਜ਼ਮ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਵਾਂਗ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਨਾਲ ਲਬਾੜ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ

ਲਈ ਆਪ ਰਸਤੇ ਬਣਾਏ। 1960ਵਿਆਂ ਜਦੋਂ ਜ਼ੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ ਨੇ 'ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ' ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ, ਉਦੋਂ ਉਹ ਮੌਢੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਡੱਕਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਡਾਢਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਢਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਇਕ ਡੰਗ ਹੀ ਰੋਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਅੰਮੀ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੋਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਅੰਮੀ 20 ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ।

ਮੇਰੀ ਅੰਮਾ ਨੇ ਜਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਅੰਦਰ ਭੇਜਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹੁੱਕਾ ਖਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸਫ਼ਾਈ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਲਈ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅੱਥੇ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜੂਝਦਿਆਂ ਮੇਰੇ

ਅੱਬਾ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਲੋਕੜੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਲ-ਸਭ ਜਾਣਗੇ।

ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਉਰਦੂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਸਤ ਫ਼ੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫ਼ੈਜ਼ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਅਕਸਰ ਬੋਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ:

ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ

ਦੀ ਧੀ

ਸ਼ਹਰਬਾਨੋ ਤਾਸੀਰ

ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ

ਬੋਲ ਕਿ ਲਬ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈਂ ਤੇਰੇ

ਬੋਲ ਜ਼ਬਾ ਅਬ ਤਕ ਤੇਰੀ ਹੈ।

ਗਵਰਨਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬੋਲੇ; ਤੇ ਡਟ ਕੇ ਬੋਲੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਡਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਭੂਚਾਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਅਹੁਤ-ਪਹੁਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੈਚ ਪਿੱਛੇ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਕਾਰਨ ਜਦੋਂ ਭੀੜ ਨੇ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਘੱਤਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਟੱਬਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਇਮਦਾਦ ਕੀਤੀ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੱਟਤਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਈ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਕੁਫਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਅਹਿਮਦੀਆ ਜਮਾਤ ਦੇ 86 ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਹਸਪਤਾਲ ਗਏ।

ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ-ਉੱਲ-ਹੱਕ ਵੱਲੋਂ ਕੁਫਰ ਬਾਰੇ ਬਣਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਣਾ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਰਾਸਰ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਦੀ

ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ 'ਉਦਾਰ ਆਵਾਜ਼' ਦੀ ਸੰਘੀ ਘੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਹੌਸਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰੁਕਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ। ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਚੌਧਰੀ ਸੁਜਾਤ ਹੁਸੈਨ ਅਤੇ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਫਰ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਹ ਬੋਲਣਾ ਲੱਗੇਗਾ ਤਾਂ ਬੇੜਾ ਅਵੱਲਾ ਹੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਬਾ ਨੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਇਉਂ ਹੀ ਗੱਲੇ ਲਾਉਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਖ਼ਾਤਰ ਸਾਨੂੰ ਭੈਅ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਨਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਡਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਡਰ ਕਾਹਦਾ! ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ) ਨੂੰ ਕਦੇ ਜਿੱਤਣ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੇ।

(ਸ਼ਹਰਬਾਨੋ ਤਾਸੀਰ 'ਨਿਊਜ਼ਵੀਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ' ਲਈ ਬਤੌਰ ਰਿਪੋਰਟਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ)

ਢੱਟ ਲਾਪਤਾ ਕੇਸ:ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਮਾਰਚ

ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਐਚ.ਐਸ. ਬੇਦੀ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਬੀ.ਐਸ. ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਰੱਦ

ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਟ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ

ਤੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਦੇ ਜਵਾਈ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਟ ਨੂੰ ਜੁਲਾਈ 1989 ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ 1998 ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼

ਰਣਦੇਵ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਪਿੰਡ ਅੰਬਾਲਾ ਜੱਟਾਂ) ਨੂੰ ਲਾਪਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਐਸ.ਪੀ. (ਓਪਰੇਸ਼ਨਜ਼) ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾ (ਹੁਣ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ.), ਦਸੂਹਾ ਦੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਮਗਰੋਂ

ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਬਣਿਆ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਮਈ 1997 ਵਿਚ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਸੀ) ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਬਾਣੇਦਾਰ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ (ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਟਾਂਡਾ), ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਦਸੂਹਾ) ਤੇ ਸੀਤਾ ਰਾਮ (ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਗੜ੍ਹਦੀਵਾਲਾ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਤਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸੰਬਰ 1996 ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਖਾਤਕੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਤਲ ਦੇ ਹੋਰ ਕੇਸਾਂ ਤਹਿਤ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾਤਕੂਆਂ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜੁਲਾਈ 1989 ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਘੜੀ ਸੀ ਕਿ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਉਦੋਂ ਦੌੜ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਨੇੜੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਜੋ ਅਜਕੱਲ੍ਹ ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੀ ਧੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਟ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਦਿਓਰ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਲਾਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਗੇੜਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 4 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ:ਬਾਦਲ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ 'ਚ 24 ਘੰਟੇ ਵਿਚਰੇ ਪਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਾੜਾਂ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਗੇ।

ਰਵਾਇਤੀ ਸਿਆਸਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ 'ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਆਰਥਿਕ ਪੱਛੜੇਪਨ ਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 64 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਗਰੀਬੀ ਰੋਖਾ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਰਹੇ 40 ਫ਼ੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵਕਤ ਦੀ ਚੋਟੀ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਲ 2011 ਰਾਜ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਰ੍ਹੇ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਣਸਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਮਿਥਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲਾ ਵੱਟ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਨਤਕ ਸੰਪਰਕ ਵਾਲੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਰਲੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਬੁੱਢੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਲਈ 68 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੇ ਫਾਲਤੂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿੰਜਾਈ ਲਈ ਵਰਤੋਂਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 185 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਬੁਢਾਪਾ, ਵਿਧਵਾ, ਅੰਗਹੀਣ ਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵਾਂ ਤਰੀਕਾ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਤਜਰਬੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਨਸਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਰੋਪੜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ 5-5 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਲੱਸਟਰ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਇਓ-ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਖਾਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਸਿਸਟਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਸ਼ਗਨ ਸਕੀਮ ਦੇ ਸਾਲ 2006-07 ਦੇ ਬੈਕਲਾਗ ਤਹਿਤ 1050 ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ 1.58 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੈਕ ਵੰਡੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ. ਤੇ ਹੁਨਰ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਕੱਚੇ ਮਕਾਨਾਂ ਤੇ ਪਾਖਾਨਿਆਂ ਲਈ 2-2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਸੀਵਰੇਜ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਲਈ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਖਰਚੇ ਘੱਟ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਬਸਿਡੀ ਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਤੇ ਹੋਰ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਉਥੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤੀ ਸੰਦ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਢੱਟ ਕੇਸ ਉਤੇ ਇਕ ਝਾਤ

23 ਜੁਲਾਈ 1989: ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਟ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਗੜ੍ਹੀ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਤੋਂ ਚੁੱਕਿਆ।

26 ਜੁਲਾਈ 1989: ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਫਰਾਰ।

9 ਸਤੰਬਰ 1989: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ ਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ।

1990: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਜਸਟਿਸ ਐਚ.ਐਲ. ਰਣਦੇਵ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਾਇਮ।

1993: ਰਣਦੇਵ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਐਸ.ਪੀ. ਐਸ. ਬਸਰਾ, ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਮਈ 1996: ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਦਰਜ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ।

ਮਾਰਚ 1998: ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਹੁਕਮ।

ਜੁਲਾਈ 1998: ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ।

ਜਨਵਰੀ 2011: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ।

ਉਘੇ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਵਿਵੇਕ ਸ਼ੌਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਮੁੰਬਈ: ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਨਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਘੇ ਫਿਲਮ ਅਭਿਨੇਤਾ ਵਿਵੇਕ ਸ਼ੌਕ ਇਸ ਫ਼ਾਨੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੰਬਈ 'ਚ ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਿਨੇ-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਵੇਕ ਸ਼ੌਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਸਨ।

ਵਿਵੇਕ ਪਿਤਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਕ ਤੇ ਮਾਤਾ

ਪਦਮਾ ਸ਼ੌਕ ਦੇ ਲਾਡਲੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਭੈਣ ਬੱਬਲ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਭਰਾ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੈਕਟਰ-35 ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਡਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸਕੈਂਡਰੀ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੈਕਟਰ 30 ਸੀ.ਐਸ.ਆਈ. ਓ. ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਟੀ.ਵੀ. ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸਥਾਨ ਬਣਾਇਆ।

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ

ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਰੀਫਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈ ਲੋਡ

***Fuel advance *We pay every 15 days (after complete paper work). Every 1st & 15 of month. *We pay for toll and help for repair on road *No forced dispatch**

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ:317-702-6452

Somal Trucking Company
Novelsville, IN, Ph:317-702-6452

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਟੈਕਸਸ, ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਨਾਰਥ-ਈਸਟ, ਨਾਰਥ-ਈਸਟ ਤੋਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰੂਟ ਹਨ।

ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ iPhone ਹੈ? ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ iPhone ਤੇ ਹੀ iHues.com ਦਾ ਫਰੀ App ਐਡ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਜਿਆਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ
www.ihues.com
ਤੇ ਜਾਵੋ

iHues.com ਦਾ ਫਰੀ App ਲੈਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ iPhone ਦੇ App Store ਵਿੱਚ ihues media ਸ਼ਬਦ ਟਾਈਪ ਕਰੋ

ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਰਹੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਹਾਣੇ?

ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਨੂ

‘ਹਿਸਟਰੀ ਰਿਪੀਟਸ ਇਟਸੈਲਫ’ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਨਹੀਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ। ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਮੌਕੇ ਭੀਖੀ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਕਰਫਿਊ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਮੁੱਚਾ ਪੰਜਾਬ ਹਲੂਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਕਰਫਿਊ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਹ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਆਖਰੀ ਕਰਫਿਊ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਫਿਊ ਦੀ ਉਸ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ, ਜਿਹੜੀ ਕਰਫਿਊ ਹੇਠਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚਲੇ ਡੰਗੋ-ਡੰਗ ਕਮਾ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਹੰਢਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਰਹੀ, ਕਰਫਿਊ ਹੇਠਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਚਾਰਾ ਆਦਿ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ। ਵਿਚਾਰੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਲਤਾਈ ਕਿਸ ਦੀ ਕਿਸ ਨਾਲ, ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਭੀਖੀ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਦੀ ਨੋਬਤ ਇਸ ਲਈ ਆਈ ਕਿ ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਥੇ ਕਥਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਂਦਾ ਵਾਲੇ ਚਿਤਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਤਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਇਕ ਖਾਸ ਮੋੜ ਤਕ ਉਸ ਡੇਰੇ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਵੀ ਬਣਦੀਆਂ ਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਵੋਟਾਂ ਭੁਗਤਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੁਣੀਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਾੜ ਉਦੋਂ ਪਿਆ ਜਦੋਂ 2007 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਡੇਰੇ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਧਿਰ ਪਿੱਛੇ ਭੁਗਤੀਆਂ ਤੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਸਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਚੌਂਕੀ ਭਰੀ ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਪਿਆ। ਚੋਣਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਰਾਜਸੀ ਕਿੱਤ ਕੱਢਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮੰਨ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਡੇਢ ਦਿਨ ਸੱਚੇ ਸੌਂਦੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਮੋਚਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਲਈ ‘ਗਲੀਆਂ ਹੋਵਣ ਸੁੰਨੀਆਂ ਤੇ ਵਿਚ ਮਿਰਜ਼ਾ ਯਾਰ ਫਿਰੇ’ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਬਣਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਵਾਰੀ ਮਾਮਲਾ ਵਿਗੜ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ

ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਂਦਾ ਵਾਲੇ ਦੀ; ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਵਿਰੋਧ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂਵਾਲ ਦੇ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਟਕਰਾਓ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਦੋਂ ਵਾਲੇ ਟਕਰਾਓ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁਣ ਸੱਚਾ ਸੌਂਦਾ ਵਾਲੇ ਲਾਓ-ਲਸ਼ਕਰ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਦੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ

ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂਵਾਲ

ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ

ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂਵਾਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਦਿਨ ਹਫ਼ਤਾ-ਦਫ਼ਤੀ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਪਰਵਾਨਾ ਕਟਵਾ ਕੇ ਤਾਰੀਖ਼ ਬਦਲਣ ਵੇਲੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਵਾਇਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਪੁਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਹਾਈਆਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਬਾਬਾ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੀ ‘ਸਰਕਾਰ ਡਰ ਗਈ’ ਆਖ ਕੇ ਚਿਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੜੀ ਚਾਲ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਦੇ ਕਰਨਗੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹੋਰ ਕਈ ਕੁਝ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਓ, ਜ਼ਰਾ ਤੀਹ-ਪੈਂਤੀ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨ ਯਾਦ ਕਰੀਏ।

ਉਦੋਂ ਇਕ ਸੰਪਰਦਾਏ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਮਹਿਤਾ ਚੌਕ ਨਾਲ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰਿਆ ਵਿਰੋਧ ਤਿੱਖਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ

ਸੰਸਥਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਸੱਚਾ ਸੌਂਦਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਟਕਰਾਓ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਵੱਡਾ ਰੂਪ ਉਦੋਂ ਵੀ ਧਾਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਧਾਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ ਉਦੋਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਟਕਰਾਓ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਮੌਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਸਵਾ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1977 ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ‘ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ’ ਦੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਉਹ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਨਵੇਂ ਆਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਮੌਕੇ ਕੋਈ ਸੋਧ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿੱਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਵੀ ਲਗਪਗ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਸੱਚੇ ਸੌਂਦੇ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ

ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੂਝ ਦਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਫਿਰ ਉਹੋ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਰਾਜਸੀ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ 1978 ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਇਹੋ ਗਲਤੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ 1978 ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਖ਼ਤ ਸੀ। ਉਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਾ ਰੱਖਣ ਤਕ ਸੀਮਤ ਸੀ, ਇਸ ਵਾਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਡੇਰੇ ਬੰਦ ਕਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦੇਣਾ। ਹੁਣ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਉਤੇ ਅਮਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਦੋਂ ਵਰਗਾ ਇਕ ਅਧਿਆਏ ਤਾਂ ਹੋਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ ਫਿਰ ਆ ਗਿਆ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਉਤੇ ਅਮਲ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ। ਉਦੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਝੰਡਾ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂਵਾਲ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਰ-ਕੱਸਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ “ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਰਹੇ, ਸਿਰਫ਼ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।” ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੂਵਾਲ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਓ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਓ। ਉਦੋਂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣਾ ਆਮ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹੋ ਪੈਂਤਤਾ ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਅਣਗੋਲੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭਲਾ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, ਬਾਬਾ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਨਾ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਔਖਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅਣਗੋਲਿਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਝਲਕ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਚੌਥੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ

ਗਿਆ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੇਸ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਯੋਗ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਧਾਰਾ ਲਾ ਕੇ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੰਤ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਤ ਵੀ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡਣਾ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਤਤਕੇ ਦਾ ਤਾਰਾ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਪੁਚਾਉਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਉਹੋ ਦੁਹਰਾਓ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਏਦਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਾ ਨਾਟਕ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਗਾਊਂ ਮਿਥੀਆਂ ਸੇਧਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਂਜ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਨਾ ਸਹੀ, ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਆਰਜ਼ੀ ਜੇਲ੍ਹ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੰਤ ਦਾਦੂਵਾਲੀਏ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵੱਲ ਹੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ...? ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ!

ਆਖਰੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਦੁਹਰਾਓ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨੇੜੂ ਉਦੋਂ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਇਕ ਮਹਾਰਥੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਮਿਲ ਲੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸੰਤ ਦਾਦੂਵਾਲ ਦੇ ਮਗਰ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹਾਰਥੀ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਗੇੜੇ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਰਥੀ ਦਾ ਬੀਬੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਆਮ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਦੋਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਥੀ ਦਾ ਬੀਬੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਆਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਇਕ ਦੁਹਰਾਓ ਦੀ ਝਲਕ ਸੌਂਖੀ ਹੀ ਲੱਭ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ?

ਹਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਇਸ ਵਹਿਣ ਨੇ ਬਾਹਲਾ ਪੈਂਡਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਖਾਵੇਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਤਿੱਖਾ ਕੂਹਣੀ ਮੋੜ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਦੁਹਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਕੁਝ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਪਣੀ ‘ਲੋੜ ਜੋਗੀ’ ਗਤਬਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਜਿਹੜੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਸੁਰੰਗ ਅੰਦਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਮੁੜ ਕੇ ਉਹ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣੇ ਤਾਂ ਇਕੋ ਰਸਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗਦਾ ਰਹੇ, ਜਾਗਦਾ ਰਹੇ ਤੇ ਜਾਗਦਾ ਰਹੇ।

ਰਿਆਤ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ‘ਚ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਝੂਠੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ‘ਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਿਆਤ ਨੂੰ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਇੰਨੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕੈਦ ‘ਚੋਂ 17 ਮਹੀਨੇ ਮਨਫੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚ ਬਿਤਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 7 ਸਾਲ ਤੇ 7 ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। 58 ਸਾਲਾ ਰਿਆਤ ‘ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 2003 ਵਿਚ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 19 ਵਾਰ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ।

ਉਧਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਲਈ 14 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ‘ਚ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀ ਤੇ ਰਿਪੁਦਮਨ ਮਲਿਕ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਰਿਆਤ ‘ਤੇ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਿਆਤ

ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ 2003 ਵਿਚ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਤੇ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀ ਉਤੇ ਚੱਲੇ ਕੇਸ ਦੌਰਾਨ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੀ ਉਚ ਅਦਾਲਤ ‘ਚ ਜੱਜ ਮਾਰਕ ਮੈਕਈਵਾਨ ਨੇ 8 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਦਰਜੀਤ ਰਿਆਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਛਤਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿਆਤ ਦੇ ਇਸ ਝੂਠ ਨਾਲ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਤੇ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 2003 ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ‘ਚ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਵਿਚ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚ ਸੀ। ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਟਰਾਂਟੋ ਜਾ ਰਹੀ ਇਹ ਉਡਾਣ ਆਇਰਲੈਂਡ ਕੋਲ ਅੱਧ ਅਸਮਾਨੇ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ 329 ਸਵਾਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਰਿਆਤ ਦੀ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੱਤ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 18 ਸਤੰਬਰ 2010 ਨੂੰ ਬਰੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਰਿਆਤ ਨੇ ਬਿਆਨ

‘ਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਤਲਵਿੰਦਰ ਪਰਮਾਰ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਰਿਆਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ

ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਿਆਤ

ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ (ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ) ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਕਤ ਬੰਦਾ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਕਈ ਦਿਨ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਿਆਤ ਨੇ 1991 ‘ਚ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਨਰੀਤਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ‘ਤੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁਗਤ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੰਬ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ‘ਚ ਹੱਥ ਹੋਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਵੱਖਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਉਧਰ ਕਨਿਸ਼ਕ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੁਆਉਣ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਰ 329 ਯਾਤਰੀਆਂ ‘ਚ ਅਮਲੇ ਸਮੇਤ 30 ਭਾਰਤੀ ਸਨ। ਇਸ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਪਾਇਲਟ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਾਂਸ ਸਨ ਤੇ ਕੋ-ਪਾਇਲਟ ਕੈਪਟਨ

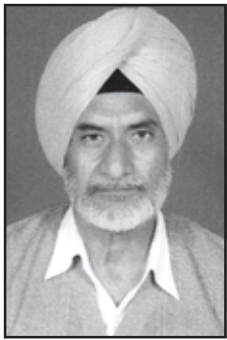
ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ (41) ਸਨ। ਕੈਪਟਨ ਭਿੰਡਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਭਿੰਡਰ ਤੇ ਮਰਹੂਮ ਏਅਰਹੋਸਟੈਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ‘ਤੇ 25 ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਕੈਪਟਨ ਭਿੰਡਰ ਦੇ ਭਰਾ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 25 ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਭਿੰਡਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਬਾਰੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ, ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀ ‘ਤੇ ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਕੇਸ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਿਆਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਦੂਜੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ।

ਜੁਝਾਰੂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਦਾ ਫੁੱਲ ਕਬੀਰ 'ਸੁਮਨ'

ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ

ਲਗਪਗ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਗੀਤਕਾਰ ਹੈ, ਖੁਦ ਹੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਖੁਦ ਹੀ ਗਾਇਕ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਲੇਖਕ ਵੀ ਹੈ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ, ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਹੋਸਟ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਬੀਰ 'ਸੁਮਨ' ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ 'ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ' ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਕ ਮੂਲਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ

ਪ੍ਰੋ. ਰੋਮਾਣਾ

ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਗ੍ਰਾਹਮ ਸਟੇਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਜ਼ਿੰਦਾ ਜਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਬੀਰ ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਮੋਸੀ ਅਤੇ ਕਚਿਆਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਸ ਨਮੋਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਦੂ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਵਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਅਪਨਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਬੀਰ 'ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ' ਤੋਂ ਉਹ ਕਬੀਰ 'ਸੁਮਨ' ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਦੀਆਂ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਇਕ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਬਾਅਦ ਅਗਲੀ ਸਾਦੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਪਤਨੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਗਾਇਕਾ ਸ਼ਬੀਨਾ ਜਾਸਮੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਵਿਚਕਾਰ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਬੋਲ-ਕਬੋਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਬੰਧੂਆ ਬਣਾ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪ ਬੰਧੂਆ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਵਿਆਹ ਦਾ ਅਦਾਰਾ ਉਸ ਲਈ ਵਧੀਆ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

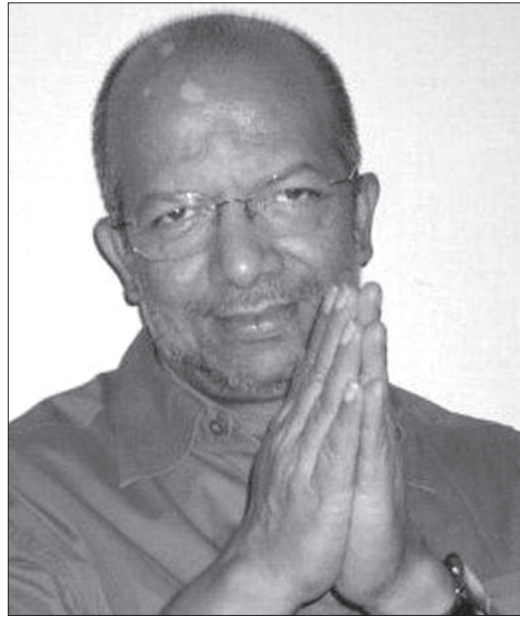
ਕਬੀਰ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਬੀ.ਏ. ਆਨਰਜ਼ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਬੈਂਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਬਰਾਡਕਾਸਟਰ ਵੀ ਰਿਹਾ। 1975 ਵਿਚ ਉਹ ਜਰਮਨੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਫਲ ਤੋਤਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਜਰਮਨੀ ਦੌੜ ਗਿਆ ਪਰ ਕਬੀਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਰਮਨੀ ਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਨਿਜੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਕਾਰਨ।

ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਇਸ ਆਫ ਜਰਮਨੀ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਬੰਗਲਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਬਰਾਡਕਾਸਟਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਜਿਥੇ ਉਹ 1979 ਤਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਸ ਆਫ ਅਮੈਰੀਕਾ ਦੇ ਬੰਗਲਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਰੇਡੀਓ ਬਰਾਡਕਾਸਟਰ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਤੇ 1986 ਤਕ ਇਥੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਨਿਕਾਰਾਗੂਆ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਦੇ ਸੈਂਡੀਨਿਸਟਾ ਇਨਕਲਾਬ ਦੌਰਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਥੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬੰਗਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਮੁਕਤੋਂ ਨਿਕਾਰਾਗੂਆ' (ਨਿਕਾਰਾਗੂਆ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ) ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਲਿਖੀ।

1990 ਵਿਚ ਉਹ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਪਰਤ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਦੀਆਂ 20 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਐਲਬਮਾਂ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਬੰਗਲਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਨਵੀਂ ਲੀਹ ਦੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਰੀਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਬੰਗਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ 'ਜੀਬਨ ਮੁਖੀ ਗਾਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ

ਦੇ ਗੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਾਏ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਕ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਲਾਲਗੜ੍ਹ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਆਈ ਉਸ ਦੀ ਐਲਬਮ 'ਛਤਰਪਾਰ ਗਾਨ'

ਕਬੀਰ ਸੁਮਨ

ਬੰਗਲਾ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਤੇ ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਈ। ਇਸ ਐਲਬਮ ਵਿਚ ਕਬੀਰ ਨੇ ਲਾਲਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਬਣੀ ਲੋਕ ਕਮੇਟੀ (ਪੀ.ਸੀ.ਪੀ.ਏ.) ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਛਤਰਪਾਰ ਮਹਾਤੋ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਐਲਬਮ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਬੀਰ ਬੜਾ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਜਲ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪਦਾਰਥ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹਨ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ

ਜਾਇਦਾਦ ਹਨ ਜਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹਨ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਿਆ ਕਿ ਨੰਦੀਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਸਿੰਗੂਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਬੀਰ ਦੀ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਐਲਬਮਾਂ 'ਨੰਦੀਗ੍ਰਾਮ' ਤੇ 'ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ' ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਕਬੀਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਕਬੀਰ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਤਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ

ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਦਵਪੁਰ ਤੋਂ ਟਿਕਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਬੀਰ ਸੁਮਨ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ 54,000 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਪਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਮੋਹ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਰਕੁਨ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਉਹ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹੰਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਵਰਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਡੱਕਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਐਲਬਮ 'ਛਤਰਪਾਰ ਗਾਨ' ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਖੋਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਾਰਚ 2010 ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ (ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ.) ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਸਵੇਤਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਦੇਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦਾ ਕਬੀਰ ਸੁਮਨ ਨੇ ਇੱਕਸ਼ਾਫ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਇਸ ਲਈ ਬਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਬਣ ਕੇ ਗੂੰਜੇਗਾ ਪਰ ਮਮਤਾ ਦੀ ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਲੋਕ-ਲਪੇਟ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦਾ ਦਮ ਘੁਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਵਿਚ ਬੋਲਾਗ, ਲੋਕ-ਹਿਤੈਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਲੀਡਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੀ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਬਣੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਬੰਗਲਾ ਦੀ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿਰਦਈ ਤੇ ਸਵਾਰਥੀ ਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਕਬੀਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਲੀਡਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜਿਉਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ 10 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੜ੍ਹ ਮਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ 40 ਖੂਹ ਲਗਵਾਏ। ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਇਤਬਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖਰਚੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮਮਤਾ ਦੀ ਇਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਸਭ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਆਪਣਾ ਸਵਾਰਥ ਪੂਰਦੇ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਛਪ ਕੇ ਆਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ ਨੰਦੀਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਸਿੰਗੂਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਉਸ ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਨੇਤਾ ਕਿਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਾਨੀ ਘੋਲ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਲੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸੁਮਨ ਦੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੇ ਵੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲੰਘੀ 4 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਯੈਚੁਰੀ ਖੱਬੇ ਫਰੰਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਵਫਦ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਡੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਘਿਉ-ਖਿਚਤੀ ਹੈ। ਯੈਚੁਰੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਲਾ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਇਸ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਏ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਕਬੀਰ ਸੁਮਨ ਦੀ ਲਿਖਤ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵਫਦ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕਬੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਮੈਨੂੰ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨਾ ਸਹੀ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੱਚ ਬੋਲ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।"

ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਬਾਰੇ ਕਬੀਰ ਸੁਮਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ

ਅਰੂਪ: ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਕਿਉਂ ਛੱਡਣੀ ਪਈ?

ਕਬੀਰ: ਮੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਮੇਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੇਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਵੇਖੋ...ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚਾਈ ਬੋਲਣ ਦਾ ਆਦੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਿਆ। ਹਾਂ, ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਚੱਲਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੋਟਰ ਲੋਕ ਉਥੋਂ ਹੀ ਭੁੱਖੇ ਅਤੇ ਲਾਚਾਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੂਠੇ ਤੇ ਫੋਕੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਰ ਮੈਨੂੰ ਲਾਲਗੜ੍ਹ ਛੱਡਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਅਰੂਪ: ਤੁਸੀਂ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਤਾਂ ਨਵੰਬਰ 2009 ਵਿਚ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਦੇਰ ਕਿਉਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ?

ਕਬੀਰ: ਮੈਂ ਆਖਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਅਰੂਪ: ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਵਿਚ ਕਮੀਨੇ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਆਪਣੇ ਇਸ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੋ?

ਕਬੀਰ: ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਜੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ।

ਅਰੂਪ: ਕੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ੰਕੇ ਤੇ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਨੂੰ

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਰੂਪ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਕਬੀਰ ਦੀ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼

ਨਿਵਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ?

ਕਬੀਰ: ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਰਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਰੂਪ: ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉਠਾਏ ਸਵਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ?

ਕਬੀਰ: ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਰੂਪ: ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮਮਤਾ ਨੇ ਉੱਘੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਮਹਾਸ਼ਵੇਤਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਲਾਈ ਸੀ। ਗੱਲ ਬਣੀ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਕਬੀਰ: ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਅਤੇ ਜਾਣਨਾ ਤੁਹਾਡਾ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।

ਅਰੂਪ: ਇਕ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਚੱਲਣ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਤੁਰੇ?

ਕਬੀਰ: ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦ, ਮਾਓਵਾਦ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

ਹੈ। ਮੈਂ ਤਬਦੀਲੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਲੜਨ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਹੀ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਲੈ ਆਵੇ।

ਅਰੂਪ: ਮਮਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ?

ਕਬੀਰ: ਮੈਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਅਰੂਪ: ਤੁਸੀਂ ਕਿਧਰੇ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਕਾਰਨ ਖੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਬੀਰ: ਮੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਉੱਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਹਿਬੜਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਰੂਪ: ਕੀ ਕਬੀਰ ਸੁਮਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਹੈ?

ਕਬੀਰ: ਸਿਆਸਤ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੋਫ਼ੀ ਦਾ ਕੱਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਰੂਪ: ਆਖਰੀ ਸਵਾਲ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਯੁੱਧ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹੋ?

ਕਬੀਰ: ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਯੁੱਧ, ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਲਾਚਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮਦਾ ਹੈ। ਸਾਲਾਂ-ਬੱਧੀ ਤੰਗੀਆਂ, ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲਵਾਸੀ ਲੋਕ 1947 ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣਗੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਚੁੱਕੇਗਾ!..

ਕਬੀਰ ਸੁਮਨ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 15 ਜਨਵਰੀ 2011

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੋਈ ਇਕੱਲੀ-ਇਕਹਿਰੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਹ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਹਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਤਲ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਕਾਦਰੀ ਦਾ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਸਣਾ, ਮੌਲਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਸਪੁਰਦ-ਇ-ਖ਼ਾਕ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਨਮਾਜ਼-ਇ-ਜਨਾਜ਼ਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੌਮੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ੈਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਫ਼ਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਸੀਆ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਯੋਜਨਾ ਉਲੀਕਣੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਈਸਾਈ ਔਰਤ ਆਸੀਆ ਬੀਬੀ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਮ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨ ਦੇ ‘ਦੋਸ਼’ ਵਿਚ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਹਜ਼ਰਤ ਦੀ ਤੋਹੀਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੋਸ਼ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਮੁਖ਼ਾਲਫ਼ਤ ਹੋਈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ’ਚ ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਦਾ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਬੰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ਼ ਵੀ ਧਰਮ ਬੰਦੇ ਲਈ ਰਾਹ ਦਸੇਰੇ ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਆਮ ਬੰਦੇ ਅੰਦਰ ਇੰਨਾ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਕਾਇਦ-ਇ-ਆਜ਼ਮ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਕਦੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵਿਆ ਹੋਣਾ। 11 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਮੰਦਰਾਂ, ਮਸੀਤਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਜਾਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ।” ਇਸ ਭਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸਾਢੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਜ਼ਮ ਸੇਠੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ‘ਫ਼ਾਰਾਈਡੇਅ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ‘ਅਸਫ਼ਲ ਸਟੇਟ’ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਦੋਂ ਲਾਜ਼ਮ ਹੀ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਿੱਧਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ‘ਕੁਫ਼ਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ’ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁੱਕੇ ਤਾਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਈਸਾਈ ਅਨਪੜ੍ਹ ਔਰਤ ਆਸੀਆ ਬੀਬੀ ਦਾ ਆਪਣੀਆਂ ਗੁਆਂਢਣਾਂ ਨਾਲ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਪਿੱਛੇ ਹੋਇਆ ਤਕਰਾਰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਖੌਅ ਬਣ ਗਿਆ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਹਾਣ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਫ਼ੌਜੀ ਸ਼ਾਸਕ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ 1977 ’ਚ ਤਖ਼ਤਾ ਪਲਟਾ ਕੇ ਰਾਜ ਖੋਹਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਤਾਸੀਰ ਉਤੇ ਵੀ ਡਾਢਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਢਾਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਉਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਵਾਇਆ, ਅਣਗਿਣਤ ਮਦਰੱਸੇ ਖੁਲ੍ਹਵਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਦਰੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਣੇ ਮੌਲਵੀਆਂ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿਚ ਪੀਚ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਥੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਨੱਪੀ ਗਈ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਇਸ ਕਦਰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਰ ਰੰਗ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੁਫ਼ਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਰਾਜੇਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਹੀ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਈ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਸਲ ’ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ, ਉਸੇ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ।

ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਚੰਗੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਜੁਝਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਨਮ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਸੂਫ਼ੀ ਫ਼ਕੀਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਤੋਂ ਰਖਵਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲਲੂਕ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਕ ਕੱਟੜ ਸੂਫ਼ੀ ਅਲਿਫ਼ਸਾਨੀ (ਜੋ ਮਜ਼ਹਬ ਵਜੋਂ ਵੱਧ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ) ਨੇ ਹੀ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮਜ਼ਹਬ ਨੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਹ ਜਚਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਫ਼ੈਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਉਂ ਉਸ ਦੌਰ ਦਾ ਇਕ ਕਾਲਾ ਅਧਿਆਇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਧੀ ਸ਼ਹਰਬਾਨੋ ਤਾਸੀਰ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ! ਸੱਚ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ ਕਦੇ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਕਾਫ਼ਲੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਦੇ ਮਾਸੜ ਅਤੇ ਜਾਨਦਾਰ ਸ਼ਾਇਰ ਫ਼ੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫ਼ੈਜ਼ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਿਅਰ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ: ‘ਬੋਲ ਕਿ ਲਬ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈਂ ਤੇਰੇ, ਬੋਲ ਜੁਬਾ ਅਬ ਤਕ ਤੇਰੀ ਹੈ’। ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਵਰਤਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਕੁਹਜ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਤੌਬਾ ਨਵੀਂ ਅਖਬਾਰ ਤੋਂ?

ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛੇ ‘ਵਧਾਈਆਂ ਜੀ!’ ਛਾਪ ਦਿੰਦੇ, ਸ਼ਰਮੇ ਸ਼ਰਮੀ ਹੀ ਕਰੇ ਤਕਰਾਰ ਕੋਈ ਨਾ। ਬਿਲ ‘ਐਡ’ ਦਾ ਆਪੋ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ, ਐਸੀ ਡਾਕ ਦੀ ਕਰਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੋਈ ਨਾ। ਮੰਦੇ ਦੌਰ ਦਾ ਤਰਸ ਨਾ ਮੂਲ ਕਰਦੇ, ਸੁੱਕਾ ਛੱਡਦੇ ਦਿਵਸ-ਤਿਉਹਾਰ ਕੋਈ ਨਾ। ਕੋਈ ਪੜ੍ਹੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ, ਬੰਬੇ ਰੱਖਣੋਂ ਕਰੇ ਇਨਕਾਰ ਕੋਈ ਨਾ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਠਿੱਥੀਆਂ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਰੱਖਣ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਸ-ਸਤਿਕਾਰ ਕੋਈ ਨਾ। ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਪਰਵਾਸੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ, ਰੱਬਾ ਨਿਕਲੇ ਨਵੀਂ ਅਖਬਾਰ ਕੋਈ ਨਾ!

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਲਿਤ ਕਦੇ ਜਾਗਣਗੇ ਭਲਾ?

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਫਿਲੌਰੀਆ

ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ। ਕਦੇ ਜਾਗਣਗੇ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣ ਲਈ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਲੋਕ ਹੀ ਚਿੰਤਤ ਹਨ। ਲੋਕ ਕਿਉਂ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨੀਂਦਰ ਚੰਗੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਜੇ ਪਾਈਆ ਕੁ ਦਾਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਕਹਿਣੇ! ਮਾਲਵਾ, ਮਾਝਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੁਆਬਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਗੀਤ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਗੀਤ ਚੱਲਦੇ ਹਨ, ‘ਜੱਟ ਮੌਜ’ ਕਰਦਾ ਏ, ਰੱਬ ਨੇ ਤੇਟ ਕੋਈ ਨਾ ਰੱਖੀ’ ਜਾਂ ਫਿਰ ‘ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੱਟ ਮੰਗਦਾ-ਦਾਰੂ ਘਰ ਦੀ, ਬੰਦੂਕ ਬਾਰਾਂ ਬੋਰ ਦੀ’।

ਪੰਜਾਬ ਕਿਉਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ? ਇਹ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ। ਸਰਸਰੀ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ ਤਾਂ ਹੁਣ ਠੋਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਤੇ ਸਕੂਲ ਘੱਟ। ਜਿਥੇ ਧਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਗਾਇਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ‘ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ ਹੋਵੇ, ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਹੋਵੇ’, ਉਦੋਂ ਘਰ ਦੀ ਕੱਢੀ ਦਾਰੂ ਪੀਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਰਾਲਾਂ ਵਗਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੀ ਨੀਂਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਜਾਗਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਗ ਟੇਢੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ, ‘ਪਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ, ਪਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਓਇ...’

ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਬੜੇ ਸਰਗਰਮ ਹਨ-ਇਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਲਾਡਲਾ ਭਤੀਜਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹੈ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ‘ਜਾਗੇ ਪੰਜਾਬ ਯਾਤਰਾ’ ਅਤੇ ਬਿੱਟੂ ‘ਇਨਕਲਾਬ ਯਾਤਰਾ’ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇਤਾ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਯਾਤਰਾ ‘ਤੇ ਹਨ ਪਰ ਜੇ ਅੱਜ ਦਾ ਇਕੱਠ ਮਾਨਸਾ ਵਿਚ

“ਪਰ ਲੜੇ ਕਿਉਂ?”
“ਐਵੇਂ ਲੜ ਪਏ ਹੋਣਗੇ।”
“ਫਿਰ ਵੀ...”

“ਫਿਰ ਵੀ ਕੀ ਗੱਲ, ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਿਐ, ਅੱਗੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਬਣੇਗਾ ਹੀ ਬਣੇਗਾ। ਘਰਵਾਲੀ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਓਦਾਂ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਪੁੱਛਣੇ? ਨਾਲੇ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਤਾਏ-ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ।”

“ਲੈ ਐ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਵਰੁਣ ਵੀ ਤਾਂ ਤਾਏ-ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਈ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਬਣਦੀ ਏ?”

“ਲੈ...ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵੀ ਤਾਂ ਤਾਏ-ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਏ।”

“ਹੁਣ ਵੇਖੋ ‘ਜਾਗੇ ਪੰਜਾਬ ਯਾਤਰਾ’ ਦਾ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ!”

“ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਕੀ ਬਣਨਾ ਹੈ...ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਪਵੇਗਾ, ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਠੰਢੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹੁਣ ਸੌ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਈ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਐਵੇਂ ਮਰ ਗਿਆ।”

ਗੱਲ ਸੱਚਮੁਚ ਟੋਢੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਆਹ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਥੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਲੋਕ-ਸੰਗੀਤ ਵਜਦਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੀ ਬੀਬੀਆਂ ਨੱਚਦੀਆਂ ਤੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨੱਚਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਬੋਲੀ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ: “ਜੱਟਾ ਜਾਗ ਬਈ ਓਇ, ਹੁਣ ਜਾਗੇ ਆਈ ਆ। ਸੁੱਤੀ ਨੂੰ ਜਗਾ ਲੈ ਰੁੱਸੀ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲੈ...” ਇਹ ਵਿਆਹ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਵੀ ਜੱਟ ਨੂੰ ਹੀ ਜਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਮੈਂ ਰਵੀਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੱਟ ਨੂੰ ਹੀ ਜਗਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਕੀ ਆਪ ਵੀ ਜਾਗੇਗੇ? ਮੇਰੇ ਇੰਨਾ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫ਼ੀ ਪਾ ਲਈ। ਕਹਿੰਦਾ, “ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਨੇ।”

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ (ਜੱਟ) ਤਾਂ ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਆਸਤ ‘ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੈ। ਕੁਰਸੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਇਕਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਐਮ.ਪੀ. ਹਨ ਪਰ ਬੋਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਇਕ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਰਮ ਆਈ ਸੀ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂਕਿ ਦਲਿਤ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਕੇ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਬਹੁਤੇ ਦਲਿਤ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਜੇ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ। ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਲਿਤਾਂ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ ਕਿ “ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਬੋਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।”

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਲਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਚੁੱਪ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜੱਟ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ? ਸ਼ਾਇਦ ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਸੋਚ ਕੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਕਾਲੀ, ਕਾਂਗਰਸੀ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੇਤਾ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਸਿੰਧੂ ਹੀ ਲੈ ਸਕੇਗਾ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਨੇਤਾ ਕਿਸੇ ਜੱਟ ਨੂੰ ਹੀ ਭਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਲੰਮਾ ਅਰਸਾ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਬਿਨਾਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤੇ ਸਿਆਸਤ ‘ਤੇ ਭਾਰੂ

ਰਹੇ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਖ਼ਬਰਾਂ ‘ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਏਜੰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰੀ ਦਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ‘ਜਾਗੇ ਪੰਜਾਬ ਯਾਤਰਾ’ ਵਿਚ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਜਾਗੇਗਾ। ਉਪਰ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦੇ ਸਨ। ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਲਿਖਦੇ ਸਨ। ਜਿੰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਓਨਾ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤਕ ਜਾਗਣ ਦਾ ਕਾਰਨ

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ

ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤਕ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾਗ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਯੋਗ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਬਹੁਤ ਦਲਿਤ ਲੀਡਰ ਹਨ, ਉਹ ਜੱਟਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ‘ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਬਸਪਾ ਲੀਡਰ ‘ਸ਼ਰਾਬ’ ਦੇ ਪੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਾਰੂ ਪਿਲਾ ਕੇ ਸੁਆਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਕਿਆਸਅਰਾਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤਕ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਕੀ ਕਰਨਗੇ? ਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਜਾਣਗੇ, ਬਸਪਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਗੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਤਾਇਆ ਜੀ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣਗੇ? ਅਜੇ ਤਕ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ‘ਜਾਗੇ ਪੰਜਾਬ ਯਾਤਰਾ’ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ‘ਜਾਗੇ ਪੰਜਾਬ ਯਾਤਰਾ’ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਵੀ ਜਾਣਗੇ? ਕੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਦਲ ਬਣਨਗੇ? ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਦਲਿਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਤਾਂ ਜੱਟ ਵੀ ਦਲਿਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਭੈੜਾ ਜੀਵਨ ਬੜੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਕੇ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿ ਕੇ, ਚੰਗੇ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨੀ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੱਟ ਕੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਤਬਦੀਲੀ ਵਾਸਤੇ ਅਮੇਠੀ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੀ ਜਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਿਆ। ਹਾਂ, ਹਮਦਰਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਬਟੋਰ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ, ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯਤਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਉਲੀਕੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦਲਿਤ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ 6 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ‘ਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਸੂਬੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ ਕਿਧਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਕੰਮ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ‘ਜਾਗੇ ਪੰਜਾਬ ਯਾਤਰਾ’ ਵਿਚ ਲੋਕ ਜਾਗਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਲੋਕ ਜਾਗਣਗੇ?

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ

ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਈ। ਜਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਈ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਗਏ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਡੀ.ਸੀ. ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਬਾਊ ਜਾਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਊ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕੁ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮਾਲਮਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਰਜ਼ਈ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਜਦ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਛੱਡੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਲਵੇ ਦੀਆਂ ਸੱਬਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਬਾਈ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ?”

“ਓ ਬਾਈ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਮੁੰਡੇ-ਮੁੰਡੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਪਏ।”

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦਾ ਰਲ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਵਕਤ ਦੀ ਲੋੜ

ਸਿਧਾਰਥ ਵਰਧਾਰਾਜਨ

ਜਦੋਂ 2003 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਅਤੇ ਜਿਆਂਗ ਜ਼ੇਮਿਨ ਨੇ ਚੀਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਰਮਿਆਨ 'ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਦਾ ਢਾਂਚਾ' ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਦੇ ਕਿਆਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਰ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਵੱਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਉਪਰ ਕਾਲੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਪੱਛਮੀ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਸਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਗ਼ੈਰ-ਮਾਮੂਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦਿਖਾਵੇ-ਮਾਤਰ ਸੀਮਾ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਸਨੂਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧ ਗਈ ਜਦੋਂ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚਲੇ ਗ਼ੈਰ-ਇਲਾਕਾਈ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ। ਚੀਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਮਈ ਉਥਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਵਿਚ ਅਸੰਤੁਲਨ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਨਿਘਾਰ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਖੋਹ-ਖਿੱਤ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਸਥਿਰਤਾ। ਏਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸ਼ਕਤੀਆਂ-ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਭਾਉਣੀ ਵੀ ਮਿਲ ਕੇ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਵਜ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਚੀਨ ਦੀ 'ਇਕੱਲੇ ਚੱਲੇ' ਰਣਨੀਤੀ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਨੀਤੀ। ਸੀਮਾ ਵਾਲੇ ਝਗੜੇ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਸੰਸਾਰੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਤਿਜਾਰਤ, ਵਿੱਤੀ ਪੁਨਰ-ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੁਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਚੀਨੀ ਧਿਰ ਨੇ ਟੇਵੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਉਤੇ ਸਵਾਲੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਉਤੇ ਵੀਜ਼ਾ (ਨੱਥੀ ਵੀਜ਼ਾ) ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਚੀਨ ਨੇ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਝਗੜੇ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਉਦੋਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰੀ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਦੌਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀ ਪੱਖ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਓਧਰ, ਕੁਝ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜੀ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਪੇਚੀਦਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ। ਕੁਝ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛੇਕਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦੀ ਨਿਬੇੜੇ ਬਾਰੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਜਾਪਦਾ ਇੰਜ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਣੂੰ ਹਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ 2009 ਵਿਚ ਆਪਣੇ 13ਵੇਂ ਦੌਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬੀਜਿੰਗ ਵਿਚਲੇ 14ਵੇਂ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਦਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਵਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਅਗਾਂਹ ਰਾਸਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬੀਜਿੰਗ ਬਾਰੇ ਜੋ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚੋਖਟਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨਿਰੂਪਮਾ ਰਾਓ ਨੇ 'ਅਬਜ਼ਰਵਰ ਰਿਸਰਚ

ਫ਼ਾਊਂਡੇਸ਼ਨ' ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਰਾਓ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਮਸ਼ੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥੀ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਅਸੰਤੁਲਨ ਵੀ, ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਉਪਰ ਚੀਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਲ-ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਅਤੇ ਚੀਨ-ਪਾਕਿ ਸਬੰਧ ਵੀ। ਕਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ 'ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ', ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਅਤਿ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨੀਕਰਨ ਹੈ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਹੈ 'ਸਟਰਿੰਗ ਆਫ਼ ਪਰਲਜ਼ ਸਿਧਾਂਤ'। ਇਸ ਬਾਰੇ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਗੁਆਂਢੀਆਂ-ਨੇਪਾਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਸਬੰਧ ਉਸਾਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਘੱਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੌਖ਼ਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਰਾਇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਲੱਭਣੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਹਿੱਤ ਅਸਲ ਵਿਚ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਜੁੜਵੇਂ ਦਾਇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ, ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੁੱਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਤਾਕਤਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਜੂਝਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਇਕ ਸੰਗਠਤ ਆਰਥਿਕ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਮੁੱਢਲੀ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਯਕੀਨੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਫ਼ੌਜੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਅਤੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲੀ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਪਰ ਬੀਜਿੰਗ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗਠਜੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੋਣੀ ਵਿਚ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁਨ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਾਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਟ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚਲੀ ਹਮਬਨਟੋਟਾ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਫ਼ਰਮ ਉਸਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਵਸਰ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮੈਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਭਿੰਨ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਭਾਰਤ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਨੇਪਾਲ ਨੂੰ ਰੇਲ ਰਾਹੀਂ ਤਿੱਬਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ, ਇਕ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕੱਪੜਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਚੀਨ ਤੋਂ ਕੋਲਕਾਤਾ ਰਾਹੀਂ ਧਾਗਾ ਦਰਾਮਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਫੇਰੇ ਨੂੰ ਛੇ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹਫ਼ਤੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ "ਜੇ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚੋਂ ਰੇਲ ਸੰਪਰਕ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਾਲ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ।"

ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਚੀਨ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚੀਨੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਧਾ ਲੈਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੰਜ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿਤ ਵੀ ਏਸ਼ੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਜਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵੀ, ਜਿਥੇ ਜਾਪਾਨੀ ਧੌਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੀਨ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਗਈ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ

ਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦਰਮਿਆਨ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਂਝ ਬਹੁਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਮੁੱਢਲੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁ-ਭਾਂਡੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

ਚੀਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕੀ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲ ਹੈ। ਜਿਉ-ਜਿਉ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੀਜਿੰਗ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵੱਲ ਸੈਨਤਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ 'ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤੀ' ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਚੀਨ ਕਦੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਅਤੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ

ਭਰਮਾਉਣ ਦੀ। ਇਹ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਸੋਚ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਧੱਕਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਤਹਾਨੂੰ ਇੰਚ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਸਮਝ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ 2004 ਤੋਂ ਦੁਵੱਲੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਭਾਰਤ ਵੀ ਚੀਨ-ਅਮਰੀਕੀ ਧਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਕੁੱਜੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜੀ-2 ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਜੀ-2 ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਚੀਨ-ਕੇਂਦਰਤ ਸੈਨਤਾਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜਾਰਜ ਡਬਲਯੂ. ਬੁਸ਼ ਮਾਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਫੇਰੀ 'ਤੇ ਆਏ ਚੀਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਿਸ਼ਤੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਾ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਇਕ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਕੁਝ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਤੇ ਪੀੜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਆਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਢਾਂਚਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਫੇੜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ।

ਤੀਜੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿ ਚੀਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਊਰਜਾ ਲਈ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਿਚ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜਹਾਜ਼ਰਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮਿਲਵਰਤਣ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲੁੱਟਾਂ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਖੇਤਰੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਕੁਝੱਤਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜੋ ਸੀਮਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਿੱਠੇ ਬਿਨਾਂ 60 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਭਾਰਤ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੇ ਦਮਨ ਬਾਰੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਕਿਉਂ?

ਐਸ. ਦੀਪਾਂਕਰ

ਕਾਲੇਰਾਡੋ (ਅਮਰੀਕਾ) ਦਾ ਕੈਂਪ ਹੋਲ, ਤਿੱਬਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਲੜਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਚੀਨ ਦੀ ਲੋਕ ਸੈਨਾ (ਪੀਪਲ'ਜ਼ ਆਰਮੀ) ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਕਲਾ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਲੜਾਕੇ ਚੀਨ ਨੂੰ, ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਜਿਸ ਉਤੇ ਚੀਨ ਨੇ 1947 ਵਿਚ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

1947 ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੱਬਤ ਉਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਤਿੱਬਤ ਉਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਦੀ ਵੀ ਇਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 1954 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੀਨੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਨੂੰ ਕੁਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੀਨ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਮੰਨਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਮਾ ਉਤੇ ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਹੋਈ। ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਅਤੇ ਜੋ ਨੇਤਾ ਉਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਆਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਜਲਦ ਹੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉਤੇ ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਲਈ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪਹਾੜੀ ਸਥਾਨ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਹਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਪਰਕ ਨਾ ਰੱਖਣ।

ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਉਸ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਹਿਰੂ, ਚੀਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਚਾਉ-ਐਨ-ਲਾਈ ਨਾਲ ਬੁਰੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਸਨ ਜੋ ਹਿੰਦੀ-ਚੀਨੀ ਭਾਈ-ਭਾਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਧੌਕੇ ਨਾਲ ਲੱਦਾਖ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਅਕਸਾਈ ਚਿਨ ਤੇ ਸਿਨ ਕਿਆਂਗ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸੜਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਚੀਨ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਉਤੇ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾਪੂਰਵਕ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

1962 ਵਿਚ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਰੁਧ ਅਰੰਭੀ ਗਈ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ। ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨਸਲੀ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਵੱਲ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵੀ ਇਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਘੁਟਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਜਦਕਿ ਚੀਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਵਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਦਲੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ।

ਇਕੱਲੇ ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਚੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਬੋਧੀ ਵਿਰਸਾ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਜਾਂ ਠੋਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਚੀਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਬਾਉਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿੱਬਤੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁ-ਪੜਾ ਨਹੀਂ।

ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਖੇਤਰ ਉਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਚੁੱਪ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਚੀਨ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਨੱਥੀ ਪੇਪਰ ਉਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਤਿੱਬਤ ਉਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਿਉਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ? ਅੱਜ ਇਹ ਹੱਤਯੋ ਹੋਏ ਖੇਤਰ ਸਮਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਚੀਨ ਉਤੇ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖ਼ਾਬ-ਖਿਆਲੀ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਚੀਨ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧ ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਉਤੇ ਰੋਕਾਂ ਜਾਂ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਚੀਨ ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੇਖੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤਿੱਬਤ ਬਾਰੇ ਜੋ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਉਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿਰੁਧ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਸਕ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਖਿੱਤੇ ਉਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕੰਟਰੋਲ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਜਾਂ ਜਿਸ ਧਰਮ ਦਾ ਉਹ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਉਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਚੀਨ ਤਿੱਬਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਨਸਲੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਦਮਨ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਤਿੱਬਤੀ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਵਿਰੁਧ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਭਾਵੇਂ ਪੀੜਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣ।

ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਆਪਣੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਗੌਰਵਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ 'ਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ਖੁੰਜੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅਜੇ ਵੀ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਕੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼-ਪਰਦੇਸ਼

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਲੌਕਿਕ ਦਿਭ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਮਾਲ

ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਰਸੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ-ਆਗਮਨ ਬਹੁਪੱਖੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘਟ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਰਾਹ-ਦਰਸਾਉ ਹਨ। ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ (ਬਿਹਾਰ) ਵਿਚ ਆਗਮਨ ਕਰ ਕੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਲੀਲ੍ਹਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨੰਦੇੜ ਸਾਹਿਬ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਤਕ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਸਫ਼ਰ ਅਨੇਕਾਂ ਹੈਰਾਨਕੁੰਨ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਾਪ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਆਗਮਨ ਮਾਨਵ-ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰਨ ਲਈ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਛੋਟੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਪੰਡਿਤ ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ ਜੋ ਮਟਨ (ਕਸ਼ਮੀਰ) ਤੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਜੁਲਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਸਹਿਤ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਫ਼ਰਿਆਦ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਧਰਮ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਕਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜਨਾ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਣਾ ਕਿਸੇ ਅਗਮੀ ਸੋਝੀ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਉਪਰੰਤ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਿਰਬਲ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ

ਹੋ ਚੁਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੁ ਉਹ ਆਪ ਜੁਲਮ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਲਈ ਬਲਹੀਣ ਹੋ ਚੁਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਕਰ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜਿਉਣ ਲਈ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਨਿਤਾਣੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਹੈ:

ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ॥

ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖਾਲਸਾ ਪਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ)

ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ: ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ॥ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹਉ ਕਰਹੁ ਨਿਵਾਸ॥

ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਕੌਮ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਆਈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਦਾ ਡਰ ਖਾਣ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਖ਼ਬਰਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਰੋਕੇ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੀ। ਖ਼ਬਰਾਂ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਗਈ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਬਦਨੀਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ

ਲਈ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਧ ਚੁਕੇ ਕੌਮ-ਮਾਰੂ ਜੁਲਮਾਂ ਵਿਰੁਧ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਜੁਝਾਣਾ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸਾਹਸੀ ਹੋ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁਧ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਛੇਤਿਆ। ਘਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਮੁਗ਼ਲ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਜਤਾਂ ਪਾਈ ਰੱਖੀਆਂ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਜੁਲਮ ਹੁੰਦੇ, ਹੁਣ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਲੋਕ ਇਸ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਭਾਰੀ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਨਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਭੰਗਾਣੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸੀ ਜਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੋਏ ਯੁੱਧ ਦੀ ਟੱਕਰ ਸੀ ਜਾਂ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਵਾਥ (ਹੁਣ ਮੁਕਤਸਰ) 'ਤੇ ਹੋਏ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਹੈ, ਹਰ ਵਾਰ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੰਘਾਂ 'ਤੇ ਵਿਜਈ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਿਭ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੇ ਅਲੌਕਿਕ ਕਰਤੱਬ ਹੀ ਦਰਸਾਏ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਜੀ ਕੁਝ ਕੁ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਕੱਚੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਏ। ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਮਾਰੋ-ਮਾਰ ਕਰਦੀ ਆਪ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੁੱਠੀ-ਭਰ

ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੌਤਕ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਫ਼ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਅਕਾਲ-ਚਲਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਚਾਹੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵਾਰ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਛਣ 'ਤੇ ਗ਼ਮਗੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ: ਚਾਰ ਮੂਏ ਤੇ ਕਿਆ ਹੁਆ ਜੀਵਤ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਇਆ। ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਫੌਕੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਵਿਰੁਧ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਲ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

ਕਾਹੂ ਲੈ ਪਾਹਨ ਪੂਜ ਧਰਯੋ ਸਿਰ
ਕਾਹੂ ਲੈ ਲਿੰਗ ਗਰੇ ਲਟਕਾਇ॥

ਕਾਹੂ ਲਖਿਓ ਹਰਿ ਅਵਾਚੀ ਦਿਸਾ ਮਹਿ
ਕਾਹੂ ਪਛਾਹ ਕੋ ਸੀਸੁ ਨਿਵਾਇ॥

ਕੋਊ ਬੁਤਾਨ ਕੋ ਪੂਜਤ ਹੈ ਪਸੁ
ਕੋਊ ਮ੍ਰਿਤਾਨ ਕੋ ਪੂਜਨ ਧਾਇਓ॥
ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ ਉਰਝਿਓ ਸਭਾਹੀ ਜਗ
ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਓ॥

(ਸੁਧਾ ਸਵੱਯੋ, ਪਾ: 10)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੌਕੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪੂਜਨ ਬਾਰੇ ਸੂਚੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ:

ਮੈ ਨ ਗਨੇਸਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਉ॥

ਕਿਸ਼ਨ ਬਿਸ਼ਨ ਕਬਹੂੰ ਨਹਿ ਧਿਆਉ॥

(ਚੌਪਈ ਪਾ: 10)

ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਇਆ। ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿਤੀ। ਨੰਦੇੜ ਸਾਹਿਬ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿਖੇ 1708 ਈ. ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਰਬ-ਉੱਚਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਅਖੌਤੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ ਇਹੋ ਹੀ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਰਹਿਨੁਮਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਬਾਣੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਸਰਬ-ਉੱਚਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ:

ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ
ਗ੍ਰੰਥ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਖੰਡਾਂ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ।

ਹੀਰੋ ਕਲਾਂ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਕੌਮ ਦੇ ਹੀਰੋ?

ਭਰ ਸਿਆਲ ਦੀ ਰੁੱਤ...ਕਤਾਕੇ ਦੀ ਠੰਢ...ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਗੂੜ੍ਹੀ ਧੁੰਦ...ਹੱਡਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀਤ ਲਹਿਰ ਸਦਕਾ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦਾ ਵੀ ਦੰਦੇੜਿਕਾ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੇਸ, ਖੇਸੀਆਂ, ਲੋਈਆਂ ਅਤੇ ਭੂਰੇ ਕੰਬਲਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰ-ਮੂੰਹ ਲਪੇਟ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਭੰਜੇ ਹੀ ਧਰਨਾ ਮਾਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਦਰਦ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਾਤ ਬਣਾਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਖੜ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਦੇ ਮਾਸੂਮ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹਾਸੇ ਗਾਇਬ ਹਨ। ਕੋਈ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਚਿਹਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਰੋਹ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰਲੇਵੇਂ ਵਾਲੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਉਭਰਦੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨੀਲੇ-ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਬੈਠੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖੱਚੇ, ਗਭਰੇਟ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਹਨ। ਇਉਂ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਿਰਦੇ-ਵੇਦਕ ਘਟਨਾ ਨੇ ਵਲੰਧਰ ਸੁੱਟਿਆ ਹੋਵੇ! ਜਿਵੇਂ ਕਿਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਰੋਹ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਹੋਣ!!

ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਠੰਢ ਵਿਚ ਠੁਰ-ਠੁਰ ਕਰਦੇ ਇਹ ਧਰਨਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਹਨ? ਜੋ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤਪਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਅੱਗੇ ਬਹਿ ਕੇ ਅੱਗ ਸੇਕਣ ਜਾਂ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਨਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਕੇ ਠੰਢ ਦਾ ਕਹਿਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਨੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੁੱਸਾ ਕਾਹਦਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਇਹ ਕਹਿ ਕੀ ਰਹੇ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਤਫ਼ਸੀਲ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਹੋ ਜਾਏ!

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਹਾਕਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਤਕ ਗਿਆਨ-ਵਿਹੂਣੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ-ਵਿਹੂਣੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁਧ ਚੁੱ-ਚਰਾਂ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਹਾਕਮ ਨੇ ਕੁਟਲ-ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਖਤਰਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਅਮੀਰਾਂ-ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ 'ਬੁਰਕੀਆਂ' ਖੁਆ-ਖੁਆ ਕੇ ਗੁੰਗੇ-ਤੋਤੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਕਮ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਟੱਬਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਤਿਓਂ ਵੀ ਉਜਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ 'ਮਹਾਂ ਪੁਰੋਹਿਤ' ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਜਤਾਇਆ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 'ਜਲੇ ਹਰਨਾਕਸ਼-ਬਲੇ ਹਰਨਾਕਸ਼' ਵਾਲੀ

ਹਾਲਾਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਪਰ ਕੁਸਕਦਾ ਹੋਈ ਨਾ।

ਮਨ ਦੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਆਏ ਇਸ ਹਾਕਮ ਦੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਨ ਵਿਚ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ ਕਿ ਟੋਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ, ਸਾਡੀ ਪਰਜਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਗਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲਾ ਰਹਿ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੁਲਾਂ-ਚੌਰਾਹਿਆਂ 'ਤੇ ਨਾਕੇ ਲਾ ਕੇ ਹਰ ਇਕ ਰਾਹੀ-ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਤੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਰੁਪਈਆ ਯਾਤਰਾ ਟੈਕਸ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਟੈਕਸ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਤੜਫ਼ਿਆ। ਪੰਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸ ਰੁਪਏ ਉਗਰਾਹਣ ਦੇ ਆਰਡਰ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਧੌਕੇਸ਼ਾਹੀ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਉਠਾਈ।

ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਾਜ਼ਮਾ ਪਰਖਣ 'ਤੇ ਤੁਲੇ ਪਏ ਹਾਕਮ ਨੇ ਫਿਰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਲੰਘਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਦਸ-ਦਸ ਰੁਪਏ ਲੈਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਛਿੱਤਰ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਕਮ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁਧ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਜਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਬੋਲੇਗਾ! ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਸੋਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨਿਕਲੀ। ਜਦ ਉਸ ਦੇ ਬਾਡੀਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਹਾਪਨਾਹ! ਆਪ ਦੀ ਪਰਜਾ ਦੇ ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਹਜ਼ੂਰ ਮਾਈ-ਬਾਪ ਨਾਲ 'ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ' ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ! ਅੱਗ-ਰੱਖਿਆਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਮਲੇ ਲੈ ਕੇ ਲਾਮ-ਲਸ਼ਕਰ ਸਮੇਤ ਹਾਕਮ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਫ਼ਰਿਆਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਦੱਸਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਪਰਜਾ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਹਾਕਮ ਸਾਹਮਣੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ, "ਹਜ਼ੂਰ ਆਪ ਦੇ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਮਈ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੜਕੀ ਨਾਕਿਆਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜੀ...!"

ਹਾਕਮ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚਲੇ ਕਿਸੇ ਇਕ-ਅੱਧੇ ਨੇ ਤਾਂ ਜੁਰਅਤ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਬੈਠੇ ਫ਼ਰਿਆਦੀਆਂ ਵੱਲ

ਮੀਣੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਥਾਹ ਤਾਕਤ ਦਾ ਗ਼ਰੂਰ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਵਫ਼ਦ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਨੇ ਅੱਗੇ ਆਖਿਆ, "ਸੱਚੀ ਸਰਕਾਰ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਨਾਕਿਆਂ-ਚੌਰਾਹਿਆਂ ਉਤੇ ਦਸ ਰੁਪਏ ਲੈਣ ਅਤੇ ਛਿੱਤਰ ਮਾਰਨ ਦੀ 'ਸੇਵਾ' ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ-ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਰਾਹੀਆਂ-ਮੁਸਾਫ਼ਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਉਪਰ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸਿਪਾਹੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਉ ਜੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੀਏ!"

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਕੀ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਣ!

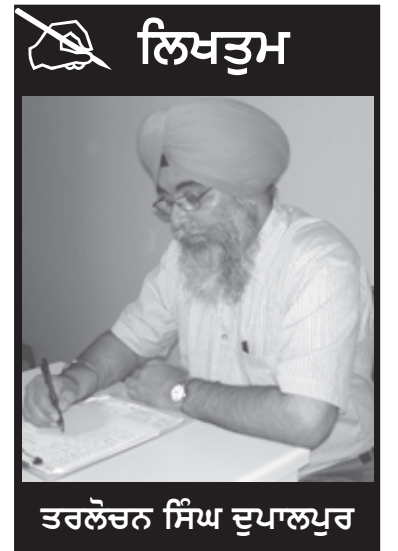
ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਤਿਰਛੀ ਨਜ਼ਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜਿਸ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਦੀ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ' ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਨਿਆਰੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ 'ਸੋਧ ਦੇਣ' ਦਾ ਮਸਲਾ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਕੌਮ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਬੜੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ ਕਰਨੀ ਮਹੱਘਪ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਸਾਰੀ 'ਖੇਡ' ਵਿਗੜਦੀ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਬਿਖੇਰਦਿਆਂ ਖਚਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਆਖਿਆ, "ਦੇਖ ਲਵੋ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ!"

'ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ' ਲਫ਼ਜ਼ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ 'ਸਿੰਘ ਬੁਕੇ ਮ੍ਰਿਗਵਲੀ ਭੰਨੀ ਜਾਏ ਨਾ ਧੀਰ ਧਰੇਆ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਉੱਧੀਆਂ ਪਾ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਉੱਧੀਆਂ ਸਦਕਾ ਪੂਰੀ ਕੌਮ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੰਡੀਆਂ ਪੈ ਗਈਆਂ!

ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵੇਰਵਾ ਹੋਰ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 'ਤਾਇਆ ਦਲ' ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਗੋ-ਬਾਗੋ ਹੋ ਰਹੇ ਇਕ ਟਕਸਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਪੰਥਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਟੱਬਰਪ੍ਰਸਤੀ ਤੋਂ ਵਾਲ-ਵਾਲ ਦੁਖੀ ਦਿਸਦੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ-ਅਲਹਿਦਗੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਖੁਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਅੱਗਿਉ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, "ਬਾਦਸ਼ਾਹੋ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਬੰਮੂ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੱਖੀ ਵੀ ਉਡ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਅਥਾਹ ਸਕੂਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਭਾਗਾ ਸਮਾਂ ਉਡੀਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਕਦੋਂ ਪੰਥਕ ਹਵਾਵਾਂ ਸ਼ੁਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਟੱਬਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਬਿਸਤਰਾ ਗੱਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ 'ਟਿਕਟੂ ਸਿੱਖਾਂ' ਦੀ ਆਤਮਾ ਜਾਗੇਗੀ, ਕਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਟੱਬਰ ਦੀ 'ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀ' ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਕੌਮੀ ਹਿਤਾਂ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਹੀ ਲੈਣਗੇ!"

ਖੁਦ ਬਾਦਲ ਦਲ ਵਿਚ ਹੀ ਘੋਸਲ ਮਾਰੀ ਬੈਠਾ ਇਹ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਆਸ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਆਜ਼ਾਦ ਫ਼ਿਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕਣਗੇ।

ਆਉ ਹੁਣ ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਕੇ ਅਰੰਭਕ ਪਹਿਰੇ ਵਾਲੇ ਠੰਢ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਲਈਏ। ਅਖਬਾਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 'ਸਪੋਕਸਮੈਨ' ਦੇ ਨੌਂ ਜਨਵਰੀ ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਦੇ ਸਫ਼ਾ 7 ਉਪਰ ਛਪੀ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਖ਼ਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਨਸਾ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚਲੇ ਭੀਖੀ ਕਸਬੇ ਲਾਗੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹੀਰੋ ਕਲਾਂ ਦੇ ਇਹ ਬਾਦਲ ਦਲੀਏ ਅਕਾਲੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖ਼ਫ਼ਾ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਰਾਂਟ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਝੋਰਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਭੀਖੀ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਾਬਾ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਦੁਵਾਲ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ?

ਹੀਰੋ ਕਲਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਦਲ ਦਲੀਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੌਸੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸੌਦਾ ਸਾਧ ਦੇ ਕੂੜ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਹੋਣ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਕੱਟ ਕੇ ਨੰਗੀ-ਚਿੱਟੀ ਧੌਕੇਸ਼ਾਹੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਉਪਰ ਡਾਂਗਾਂ ਵਰ੍ਹਾਉਣ, ਅੱਬਰੂ ਗੈਸ ਦੇ ਗੋਲੇ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੁਛਾੜਾਂ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਜੁਲਮ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਾਦਲ ਦਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਦਲ ਦਲੀਆਂ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਧਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬਾਦਲ ਦਲ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਯੂਨਾਨੀ ਫਿਲਾਸਫਰ ਸੁਕਰਾਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਰਾਜਸੀ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਧੌਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਔਖਾ-ਸੌਖਾ ਸਹਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਧਰਮ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਹੀਰੋ ਕਲਾਂ ਦੇ ਬਾਦਲ ਦਲੀਏ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਭਰੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਗਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਹੀਰੋ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!

**‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ
ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ**

**ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਦੀ
ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ**

ਨਵਾਂ ਸਾਲ 2011 ਮੁਬਾਰਕ

President and CEO: Nick Gakhal

**Allstates Transportation Company
(630) 668-3570**

**ਨਵਾਂ ਸਾਲ 2011 ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕ
ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ**

ਕੈਟਰਿੰਗ: ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਮਿਲਵਾਕੀ
ਅਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ,
ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੇ
ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੇ
ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ
ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ
ਲਈ ਕੈਟਰਿੰਗ
ਵਾਸਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

ਸਾਡੀ ਖਾਸੀਅਤ ਗਰਮ ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ

ਕੇ ਕੇ ਪੰਮਾ

ਫੋਨ: 847-219-7432

847-359-9630

New India Carry-out & Sweets

Address: 773 N. Quinton Rd., Palatine, IL 60067

ਸਫਲ ਰਹੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਨਿਊ ਜਰਸੀ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਲੋਂ ਇਥੇ “ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲੋੜ” ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜਿਥੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ‘ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਤਕਰੇ’ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ 29 ਅਪਰੈਲ 1986 ਦੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹਰ ਸਾਲ 29 ਅਪਰੈਲ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ “ਨੈਸ਼ਨਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਡੇਅ” ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ 29 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ “ਨੈਸ਼ਨਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਡੇਅ” ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ “ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਘਾਓ” ਦੇ ਗਾਇਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ ਲਵਲੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਕੌਮੀ ਤਰਾਨਾ ਗਾਇਆ। ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੋਅਰ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਗੰਭੀਰ ਚਰਚਾ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੀ।

ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਉਦੇਚੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸ. ਇਮਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰ ਭਰਵੇਂ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਢੀ ਲਹਿਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਚਾਹਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਸ. ਮਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਬਾਬਤ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸੈਂਟਰ ਵਲੋਂ ਪਾਈ ਬੁਰਕੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ “ਖਾਲਿਸਤਾਨ” ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਕੌਮ ਲਈ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੀ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅੰਦਰਲਾ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਅੰਸ਼ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਰੂਹ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਚਿਹਰੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸ. ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਇਸ ਦੇ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਇਹ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੜੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸ. ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ, ਐਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਇਹ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਘੜਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਮੁਲਕ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ 5 ਨਾਹਰੇ ਲਾ ਕੇ ਕੌਮੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਜੋਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ।

ਨੌਜੁਆਨ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਅਰ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਦੀ ਲੱਗੀ ਦੌੜ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਕੌਮੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ

**> 29 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ “ਨੈਸ਼ਨਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਡੇਅ” ਕਰਾਰ
> ਭਾਰਤ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ...ਇਮਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ**

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਲੋਅਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸੰਨ 1984 ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ

ਡਾਲਰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂ.ਐਸ. ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਇਮਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਖੜੋਂਦ

ਸ. ਆਲੋਅਰਖ

ਜੀ ਐਸ ਐਲਖ

ਰਾਮ ਸਿੰਘ

ਰਜਿੰਦਰ ਬਠੇਸ਼ਾ

ਸੁਖਦੇਵ ਗਿੱਲ

ਜੈ ਸਿੰਘ

ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੇਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ. ਆਲੋਅਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵੀਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਏਅਰ ਪੋਰਟਾਂ ਤੇ ਰਸੀਵ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਜਰੂਰ ਮਾਰਨ ਕਿ ਉਹ ਕੌਮ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1984 ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵਿਧਵਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅੱਜ ਵੀ ਵਿਧਵਾ ਕਲੋਨੀ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਕਲੰਕ ਹੈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ. ਆਲੋਅਰਖ ਨੇ ਬਾਦਲ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲਕਾਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਹਿਰਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਉਦੇਚੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਮਰੀਕਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। “ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲੱਭੀ ਜਾਏ ਸਭ ਹਰਾਮ ਜੇਤਾ ਕਿਛ ਖਾਇ” ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਬੜਾ ਸਰਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਜੱਟ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤ ਹੋਣ ਤੇ ਬਾਪ ਇੱਕ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਛਿੱਤਰ ਖੜਕਣਾ ਹੀ ਖੜਕਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰਟਿਨ ਲੂਥਰ ਕਿੰਗ ਦੇ ਕਥਨ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਥਾਂ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਖੜਤਾ ਹੈ।

ਸ. ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ, ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੈਸਟ ਕੋਸਟ ਨੇ ਸ. ਈਮਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਆਪਣਾ ਘਰ “ਖਾਲਿਸਤਾਨ” ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰ ਪੈਰ ਉੱਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਂ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਸਾਇਲਮ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ 5-6 ਹਜ਼ਾਰ

(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਮਾਨ) ਦੇ ਨਾ ਉੱਤੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਨਾਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਕੇ ਮੱਦਦ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸ. ਮਾਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ ਜੇਕਰ ਕੌਮ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਏ ਮਕਸੂਦ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਏ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਲਾਕੇ, ਵਸੋਂ, ਆਰਥਿਕਤਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ, ਫੌਜ, ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਸ. ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਦਿੱਖ, ਸਾਡੇ ਸਰੂਪ, ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਐਮ ਪੀ ਉਜਲ ਦੁਸਾਂਝ ਪਿਛਲੇ 26 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਾਣ ਕਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪਿਛਲੇ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੈਲਿੰਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਾਰਥਕ ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆ ਢਾਂਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ 50 ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਕੌਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋਣ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਏ ਮਾਸਟਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਘਾਲੀ ਘਾਲਣਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਫਰਾਂਸ ਤੋਂ ਆਏ ਭਾਈ ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ ਸੀ ਤੋਂ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਐਲਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀ ਆਈ ਏ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਕਿ 2015 ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਟੁੱਟ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 2015 ਤੱਕ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸ.

ਐਲਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੰਜ ਨਾਹਰੇ ਲੱਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਦੇ 5 ਨਾਹਰੇ ਲਾ ਕੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ।

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਤੋਂ ਹੀ ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਜਰਾਵਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰੇਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡਾ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਸ. ਇਮਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ।

ਅੱਜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਰੈਡੀਓ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮ ਹਾਕਮ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸਮਾਂ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਹੈ, ਚਿਹਰੇ ਮੋਹਰੇ ਬਦਲੇ ਹਨ, ਸਿੱਖਾਂ ਉਪਰ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦਕ ਏਕਾ, ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ, ਹਮਖਿਆਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਾਂਝ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਗੱਦਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਕੌਮੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸ. ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਚੁੱ ਕਰ ਅਜ਼ਹ ਹਮਾ ਹੀਲਤੋਂ ਦਰਗੁਸਤ ਹਲਾਲ ਅਸਰ ਬੁਰਦਨ ਬ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਦਸਤਾ।’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, “ਲੋਗ ਗੈਰੋਂ ਕੀ ਬਾਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਹਮਨੇ ਅਪਨੇ ਭੀ ਆਜਮਾਏ ਹੈਂ, ਲੋਗ ਕਾਟੋਂ ਸੇ ਬਚ ਕਰ ਚਲਤੇ ਹੈਂ, ਹਮਨੇ ਫੁਲੋਂ ਸੇ ਜਖਮ ਖਾਏ ਹੈਂ।” ਅਸੀਂ ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਸਮਝ ਕੇ ਸੰਨ ’47 ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਬੈਠੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰਾਇਮਪੇਸ਼ਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਰਕੂਲਰ ਕੱਢ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਡੇ ਚੋਭੇ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਚੀਸ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ. ਹੰਸਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ, ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਕੌਮ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੌਮਾਂ ਉਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੱਲ ਵੱਧ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ

ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਉਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸਾਲ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਲੋਕ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਖੁੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਨਾਲ 6 ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਤਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ “ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ” ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। 29 ਅਪਰੈਲ 1986 ਦੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ “ਨੈਸ਼ਨਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਡੇਅ” ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕੌਮਾਂ (ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਤੀਅਨ) ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਿਰੁਧ ਭਾਰਤੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਮੂਹਰੇ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰੇ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਮਤੇ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਲੋਂ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪੂਰਣ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਮਤੇ ਵਿਚ ਸਾਉਥ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ 3 ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਪਾਵਰਾਂ- ਹਿੰਦੂ ਸਟੇਟ (ਭਾਰਤ), ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਟੇਟ (ਚੀਨ) ਦਰਮਿਆਨ ਬਫਰ ਸਟੇਟ ਵਜੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਕੋਈ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਚੱਲੀ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਵਿਚ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ 800 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਤਹੱਸਲ ਨਾਲ ਸੁਣੇ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ. ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ ਅਤੇ ਸ. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਖੜੋਂਦ ਨੇ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ।

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਕਮਿਕਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਅਰ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਬੇਕਜ਼ਰੀਲਡ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਟਰੀ ਯੂ ਕੇ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ, ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਂਬਰ ਯੂ ਕੇ, ਡਾ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਸੈਰਾਕਿਊਸ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਗੋਜਲਾ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਤਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਯੂ ਐਸ ਏ), ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਖੜੋਂਦ (ਕਨਵੀਨਰ), ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੋਅਰ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਊ ਜਰਸੀ), ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਊ ਯਾਰਕ), ਰਾਜਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਦੋਜਾ (ਸਲਾਹਕਾਰ), ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ (ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ), ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ), ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ ਨੰਗਲ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਯੂ ਐਸ ਏ-ਯੂਥ), ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ), ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਿਕਾਗੋ), ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿਆਟਲ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਓਹਾਇਓ), ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿਆਟਲ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਮਪੁਰ, ਅਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੰਜੂਆ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬੈਲਫੋਰਸ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਫਲੌਸਿੰਗ) ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਇਲਾਜ ਸਿੱਧੀ ਕਾਲ ਕਰੋ 630-479-0031

- ਇੰਸੋਰੈਂਸ ਨਹੀਂ? ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ। 20-40% ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
- ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ Invisalign (Clear Braces) ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ? ਮੁਫਤ ਮਸ਼ਵਰਾ ਲਓ।
- ਦੰਦਾਂ ਤੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਦੀ ਬਦਬੂ, ਖੂਨ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ? ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਵੀਨ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ, ਸਾਫ਼
ਸੁਥਰੇ ਤੇ ਚਮਕਦੇ
ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ
ਅੱਜ ਹੀ
ਅਪੁਆਇੰਟਮੈਂਟ
ਬਣਾਓ

Fillings,
Dentures,
Crowns,
Bridge,
Veneers,
Extractions,
Cleaning,

Dr. Harjinder Khaira DMD & Associates

Lakestreet Dental
490 W. Lake Street, Suite 107 Roselle, IL 60172
630-894-8008

Lakeland Dental
115 E. State Rd., Island Lake, IL 60042
847-526-1920

ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੁਬਾਰਕ

ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੀ
ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ

What DISH Network offers - 10 language groups.

HINDI

URDU

PUNJABI

TAMIL

TELUGU

BENGALI

BANGLA

MALAYALAM

KANNADA

GUJARATI

Call for Pricing

DISH TV USA
(847)380-5500
www.dishtvusa.com

All prices, packages and programming subject to change without notice. Local and state sales taxes may apply. Programming is available for single-family dwellings located in the continental United States. All DISH Network programming, and any other services that are provided, are subject to the terms and conditions of the promotional agreement and Residential Customer Agreement, which is available upon request. Hardware and programming sold separately.. A second dish antenna may be required to view both International and American programming. All services marks and trademarks belong to their respective owners.

ਜਲੇਬੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਜਲੇਬੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਦਿਸ ਪੈਣ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਾ ਦੇਵਾਂ। ਮੇਲਿਆਂ 'ਚ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਜਲੇਬੀਆਂ ਹੀ ਖਾਣ ਜਾਈਦਾ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਘੱਟਾ ਉਡਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਮੱਖੀਆਂ ਭਿਣਭਿਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਣ। ਜਲੇਬੀਆਂ ਤਲਦੇ ਕਈ ਹਲਵਾਈ ਵਜਦ 'ਚ ਆ ਕੇ ਲੱਕ ਮਟਕਾਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਕਿਹੜੀ ਮਠਿਆਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਭੱਠੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਲਵਾਈ ਨੂੰ ਘੁੰਮਰ ਪਾਉਣ ਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗਰਮ ਗਰਮ, ਵਲਵਲੇਵੇਂ ਖਾਂਦੀਆਂ, ਰੂਹ ਕਿਉਂਤੋਂ ਵਾਲੀਆਂ, ਕੇਸਰੀ ਰੰਗੀਆਂ, ਚਾਸ਼ਨੀ 'ਚ ਡੁਬਦੀਆਂ, ਤਰਦੀਆਂ, ਨੁਚੜਦੀਆਂ, ਸੁਲਫੇ ਦੀ ਲਾਟ ਵਰਗੀਆਂ ਰੰਨਾਂ। ਖਸਤਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਮਜ਼ਾ, ਪੋਲੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਹੋਰ। ਠੰਡੀਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਤੌਤੀਆਂ, ਚਾਹੇ ਦੁਧ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਜਲੇਬੀ ਖਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਜਲੇਬੀ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਦੁਧ ਪੀਵੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਵੇ। ਅਜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਆਹ ਹੋਣਾ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ, ਨੀ ਕਾਹਦਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ, ਲੱਡੂ ਜਲੇਬੀਆਂ ਤਾਂ ਪਾਏ ਨਹੀਂ। ਲੋਕ ਗੀਤ ਜਲੇਬੀਆਂ ਨਾਲ ਲਬੋਲਬ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ:

ਮੇਲਾ ਸੂਸਾਂ ਦਾ, ਕਰ ਲੈ ਗਭਰੂਆ ਤਿਆਰੀ
ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਭੀਤ ਬੜੀ ਓ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਭੀਤ ਬੜੀ
ਤੂੰ ਸੋਹਲ ਜਿਹੀ ਕਚਨਾਰੀ
ਜੇਠ ਵੇਖੇ ਘੁਰ ਘੁਰ ਕੇ
ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਸੂਹੀ ਫੁਲਕਾਰੀ
ਓ ਅੱਖ ਵਿਚ ਤੇਲ ਪੈ ਗਿਆ
ਟੁੱਟ ਪੈਣੇ ਨੇ ਜਲੇਬੀ ਮਾਰੀ...

ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਆਪਣੀ ਹੀਰ ਵਿਚ ਸਭ ਨਿੱਕਾ ਮੋਟਾ ਦਲਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਖੱਟ ਹੀ ਵਿਛਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੀਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ, ਮਠਿਆਈਆਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਭਲਾ ਜਲੇਬੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਜਲੇਬੀ:

ਲੱਗੇ ਨੁਗਦਿਆਂ ਤਲਣ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰਪਾਰੇ,
ਢੇਰ ਖਾ ਦਿੱਤੇ ਵੱਡੇ ਘਿਉਰਾਂ ਦੇ।
ਤਲੇ ਖੂਬ ਜਲੇਬ ਗੁਲ ਬਹਿਸਤ ਬੁੰਦੀ,
ਲੱਡੂ ਟਿੱਕੀਆਂ ਭੰਬਰੀ ਮਿਉਰਾਂ ਦੇ।
ਮੇਦਾ ਖੰਡ ਤੇ ਘਿਉ ਪਾ ਰਹੇ ਜੱਫੀ,
ਭਾਬੀ ਲਾਡਲੀ ਨਾਲ ਦਿਉਰਾਂ ਦੇ।
ਕਲਾਕੰਦ ਮਖਾਣਿਆਂ ਸਵਾਦ ਮਿੱਠੇ,
ਪਕਵਾਨ ਗੁੰਨੇ ਨਾਲ ਤਿਉਰਾਂ ਦੇ।

ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਜੇ ਮੁੱਕੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੇਰੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਟੋਕਰਾ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਧਰ ਸਕਦਾ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੁਟਿਆਰ ਦੇ ਸੌ ਸੌ ਪੇਚਾਂ ਵਾਲੇ ਜੂਤੇ ਵੀ ਜਲੇਬੀ ਹੀ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜੰਡੀ ਦੀ ਫਲੀ ਨੂੰ ਹੀ ਜਲੇਬੀ ਆਖ ਕੇ ਚਿੱਤ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕੱਚੀ ਯਾਰੀ ਲੱਡੂਆਂ ਦੀ-
ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦੀ ਯਾਰੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਲੱਡੂ-ਜਲੇਬੀਆਂ 'ਚੋਂ ਜਲੇਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ, ਤਾਰੀਖ਼ ਜਲੇਬੀ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਯਾਰੀ ਨੂੰ ਏਨੀ ਕਾਇਮ ਦਾਇਮ ਨਹੀਂ ਦਸਦੀ। ਇਹ ਮਾਸੂਕਾ ਤਾਂ ਵਲਾਇਤ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਏਥੇ ਘਰ ਦੀ ਪਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹੈ! ਫਿਰ ਪਰਦੇਸੀ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਉਠਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਪਰ ਆਓ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਜਬਰਦਸਤ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਲਈਏ। ਇਕ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਵੇਤਾ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲੇਬੀ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ

ਟੁੱਟ ਪੈਣੇ ਨੇ ਜਲੇਬੀ ਮਾਰੀ...

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਾਲਾ ਪੰਮਾ ਜਲੇਬੀਆਂ ਕੱਢਦਾ ਹੋਇਆ

ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕੁੰਡਲਿਕਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਜਲ-ਵਲਿਕਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਿਗਤਦਾ ਵਿਗਤਦਾ ਜਲੇਬੀ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਾਣ ਹੈ, ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਤੱਕ। ਐਪਰ ਜਲੇਬੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੋਸ਼ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ।

ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਲਹਿਰੀਏ ਮਿਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਜਲਾਬੀਆ, ਜਲੂਬੀਆ ਜਾਂ ਜੂਲੂਬੀਆ ਜਿਹੇ ਨਾਂ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਰਾਨ, ਇਰਾਕ, ਲੈਬਨਾਨ, ਗਰੀਸ, ਤੁਰਕੀ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵੀ ਅੱਡ ਅੱਡ ਹਨ। ਚੋਧਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਅਲ ਬਗਦਾਦੀ ਦੀ ਪਕਵਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਮੌਲਿਕ ਨੁਸਖਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਠਾਈ ਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਟਿਊਨੀਸ਼ੀਆ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਕ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਸ਼ਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿਚ ਡਬੋਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟਿਊਨੀਸ਼ੀਆ ਦਾ ਇਕ ਬੰਦਾ ਸਫੈਦਜ਼ (ਬਾਲੂ ਸ਼ਾਹੀ ਵਰਗੀ ਮਿਠਾਈ) ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਜਦ ਉਹ ਵਾਪਿਸ ਭੱਠੀ 'ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਫੈਦਜ਼ ਸਭ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਣਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿਚ ਡੋਬ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਡੁਬਕੀ ਨਾਲ ਬਣੀ ਚੀਜ਼ ਏਨੀ ਸੁਆਦੀ ਨਿਕਲੀ ਕਿ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਅਰਬੀ) ਵਿਚ ਪੁਕਾਰ ਉਠਿਆ, “ਐਜ਼ੈਲਾ ਬਿਆ” ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮਿਠਾਈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚੱਲਿਆ। ਪਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਘਾਤਤ ਪਿਛੇ ਅਜਿਹੀਆਂ

ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲੋਕ-ਨਿਰੁਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਦਿਲਚਸਪ ਪਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਦਾਅਵਾ ਬੜਾ ਠੋਕ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲੇਬੀ ਦਸਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇਕ ਅਰਬੀ-ਸਪੇਨੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਅਬੂ ਅਲ ਹਸਨ ਅਬੀ ਬਿਨ ਨਫੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ

ਇਹ ਹੈ ਅਲਜੇਰੀਆ ਦੀ ਜਲੇਬੀ, ਜੋ ਰਮਜ਼ਾਨ ਦੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸ਼ੌਂਕ ਨਾਲ ਖਾਧੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਾਢੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਬਸ਼ੀ ਮੀਆਂ ਜੀ ਨੌਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਕੋਇਲ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਕੂ ਕੂ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਕੋਇਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿਰਆਬ ਆਖਦੇ ਹਨ ਸੋ ਇਸ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿੱਠੀ ਜ਼ਬਾਨ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿਰਆਬ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਖੈਰ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਗੇੜ ਇਹ ਬਣਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿਰਆਬ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ

ਸੰਗੀਤਕਾਰ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਸੀ, ਖਾਰ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਖਲੀਫੇ ਦੇ ਐਸੇ ਕੰਨ ਭਰੇ ਕਿ ਜਨਾਬ ਨੂੰ ਭੱਜ ਕੇ ਸਪੇਨ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣੀ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਪੇਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸੀ। ਬਹੁ-ਪੜ੍ਹਿਆ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਰਆਬ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਕਵਾਨ ਤੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਮਛਲੀ ਦਾ ਪਕਵਾਨ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਜ਼ਿਰਆਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਫ਼ਤਾਨ ਵੀ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਿਲਾਬੀਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਨੇ ਇਕ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਭਰੀ ਪੇਸਟਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਰਆਬੀ ਕਹਾਈ। ਇਸੇ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਰੂਪ ਜਲਾਬੀਆ ਬਣਿਆ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਆ ਕੇ ਜਲੇਬੀ ਕਹਾਈ।

ਪਰ ਖੋਜੀ ਲੋਕ ਦਾਅਵੇ ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਠੋਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਠੋਸ ਪਰਮਾਣ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿਰਆਬ ਤੋਂ ਜਲਾਬੀਆ ਬਣਨਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਲਾਬੀਆ ਦੀ ਸ਼ੁਕਲ ਗੋਲ ਗੋਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਲਈ ਅਰਬੀ ਦਾ ਇਕ ਆਮ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਜਲੇਬੀ ਸਾਮੀ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਟਿਊਨੀਸ਼ੀਆ, ਮਰਾਕੋ ਅਤੇ ਅਲਜੀਰੀਆ ਦੀ ਹਰਮਨਪਿਆਰੀ ਮਿਠਾਈ ਹੈ। ਅਲਜੀਰੀਆ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਹ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਜੀਰੀਆ ਤੋਂ ਕਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਜਲਾਬੀਆ ਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਬਣਾ ਲਈ।

ਜਲੇਬੀ ਬਾਰੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਅਹਿਮ ਲਕਬ ਸਮਝੀਏ ‘ਜਾਹਲੀਆ’। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਜਾਹਿਲ ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਂ ਜਾਹਿਲ ਲੋਕ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਜਾਹਲੀਆ ਲਫ਼ਜ਼ ਅਰਬ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਸ਼ਬਦ-ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-454-4958

‘ਆਲਿਮ’ - ਜਾਣੂੰ ਹੋਣਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ। ਜਾਹਿਲ ਲਫ਼ਜ਼ ਅਨਪੜ੍ਹ ਕਾਫ਼ਿਰ ਨਾਲੋਂ ਬਰਬਰ, ਉੱਚੜ, ਕਰੂਰ, ਬੂਝੜ, ਖਰੂਵਾ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਅਰਥਾਵਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਪੜ੍ਹਨ ‘ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲਾਬੀਆ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸ ਪੂਰਵ-ਇਸਲਾਮਿਕ ਜਾਹਲੀਆ ਯੁਗ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਲੇਬੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅੱਜ ਤੋਂ ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਿਛੇ ਤੱਕ ਦੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖਿਸਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਤ ਫਰੋਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਇਹ ਨਜ਼ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਿਆ। ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਅਰਬੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਮੂਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦ ਵੀ ਇਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲਭ ਸਕਿਆ, ਜ਼ਰੂਰ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ‘ਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਏਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਜਲੇਬੀ ਉਠਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚੋਂ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਫਾਰਸ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਲਾਬੀਆ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚੀਰ-ਫਾੜ ਕੀਤੀਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਲ+ਆਬ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ। ਏਥੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਦਾ ਭਾਵ ਕੇਸਰੀ ਤੋਂ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲੇਬੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕਰਕੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ। ਪੀ.ਕੇ. ਗੋਡੇ ਨਾਮਕ ਇਕ ਭਾਰਤਵੇਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ 1600 ਸੰਨ ‘ਚ ਪਕਵਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕਵਿਤਾ ‘ਚ ਰਚੇ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ‘ਗੁਣਯਗੁਣਬੋਧੀ’ ਵਿਚ ਅਜੇਕੀ ਜਲੇਬੀ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ 1450 ਵਿਚ ਰਚੇ ਇਕ ਜੈਨੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਹੈ। 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਰਚੀ ਇਕ

ਇਹ ਵੀ ਜਲੇਬੀ ਐ ਭਾਈ....

ਜਦੋਂ ਈਸਾ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਪੈਗੰਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ‘ਜਾਹਲੀਆ’ ਜਾਹਿਲੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਮੂਹਵਾਚੀ ਨਾਵ ਹੈ ਤੇ ਜਾਹਿਲ ਦਾ ਅਰਥ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਰਬੀ ਕਾਫ਼ਿਰ, ਮੂਰਤੀਪੂਜਕ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਇਸਲਾਮੀ ਯੁਗ ਨੂੰ ਜਾਹਿਲੀ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਯੁਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘ਜਾਹਿਲ’ - ਅਗਿਆਨੀ ਹੋਣਾ, ਸ਼ਬਦ

ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੁਸਤਕ ‘ਭੋਜਨਕੁਤੂਹਲ’ ਵਿਚ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 500 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਲੇਬੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੱਪੜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਲੇਬੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਨਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਲਬੀ, ਜਿਲਪੀ, ਜਿਲਾਪੀ, ਜੇਲਾਪੀ, ਜੀਲਾਪੀਰ ਪਾਕ, ਇਮਰਤੀ, ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਆਦਿ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਖਾਣੀ ਚਾਹੋਗੇ?

ਅਰਬੀ-ਸਪੇਨੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਜ਼ਿਰਆਬ

ਧਰਮ ਰਾਜ ਦਾ ਠਾਹ ਸੋਟਾ!

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਣ ਕੇ ਅਸੀਂ
ਪੱਗ ਵੱਟ ਤੇ ਧਰਮ ਭਰਾ ਬਣੇ,
ਹਰ ਵਕਤ ‘ਵੀਰ ਜੀ, ਵੀਰ ਜੀ’
ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਆਖਦੇ ਹਾਂ।
ਨਾਲੇ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਮੋਹ ਦੇ ਭਿੱਜੇ,
‘ਨਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਤੇ ਨਾ ਛੋਟਾ’

ਪਰ... ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ
ਗੱਲ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਚੱਲਦੀ,
ਸਟੇਜਾਂ, ਟੀ.ਵੀ., ਰੇਡੀਓ
ਅਤੇ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ,
ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਵੀਰਾਂ’ ਸਿਰ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ
ਤੋਹਮਤਾਂ ਦਾ ਠਾਹ ਸੋਟਾ।

ਸਾਡੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ‘ਤੇ ਵੋਟਾਂ

ਪਾਈਆਂ ਨਾ ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ,
ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ
ਆਖਦੇ ਹਾਂ ‘ਪਿਆਰ ਖੋਟਾ’।
ਕੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ
ਭਰਦੇ ਜੇਬਾਂ ਕਰ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ,
ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖਦੇ- ‘ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਕਰੇ
ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਮੋਟਾ’।

ਬਣ ਵਪਾਰੀ ਧਰਮ ਦੇ ਠੋਕੇਦਾਰ,
ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਧਰਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਖੋਟਾ।
ਵਿਸਰੀ ਗੱਲ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ,
ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ‘ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ’।
ਕਰਮ, ਧਰਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ,
ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡ,
ਨਿੱਤਨੇਮੇ ਵੇਲੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਨੇ

ਕਵਿ-ਵਿਅੰਗ

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਘੋਟਾ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੁਆਰ ਆਣ ਕੇ
ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਸੁਣੀਏ, ਗਾਵੀਏ।
ਰਲ ਮਿਲ ਇਕ ਹੋਈਏ,
ਬਹਿ ਇਕ-ਸੁਰ ਗੱਲ ਕਰੀਏ।
ਧਰਮ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੈ ਸਾਂਝਾ,
ਨਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਛੋਟਾ।

ਮੱਤ ਸਿੰਹਾ ‘ਮੱਤ’ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ,
ਜਾਣੀਜਾਣ ਜਾਣੇ ਖਰਾ ਤੇ ਖੋਟਾ।
ਕੀਤੀ ਆਪਣੀ ਹਰੇਕ ਭੋਗ ਲੈਂਦਾ,
ਜਦ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦਾ ਪੈਦਾ ਠਾਹ ਸੋਟਾ।

-ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ,
ਸ਼ਿਕਾਗੋ।

ਤੰਬਾਕੂ ਦਾ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲ ਰਹੇ ਨੇ ‘ਨਾ ਪੀਣ ਵਾਲੇ’

ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ*

ਧਰਤੀ ਦੀ ਧਰਾਤਲ ਉਤੇ ਜਿਹੜੀ ਬਨਸਪਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਤਰੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਗੁਣ-ਅੰਗੁਣ, ਰੰਗ-ਰੂਪ ਤੇ ਬਣਤਰ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਪਰ ਬਨਸਪਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਜਾਂ ਛੋਹਣ ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੂਸਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆਂ ਹੀ ਪਰਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਚੁੱਖਾਂ ਜਾਂ ਜੜ੍ਹੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਛਾਇਦਾ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ। ਭੰਗ, ਪੋਸਤ ਅਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਵਰਗੇ ਅਜਿਹੇ ਪੌਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗੁਣਕਾਰੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਤ ਪੈਣ 'ਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਵੀ ਹੈ।

ਤੰਬਾਕੂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਤੇ ਕਮਾਉ ਫ਼ਸਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਹੜੇ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੰਬਾਕੂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਿਲ ਕਲਿੰਟਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਵਕਤ ਬੰਦ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਕਣਕ ਉਤਪਾਦਕ, ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਗਾਲੀ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ‘ਕਰਨਾਲ ਬੰਟ’ (ਕੁੰਗੀ) ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਕਣਕ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕਣਕ ਉਤਪਾਦਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ (ਸਬਸਿਡੀ ਜਾਂ ਬੋਨਸ) ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਤਰਕ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਸਾਨ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਲਿੰਟਨ ਦਾ ਹਮ-ਸਾਥੀ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਲ ਗੋਰ ਤੰਬਾਕੂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜਸੀ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ਦ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਉਸ ਵਕਤ ਕਾਫ਼ੀ ਆਲੋਚਨਾ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਉ ਉਦੋਂ ਸੈਨੇਟਰ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੰਬਾਕੂ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਤੁਤੀ ਬੋਲਦੀ ਸੀ।

ਖ਼ੈਰ, ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੋਈਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਨਵੀਂ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੇ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਹੋਰ ਵਰਤੋਂ ਉਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਨੱਲੂ ਪਾਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੰਬਾਕੂ ਵਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਗਰਾਫ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੰਬਾਕੂ ਸਬੰਧੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਤਹਿਤ ਹੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ‘ਬਰਡ ਹੈੱਡ ਸਮੇਕਿੰਗ’।

‘ਸੈਕਿੰਡ ਹੈੱਡ ਸਮੇਕਿੰਗ’ ਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਿਗਰਟ, ਹੁੱਕਾ, ਚਿਲਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੰਬਾਕੂ ਪੀ-ਖਾ ਰਹੇ ਜਾਂ ਖਾ ਕੇ ਬੁੱਕ ਰਹੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ, ਹਵਾ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਠ-ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦਾ ਇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਬੱਸ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਕੇ ਕੰਮ ਉਤੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੱਸ ਡਰਾਈਵਰ ਦਾ ਭਾਈਬੰਦ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਬੈਠਦਾ। ਦਿਲ ਦਾ ਚੰਗਾ ਡਰਾਈਵਰ ‘ਚੇਨ ਸਮੇਕਰ’ (ਲਗਾਤਾਰ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਚੇਨ ਸਮੇਕਰ ਡਰਾਈਵਰ ਕੋਲ

ਬੈਠ ਕੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਔਰਤ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਜਾ ਖੜਕਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਉਸ ਚੇਨ ਸਮੇਕਰ ਡਰਾਈਵਰ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਸਿਗਰਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੀਂਦਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਧੂੰਆਂ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਫੋਫੜਿਆਂ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਲਾਇਆ। ਜੱਜ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੱਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦਾ ਖਰਚਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਉਤੇ ਕੇਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਸੇ ਅਗਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੀ ‘ਸੈਕਿੰਡ ਹੈੱਡ ਸਮੇਕਿੰਗ’।

ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਨੇ ਨਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ‘ਬਰਡ ਹੈੱਡ ਸਮੇਕ’ ਭਾਵ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਤੰਬਾਕੂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ, ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਫ਼ਰਨੀਚਰ ਵਗ਼ੈਰਾ ਵਿਚ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਤੌਤ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਜਿਹੜੇ ਤੰਬਾਕੂ ਨਾ ਵਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਜ਼ਾ ਛਪੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਗਰਟ ਮੁਕਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਲਿਫ਼ਟ (ਐਲੀਵੇਟਰ) ਜਾਂ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਤੌਤਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੁੰਹਦ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੰਬਾਕੂ ਰਹਿਤ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਕਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਹਟਾਇਆਂ ਹੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਿੰਤਰ-ਦੋਸਤ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੱਫ਼ੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਤੰਬਾਕੂ ਨਾ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਘਾਤਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਬਰਕਲੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾਰੈਂਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਦੀਆਂ ਅਗੇਤਰੀਆਂ ਖੋਜ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਘਰ ਜਾਂ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਨਿਕੋਟੀਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹਵਾ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ। ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਮੂਨੇ ਵੀ ਜਾਂਚੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚ ਮੈਟੇਬੋਲਾਇਜ਼ ਨਿਕੋਟੀਨ ਵਧੇਰੇ ਹੈ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਦੀ ਡਾ. ਸੁਜ਼ਨ ਚਿੱਕ ਜਿਹੜੀ ਕੰਮ-ਧੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਖ਼ਰਾਬੀ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਅਹਿਮ ਚੈਪਟਰ ਵੀ ਇਹੋ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਨਿਕੋਟੀਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਿੰਡ ਹੈੱਡ ਸਮੇਕਿੰਗ ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਡਨ ਇਨਫੈਟ ਡੈਥ ਸਿੰਡਰੋਮ, ਐਲਰਜੀ, ਰੈਸਪੀਰੇਟਰੀ ਏਲਮਿੰਟਰ ਤੇ ਐਸਥਮਾ ਵਰਗੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਰਡ ਹੈੱਡ ਸਮੇਕਿੰਗ ਕਿੰਨੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਨੌਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ

ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਤੱਥ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਨ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਬਰਡ ਹੈੱਡ ਤੰਬਾਕੂ ਤੌਤਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਨੌਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਜੇ ਆਉਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਟਾਂਸਕੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉਤੇ ਬਰਡ ਹੈੱਡ ਸਮੇਕਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾ ਖੋਜ ਪਰਚਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਡ ਹੈੱਡ ਸਮੇਕਿੰਗ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨੀ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਖੋਜਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਉਤੇ ਪੈਂਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਨੌਸ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਹਾਰਵਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਜੋਨਾਥਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੀਡ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧੂੰਆਂ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਾਪੇ ਸਿਗਰਟ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਪਿੱਛੋਂ ਨਹਾ-ਧੋ ਕੇ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣ।

ਇਹ ਵੀ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਉਲੀਕ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਟੈਕਸਸ ਰਾਜ ਦੀ ਫ਼ੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਹਿਮ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਇਕ ਸਿਗਰਟ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਡਾਲਰ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਪਨੀ ਹੁਣ ਉਪਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਕਲੇਟ ਅਤੇ ਮਿੰਨੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਲਾਇਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਬਣੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਗਰਟ ਕੰਪਨੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਦੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਰਟੂਨਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਸੰਦ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀਆਂ ਡੱਬੀਆਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ੌਕੀਆ ਪਿਆਕੜਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੰਬਾਕੂ ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਰਸਾਇਣਕ ਪਦਾਰਥ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੱਕੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੋਹਤ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਗਰਕ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਸਕੇ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਗ ਲਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ‘ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ’ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਸਿਗਰਟ ਨਹੀਂ ਪੀਣਗੇ।

*ਫੋਨ: 530-301-1753

ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੇ ਸੰਗ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੋਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ-ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ।

ਹਿਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ	ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਓ	ਸਿਹਤ ਬਣਾਓ
ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਬੜ੍ਹਨਾ	ਸ਼ੂਗਰ ਕੰਟਰੋਲ	ਇਸਤਰੀ ਰੋਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ।

ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਬਰਾਏ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰਤਨ
ਰਜਿ. ਨੰ. 59/AY/PB.

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੇੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweta Oberoi E-mail : shweta077@yahoo.com

Mobile : 98155-33933 Fax : 0091-181-5062627

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਜੋਰਦਾਰ ਮੰਗ 'ਤੇ ਹੁਣ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਇਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਇਵਰ ਬਣੋ

**National Truck
Driving School**

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733
Yuba City Ph:530-383-2785

4585 Pell Dr. Sacramento CA, 95838

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੋਣ ਦੇ ਅਸਲੀ ਕਾਰਨ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ*

ਜੇ ਸਾਲ 2010 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਣਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨਾਲੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਣਾ ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਮਸਲਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਖਤਮ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਇਕ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਸਲਾਘਯੋਗ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਬੜੀ ਪੇਟਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਈ ਜ਼ਾਤੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਰਚੇ (ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਗੈਰਾ) ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੀ ਨੀਤੀ (ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ) ਦੀ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰਚਿਆਂ ਕਰਕੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖਰਚ ਆਮਦਨ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਇਸ ਉਪਰ ਵਿਆਜ ਹਰ ਸਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਸੋਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦਰੁਸਤ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕੀ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਈ ਜ਼ਾਤੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਰਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ? ਕੀ ਕੇਂਦਰ ਸਬਸਿਡੀਆਂ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਖਰਚ ਕਰਦਾ? ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਗਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲੋਂ

ਵੀ ਕਈ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬਸਿਡੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਫਜ਼ੂਲ-ਖਰਚੀ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਕਰਕੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਫਜ਼ੂਲ-ਖਰਚੀ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਕਰਕੇ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ? ਇਸ ਬੁਝਾਰਤ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ 60 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਭਾਰਤੀ ਫੈਡਰਲ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਖੋਜ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਟੈਕਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਘੱਟ ਹੈ, ਰਾਜਾਂ ਕੋਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਹੁਤ ਕੇਂਦਰ-ਪੱਖੀ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਘੜਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਸ. ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਸ. ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ:

“ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰੋਸ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਕੌਮ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੀ।... ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਹਰ ਧਾਰਾ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖੋਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ... ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਏਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਿਊਂਸਪਲ ਬੋਰਡ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ।” (Constituent Assembly Debates, Vol XI, 21 November 1949, p 7537)

ਸ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ,

“ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂਗਾ ਜੇ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ।” (Constituent Assembly Debates, ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ, ਸਫ਼ਾ 722)

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਇਸ ਕੇਂਦਰ-ਪੱਖੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਕਸੈਨਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਏ. ਵੀ. ਕਾਮਥ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਏਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੇਂਦਰ-ਮੁਖੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੋਲ ਪਿੰਡਿਤ

ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪਟੇਲ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇਕ ਬਹੁਕੌਮੀ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਬਹੁਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਕੌਮ ਵਿਚ ਢਾਲਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕੋ ਕੌਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ. ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਕੇਂਦਰ-ਪੱਖੀ ਸੋਚ ਦੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸੀ।

ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਇਹ ਕੇਂਦਰ-ਮੁਖੀ ਸੋਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਵਾਲੀ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਖੋਜ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਿਤਾਬ (Federalism, Nationalism and Development : In-

dia and the Punjab Economy (London/New York : Routledge, 2008) ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਕੇਂਦਰ-ਪੱਖੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੇਂਦਰ-ਪੱਖੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਭਾਰਤ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਲੰਦਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਇਕਾਨਾਮਿਕਸ ਦੇ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੋ. ਮੇਘਨਾਥ ਦੇਸਾਂਝੀ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਆਸਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਵਰਗੀ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰੀਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਈ ਲੰਮੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਦਿਸ਼ਾ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੱਖੋਂ ਹੋਰ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਟੈਕਸ ਵਧਣ ਲੱਗਾ। ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਬੜੀ ਚੁਸਤੀ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅਲੱਗ ਟੈਕਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਟੈਕਸ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਆਮਦਨ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈ ਲਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਟੈਕਸ ਦੇ ਵਧਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਖੱਟ ਸਕੀਆਂ।

ਸੂਬਾਈ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ: ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਆਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਆਮਦਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਏਨੀ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਕਈ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਪੈਸਾ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਰਚ

ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਾਜਾਂ ਕੋਲ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਰੋਤ ਘੱਟ ਹਨ ਅਤੇ ਖਰਚ ਜਿਵੇਂ ਵਿੱਦਿਆ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਸੜਕਾਂ ਵਗੈਰਾ ਉਤੇ ਖਰਚਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਘਾਟੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਘਟਣਾ ਅਤੇ ਖਰਚਾਂ ਦਾ ਵਧਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਵਧਣ ਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਾਕੀ ਰਾਜ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਥੱਲੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਫ਼ਰਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾਤਕੂ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਹਰੀ ਮਾਰ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਇਕ ਤਕਤਾ ਹਿੱਸਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ, ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਸੇ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕੋਈ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਖੋਖਲੀ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਬੜਾ ਦਲੇਰੀ ਭਰਿਆ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਲੰਮੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਇਕ ਲੀਡਰ ਭਾਵੇਂ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤੇ ਸਹੀ ਨੀਤੀ ਜੋ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਂਗ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੀ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਲਹਿਰ ਜਾਂ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋਕਰਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਸੀਬ ਹੋਣ। ਜਿਸ ਲੋਕਰਾਜ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਕਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਲੋਕਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਸੱਚ, ਹੱਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤਾਕਤਵਰ ਅਤੇ ਜਾਬਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਸੂਲ, ਕਾਇਮ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਹੀ ਹੈ।

ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਪੀਰਾਂ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਅਵਤਾਰਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲਿਤਾੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਘੋਲ ਕਰਨ ਲਈ

ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ 'ਚ ਲੋਕਰਾਜ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਜੇ

ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਪਿੱਛੋਂ ਨਿਮਾਣੇ, ਲਿਤਾੜੇ ਤੇ ਦੁਰਕਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਦਲੇਰੀ ਭਰੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਏ। ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉਚ-ਨੀਚ, ਜਾਤਪਾਤ, ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬ ਸੀ। ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੇ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਜ਼ਾਲਮ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਛੱਕੇ ਛੁਡਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਲੋਕਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ 26 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਵਿਚ ਲੋਕਰਾਜ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦਿਨ ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਹੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰਪੂਰ ਅਮਲ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ 88 ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ 66ਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੱਸੋਂ ਦਾ 30 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ

ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅੱਧੀ ਵੱਸੋਂ ਨੂੰ ਰੱਜਵੀਂ ਰੋਟੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਇਹ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੱਧੇ ਬੱਚੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਢੁਕਵੇਂ ਰੂਪ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਅੱਧੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਵਸੋਂ ਦਾ 15 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹਿੱਸਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰ, ਸਨਅਤ ਆਦਿ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਿੰਨ-ਚੌਥਾਈ ਦੌਲਤ ਉਤੇ ਵੱਸੋਂ ਦੇ ਇਕ-ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ।

ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਜਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਘਾਣ ਸਰਕਾਰੀ-ਤੰਤਰ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ ਕਿ ਤਕਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਅਖਾਣ ਵੀ ਬਣੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ 'ਤਕਤਾ ਦਾ ਸੱਤੀ ਵੀਹੀਂ ਸੌਂ' ਜਾਂ 'ਜਿਸ ਦੀ ਲਾਠੀ ਉਸੇ ਦੀ ਮੱਝ' ਆਦਿ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ

ਦੀ ਰਾਖੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ, ਸਮਾਜੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ ਜਾਣ। ਸਕਤੀ ਦੇ ਜਬਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸਕਤੀ ਦਾ ਸਾਥ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਵਿਚ ਕਮੀ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਾਧਾ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਤੇ ਗਰੀਬ ਵਿਚ ਪਾੜਾ ਘੱਟ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਵਾਧੇ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਬੰਧੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ 169 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ 119ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਸੂਚੀ 20 ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਭਾਰਤ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਲੋਕਰਾਜ ਵਿਚ ਲੋਕ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ

ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੋਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਨੇਤਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਧੱਕੇ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੰਬਲੀਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂਬਰ ਕੇਵਲ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਹੀ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀਆਂ ਸੌਖੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਣ। ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਅਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਧਰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਬਣਾਉਣ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਥੋਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਅਤੇ ਏਡਜ਼ ਦੇ ਭੈਅ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਮੌਤ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨ ਕੰਢੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਅਤੇ ਸੈਕਸ ਨਾਲ ਏਡਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਅਤੇ ਏਡਜ਼ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੋਲ ਵਪਾਰ ਖਾਤਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹਊਆ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮੋਟੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ*

ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਸੀਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਪ੍ਰੈਸ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਉਤੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਰੋਗ ਕੇਵਲ ਸਮਲਿੰਗੀ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲੀ ਨਰ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਾਧਾਰਨ ਨਰ-ਮਾਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਖਿਲਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ- ਇਕੋ ਹੀ ਸੂਈ ਨਾਲ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਗਾਉਣਾ। ਫਿਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨਰ ਜਾਂ ਮਾਦਾ ਦੋਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਖਿਲਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਉਤੇ ਆਇਆ ਕਿ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਖਿਲਾਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹਨ।

ਏਡਜ਼ (AIDS) ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ Acquired Immune Deficiency Syndrome ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹਾਰ ਜਾਣੀ; ਇੰਨੀ ਮਰਨਾਉ ਹੋ ਜਾਣੀ ਕਿ ਰੋਗੀ ਸਰੀਰ ਬੈਕਟੀਰੀਆ, ਵਾਇਰਸ ਜਾਂ ਫੰਗਸ/ਉੱਲੀ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਕੇ ਰੋਜ਼-ਬ-ਰੋਜ਼ ਨਿਘਰਦਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਵਕਤ ਮੌਤ ਆ ਜਾਵੇ।

ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਏਡਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੱਭਣ ਦੇ ਯਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਜੇ ਕੋਈ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਜਾਂ ਫੰਗਸ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਭ ਜਾਣਾ ਸੀ; ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਹਮਲਾਵਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਏਡਜ਼ ਦੀ ਵਾਇਰਸ ਲੱਭਣ ਵੱਲ ਯਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਪਾਸਚਰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ, ਪੈਰਿਸ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਫ੍ਰਾਂਸਵਾ-ਬਰੋ-ਸਨੂਜੀ ਅਤੇ ਲੂਕ ਮੋਨਟਾਨੀਅਰ ਨੇ 1983 ਈ. ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਵਾਇਰਸ ਏਡਜ਼ ਦੇ ਰੋਗੀਆਂ ਅੰਦਰ ਲੱਭੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਇਰਸ ਦਾ ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸਥਿਤ ਰਾਬਰਟ ਗੈਲੋ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫ਼ੁਤਾ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਗੈਲੋ ਨੇ ਕੁਝ ਹੀ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਹਿ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਏਡਜ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਵਾਇਰਸ, ਉਸ ਨੇ ਲੱਭੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇਕ ਟੈਸਟ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਫ਼ਰਾਂਸ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਫ਼ਰਾਂਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਪੜਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ 1987 ਵਿਚ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੇ ਫ਼ਸਾਦ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਟੈਸਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਮਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ।

ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀ ਖੋਜੀਆਂ ਨੂੰ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਵਾਇਰਸ ਲੱਭਣ ਲਈ ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਅਮਰੀਕਨ ਖੋਜੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

20-22 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਏਡਜ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰੋਗੀ ਦੀ ਪਰਲੋ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਧਿਓਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਨੇ ਉਡ-ਪੁਡ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਆਦਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਐਂਟੀਬਾਡੀ ਲੱਭੇ, ਇਲਾਜ

ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਅਤੇ ਏਡਜ਼ ਦਾ ਹਊਆ

ਐਂਟੀਰੀਟਰੋਵਾਇਰਲ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਰੀਟਰੋਵਾਇਰਸ ਹੈ। ਹਰ ਖੂਨ ਦੀ ਬੋਤਲ ਇਸ ਵਾਇਰਸ ਲਈ ਟੈਸਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਟੈਸਟ ਪਿੱਛੇ ਗੈਲੋ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਦਵਾਈ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ‘ਵੈਲਕਮ’ ਕੰਪਨੀ ਰਾਕਫ਼ੈਲਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ। ਰਾਕਫ਼ੈਲਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਨਵਾਂ ਨਿਜ਼ਾਮ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਕਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਹੈ।

ਏਡਜ਼ ਦੇ ਹਊਏ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਹੈ: ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਨਾਲ ਏਡਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਨਾਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੋਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ‘ਕੈਦੀ’ ਸਾਇੰਸੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਹੀ ਏਡਜ਼ ਦਾ ਇਕਮਾਤਰ ਕਾਰਨ ਦੱਸ ਕੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਇੰਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਾਇਰਸ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰੋਗ-ਰੋਕੂ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਏਡਜ਼ ਦਾ ਰੋਗ ਸੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਇਰਸ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ‘ਪਾਇਲਟ’ ਜਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਚਾਲਕ ਹੈ ਜੋ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦੇ ਸੈਲ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮੁਹਾਰ ਮੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਬੀਮਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਾਇਰਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਦੂਜੀ ਵਾਇਰਸ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਵਾਰੀ ਵਾਂਗ, ਜੋ ਸੈਲ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਉਤੇ ਜਿਊਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਾਰ ਕਰ ਕੇ ਬੀਮਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਇਕ ‘ਸਵਾਰੀ’ ਵਾਇਰਸ ਹੈ, ਬੀਮਾਰੀ ਵਾਇਰਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਭਿਅੰਕਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ? ਇੰਜ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਨ ਡਾਕਟਰ ਗੈਲੋ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਹੀ ਏਡਜ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਹੁਣ ਗੈਲੋ ਉਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਜਾਣਦੇ-ਬੁੱਝਦੇ ਹੋਏ ਗਲਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰ ਸਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਐਂਟੀਬਾਡੀ ਟੈਸਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ‘ਟੈਸਟ’ ਗੈਲੋ ਦਾ ਪੇਟੈਂਟ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਟੈਸਟ ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਲੂਕ ਮੋਨਟਾਨੀਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਗੈਲੋ ਦੀ “ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਏਡਜ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ” ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਈ ਸੀ, 1989 ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ “ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਰੋਗ-ਰੋਕੂ ਇਮਿਊਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਇੰਜ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਏਡਜ਼ ਦੇ ਰੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਮੋਨਟਾਨੀਅਰ ਨੂੰ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਵਾਇਰਸ ਲੱਭਣ ਉਤੇ ਨੋਬਲ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਮੋਨਟਾਨੀਅਰ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫ਼ੁਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਰਾਬਰਟ ਵਿਲਨਰ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ‘ਦਾ ਡੈਡਲੀ ਡਿਸਪੈਸ਼ਨ’। ਉਸ ਨੇ ਡਟ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਨਾਲ ਕਦਾਚਿਤ ਏਡਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਬੂਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਪੇਨ ਅੰਦਰ ਇਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਗੱਲਬਾਤ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਵਾਇਰਸ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਾਇਆ। ਇੰਨਾ ਸਵੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਉਸ ਦਾ!

ਸੋ ਚੰਗੀ ਖ਼ਬਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ., ਏਡਜ਼ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਮਾਤੀ ਖ਼ਬਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਡਾਰੀ ਲਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਸ਼ੇ ਅਤੇ ਏ.ਜ਼ੈਡ.ਟੀ. ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਏਡਜ਼ ਦੇ ਇਲਾਜ ਹੀ ਏਡਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਏਡਜ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼। ਕਹਿੰਦਾ-ਕਹਾਉਂਦਾ ਏ.ਜ਼ੈਡ.ਟੀ. ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਰੋਗ-ਟਾਕਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਸਗੋਂ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਏਡਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਏ.ਜ਼ੈਡ.ਟੀ. ਦਾ ਇਲਾਜ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਖੋਹਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਇੰਜ ਬਣਦੀ ਹੈ:

ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਦੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕਿ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. (ਜੋ ‘ਯਾਤਰੂ’ ਵਾਇਰਸ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ) ਏਡਜ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਰੋਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ‘ਇਲਾਜ’ ਦੀ ਮਿੱਥ ਇਸੇ

ਦੇ ਉਦਾਲੇ-ਪੁਦਾਲੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ: “ਭਈ ਤੇਰਾ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਟੈਸਟ ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ।” ਇਥੇ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਸਟ ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਐਂਟੀਬਾਡੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਟੈਸਟ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਟੈਸਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਏਡਜ਼ ਦਾ ਹਊਆ/ਪ੍ਰਚਾਰ ਇੰਨਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਹੋਸ-ਓ-ਹਵਾਸ ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਝੱਟ ਹੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਫੰਧਾ ਗਲ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਟੱਬਰ ਸੋਗ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਆਤਮਘਾਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੌਤ ਦੇ ਸਹਿਮ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਇਲਾਜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ।

ਇਲਾਜ ਵੀ ਉਹ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ: ਏ.ਜ਼ੈਡ.ਟੀ. ਹੀ ਇਕਮਾਤਰ ਇਲਾਜ ਹੈ ਜੋ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਖੇਡ ਰਾਕਫ਼ੈਲਰਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ‘ਵੈਲਕਮ’ ਕੰਪਨੀ, ਏ.ਜ਼ੈਡ.ਟੀ. ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਏ.ਜ਼ੈਡ.ਟੀ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੇਟੈਂਟ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਣਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਸੱਚਮੁਚ ਏਡਜ਼ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਦਵਾਈ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਐਸਪੀਨ ਵਾਂਗ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਹਾਇਤ ਸਸਤੀ ਵੇਚੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਰਾਕਫ਼ੈਲਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲੁੱਟਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਲਾਜ ਹੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਲਾ ਨੂੰ! ਏਡਜ਼ ਦਾ ਹਊਆ ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਕਥਿਤ ‘ਲੋਕ-ਮਾਰੂ’ ਹਥਿਆਰ ਮੁਕਾਉਣ ਅਤੇ ‘ਲੋਕਰਾਜ’ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮਲਾ।

ਇਰਾਕ ਉਤੇ ਹਮਲਾ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਚੌਦਾਂ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਵਿਚ ਏਡਜ਼ ਦੇ ਹਊਏ ਰਾਹੀਂ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਜੋ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਲੁੱਟ ਜਾਰੀ ਹੈ- ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਸਟ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮੌਤ ਵਰਗੇ ਇਲਾਜ ਨਾਲ।

ਹੁਣ ਏ.ਜ਼ੈਡ.ਟੀ. ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣ ਲਈਏ। ਇਹ ਦਵਾਈ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੈਲਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੈਲ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਣ- ਸਿਹਤਮੰਦ ਜਾਂ ਕੈਂਸਰ ਵਾਲੇ। ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਜ਼ੈਡ.ਟੀ. ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸੈਲਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ (ਅਤੇ ਮੌਤ) ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕੈਂਸਰ ਸੈਲਾਂ ਦੀ? ਜਵਾਬ ਸਾਫ਼ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੈਂਸਰ ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਉਸੇ ਹੀ ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਦਾ ‘ਇਲਾਜ’ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਵਾਈ ਸਰੀਰ ਦੀ ਇਮਿਊਨ ਟਾਕਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਏਡਜ਼ ਦਾ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਏਡਜ਼ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਹੈ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਮਿਊਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਤੋੜ-ਫੋੜ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਬੇਅੰਤ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ‘ਸੈਕਸ’ ਉਕਾ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ। ‘ਸੈਕਸ’ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਦੀ ਸਨਅਤ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੈਕਸ ਵੀ ਅਤਿਅੰਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ, ਰੱਬ ਦਾ ਕਹਿਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਏਡਜ਼ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ? ਹੋਇਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਮਿਊਨ ਟਾਕਰਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਲੰਮੇ-ਚੌੜੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਲਫ਼ਜ਼ ‘ਏਡਜ਼’ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਗ ਪਛਾਣ ਅੰਦਰ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਵਾਇਰਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰੋਗ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਟੀ.ਬੀ., ਨਮੋਨੀਆ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੰਜਾਹ ਵੱਖਰੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਰੋਗ-ਪਛਾਣ ‘ਏਡਜ਼’ ਕਰਕੇ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਟੈਸਟ ਨੈਗੇਟਿਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਏਡਜ਼ ਨਹੀਂ। ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਇੰਜ ਤੋੜੇ-ਮਰੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਪੇ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਹੀ ਏਡਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠ ਹੈ।

ਏਡਜ਼ ਹੈ ਇਮਿਊਨ ਟਾਕਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ। ਬੇਅੰਤ ਲੋਕ ਅਜਿਹੀ ਏਡਜ਼ ਤੋਂ ਮਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਨਹੀਂ। ਏਡਜ਼ ਬਲਾ ਦੀ ਪਰਲੋ ਦੀਆਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਐਂਟੀਬਾਡੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਟੈਸਟ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਏਡਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਾਰਨ? ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਦਾ ਏਡਜ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੋਈ ਵੀ ਤੱਤ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਮਿਊਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗੇ, ਏਡਜ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹਨ ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਸਮਲਿੰਗੀ ਸੈਕਸ ਵਾਲੇ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ, ਏਡਜ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਏਡਜ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਡਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਨਸ਼ਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁੱਲ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ‘ਏਡਜ਼’ ਦਾ ਕਹਿਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਟੀਕੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ੋਰ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੂਈ ਉਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਈ ਸੂਈ ਹੀ ਏਡਜ਼ ਖਿਲਾਰਦੀ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ ਹੀ ਏਡਜ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਏਧਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਇਮਿਊਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਮਾਤੀ ਖੁਰਾਕ, ਭੈੜਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਰੋਜ਼-ਬ-ਰੋਜ਼ ਛੋਟੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰ ਫਸੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ। ਅਜਿਹੀ ਏਡਜ਼ ਤੋਂ ਬੇਅੰਤ ਲੋਕ ਅਫ਼ਰੀਕਾ, ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਕਈ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੀੜਤ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਦੌਲਤ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਜਾਂ ਦਵਾਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲੁੱਟ ਲੈਣ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਉੱਘ-ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ।

ਬੇਅੰਤ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਆਇਆ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਸਹਿਮ ਨਾਲ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਏਡਜ਼ ਦੇ ਰੋਗ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਘੇਰ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਏ.ਜ਼ੈਡ.ਟੀ. ਦਾ ਇਲਾਜ ਮਾਰੂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਵੀ ਰੋਗੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਏਸ ਮਹਿੰਗੀ ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਕਫ਼ੈਲਰ ਦੇ ਕੋਠੇ ਮਾਲੋ-ਮਾਲ ਹੋਏ ਹਨ।

ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਦੀ ਖੋਜ ਪਿੱਛੇ ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਡਾ. ਲੂਕ ਮੋਨਟਾਨੀਅਰ ਦਾ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, “ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਚਾਹੋ, ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਪਾ ਦਿਉ, ਜੇ ਸਾਡੀ ਇਮਿਊਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਸਾਡਾ ਇਮਿਊਨ ਸਿਸਟਮ ਕੁਝ ਸਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਵਿਰੋਧੀ ਐਂਟੀਬਾਡੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।”

ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਹੋਣਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਸੂਚਕ ਨਹੀਂ, ਸਮੇਤ ਏਡਜ਼ ਦੇ। ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਰੋਗੀ ਚੰਗੇ-ਭਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ, ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਅਤੇ ਏਡਜ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਹੋਣਾ ਕਿਸੇ ਰੋਗ ਦਾ ਸੂਚਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਟੈਸਟ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਚਾਹੀਦੀ? ਐਚ.ਆਈ.ਵੀ. ਪਾਜ਼ਿਟਿਵ ਦਾ ਲੋਬਲ ਅਤੇ ਖੋਫ਼ ਹਰ ਬੰਦੇ ਉਤੇ ਉਤਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ?

***ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਹਨ।**

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੋਣ ਦੇ ਅਸਲੀ ਕਾਰਨ

ਦਾ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਚੰਗਾ ਸਿਆਸੀ ਆਧਾਰ ਸੀ, ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਵੀ ਧੁੰਦਲੀ ਹੈ। ਸੀ. ਪੀ. ਆਈ. (ਐਮ) ਨੂੰ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਰਾਜਾਂ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਘੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਤੀਜੇ ਬਦਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਦੇਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ-ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ

ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਕੇ ਇਕ ਮੰਚ ‘ਤੇ ਲਿਆ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੇ ਤੀਜੇ ਬਦਲ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੀਜੇ ਬਦਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਉਭਰੇ ਤੀਜੇ ਬਦਲ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਫਰੰਟ ਬਣਾ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ

ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਰਾਜਾਂ ਕੋਲ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਆਮਦਨ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਵੀ ਵਧੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਵੀ ਘੱਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੋੜ ਹੈ।

***ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਆਕਸਫੋਰਡ ਬਰੁਕਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ।**

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਝਰੋਖੇ ਵਿਚੋਂ ਸੂਰਮਾ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ

ਲੋਹੜੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਸੁਖਦੇਵ ਮਾਦਪੁਰੀ

ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਗ਼ਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਮੁਟਿਆਰ ਧੀਆਂ ਸਨ। ਦੋਨੋਂ ਮੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਗ਼ਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਮੁਗ਼ਲ ਹਾਕਮ ਬੜਾ ਨਿਰਦਈ ਸੀ। ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁਆਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰੀਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਹਾਕਮ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਸੁੰਦਰੀ-ਮੁੰਦਰੀ ਦੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਕਨਸੈਅ ਪਈ। ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰੀਂ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾ ਲਈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਭਿਣਕ ਗ਼ਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੁੰਦਰੀ-ਮੁੰਦਰੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਣ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਉਹ ਹਾਕਮ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਾ ਹੋਏ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਾਸ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰੋਖੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਿਆ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਨਾਂ ਦਾ ਸੂਰਮਾ ਡਾਕੂ ਆਮ ਵਿਚਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਹਮਦਰਦ ਸੀ। ਉਹ ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਜਾਬਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦਾ ਸੀ ਤੇ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ। ਉਹ ਦੁੱਲੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੁੱਲੇ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੇਦਨਾ ਜਾ ਸੁਣਾਈ। ਦੁੱਲੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਤੂੰ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਤੇਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਨਿਸਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਹ।”

ਦੁੱਲੇ ਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਬਾਪ ਤੇ ਸਹੁਰੇ ਦਾ ਥਹ-ਪਤਾ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਦਿਨ ਧਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੇ ਹਾਕਮ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਹੀ ਵਿਆਹੁਣ ਆਉਣਗੇ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਰਚਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਲਈ ਲੱਕੜੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗ ਬਾਲੀ ਗਈ। ਦੁੱਲੇ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਦਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨਵੇਂ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਸਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਲ ਜਨਮੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸੁੰਦਰ-ਮੁੰਦਰੀ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਗੁੜ-ਸ਼ੱਕਰ ਤੇ ਦਾਣੇ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਦੁੱਲੇ ਕੋਲ ਕੰਨਿਆ-ਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਲੱਖ ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ ਹੀ ਸੀ। ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਡੋਲਾ ਤੁਰ ਗਿਆ ਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਦੁੱਲੇ ਦਾ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੋਹੜੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸੁੰਦਰ ਮੁੰਦਰੀਏ ਲੋਕ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ: ਸੁੰਦਰ ਮੁੰਦਰੀਏ- ਹੋ ਤੇਰਾ ਕੌਣ ਵਿਚਾਰਾ- ਹੋ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਵਾਲਾ- ਹੋ ਦੁੱਲੇ ਧੀ ਵਿਆਹੀ- ਹੋ ਸੇਰ ਸ਼ੱਕਰ ਪਾਈ- ਹੋ ਕੁੜੀ ਦੇ ਬੋਝੇ ਪਾਈ- ਹੋ ਕੁੜੀ ਦਾ ਲਾਲ ਪਟਾਕਾ- ਹੋ ਕੁੜੀ ਦਾ ਸਾਲੂ ਪਾਟਾ- ਹੋ ਸਾਲੂ ਕੌਣ ਸਮੇਟੇ- ਹੋ ਚਾਚਾ ਗਾਲੀ ਦੇਸੇ- ਹੋ ਚਾਚੇ ਚੂਰੀ ਕੁੱਟੀ- ਹੋ ਜ਼ੀਮੀਦਾਰ ਲੁੱਟੀ- ਹੋ ਜ਼ੀਮੀਦਾਰ ਸਦਾਓ- ਹੋ ਗਿਣ-ਗਿਣ ਪੌਲੇ ਲਾਓ- ਹੋ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ (ਲਹਿੰਦਾ ਪੰਜਾਬ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸੂਰਬੀਰ ਅਣਖੀ ਯੋਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਕਬਰ ਜਿਹੇ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਿਰੁਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਅਤੇ ਦਾਦੇ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਅਕਬਰ ਸਮਰਾਟ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ। ਦੁੱਲੇ ਦਾ ਬਾਪ ਫਰੀਦ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੱਟੀ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ। ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਬਾਪ ਬੜਾ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਅਤੁੱਥ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ

ਭੱਟੀ ਰਾਜਪੂਤ ਮੁਗ਼ਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਈਨ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸਨ। ਮਾਰ-ਧਾਤ ਕਰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਸੁਗਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਲਗਾਨ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਗ਼ਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਟਿੱਚ ਸਮਝਦੇ ਤੇ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਭਜਾ ਦਿੰਦੇ। ਲਗਾਨ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਰਧਾਤ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪਾਰਾ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਅਕਬਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਮੁਗ਼ਲ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਫਰੀਦ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਜਾ ਫੜਿਆ ਤੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਕਬਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰਕੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫੂਸ ਭਰ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਪੁੱਠੀਆਂ

ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਦੁੱਲੇ ਭੱਟੀ ਦੀ ਸਮਾਧ

ਲਟਕਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਫਰੀਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਏ।

ਫਰੀਦ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸਮੇਂ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਲੱਧੀ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗਰਭਵਤੀ ਸੀ। ਫਰੀਦ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੁੱਲੇ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਦਾਦੀ ਅਤੇ ਮਾਂ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਨੂਰੋ-ਨੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਕ ਅਨੋਖਾ ਜਲਾਲ ਉਹਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਟਪਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਾਦੀ ਦੁੱਲੇ ਤੋਂ ਮੋਹਰਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵੰਡ ਰਹੀ ਸੀ। ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਂਝਿਆਂ ਸੰਭਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਕ ਆਸ, ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦੇਖੋ, ਐਨ ਉਸੇ ਦਿਨ ਅਕਬਰ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਪੁੱਤ ਜੰਮਿਆ। ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਉਹਨੇ ਸ਼ੇਖੂ ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ। ਅਕਬਰ ਨੇ ਨਜ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਕੋਈ ਐਸਾ ਉਪਾਅ ਦੱਸੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ੇਖੂ ਸੂਰਬੀਰ, ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਇਨਸਾਫਪਸੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣੇ।”

ਇਕ ਨਜ਼ਮੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਬਹਾਦਰ, ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਾਜਪੂਤ ਔਰਤ ਦਾ ਦੁੱਧ ਸ਼ੇਖੂ ਨੂੰ ਚੁੰਘਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ੇਖੂ ਦੇ ਜਨਮ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।” ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਬੀਰ ਮਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਏਲਚੀ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਲੱਧੀ ਬਾਰੇ ਜਾ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਲੱਧੀ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਵੇਂ ਟਾਲਦੀ। ਸ਼ੇਖੂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਹਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਮੁਗ਼ਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੱਧੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹੀ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਦੁੱਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖੂ ਇਕੱਠੇ ਪਲਣ ਲੱਗੇ। ਦੋਨੋਂ ਲੱਧੀ ਦਾ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਦੇ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੀ, ਲਾਭ ਲਭਾਉਂਦੀ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ੇਖੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਪਾਸ ਆਖਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਨੇ ਦੁੱਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ। ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ, ਨੇਜ਼ਾਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦੁੱਲਾ ਸ਼ੇਖੂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇ ਗਿਆ। ਅਕਬਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿਤੇ ਲੱਧੀ ਨੇ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਣ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।

ਲੱਧੀ ਨੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਵੇਖ ਕੇ ਆਖਿਆ, “ਹਜ਼ੂਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ

ਇੱਕੋ ਜਿੰਨਾ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਇਆ।”

ਅਕਬਰ ਸੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਸੀ ਕਿ ਲੱਧੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਚੁੰਘਾ ਕੇ ਪਾਲਿਆ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਲੱਧੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, “ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਨੀ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਆਹ ਕੁਝ ਰਕਮ ਐ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਾਲੀਮ ਦੁਆਈ। ਵੱਡੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿਆਂਗਾ।”

ਲੱਧੀ ਨੇ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਗਈ। ਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਦੀਨੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਜ਼ੀ ਪਾਸ ਮਸੀਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪਸੰਦ ਨਾ ਆਈ। ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਘਰ ਦੌੜ ਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਦੁੱਲਾ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਅਲਬੇਲੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਚੁੰਘੀਆਂ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀਰਾ ਹਰਨ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਢਾਣੀ ਬਣਾ ਲਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਲੱਗਾ ਅਨੋਖੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਨ। ਉਹ ਜੰਗਲ ਬੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਖਰਮਸਤੀਆਂ ਕਰਦੇ। ਦੁੱਲੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜੁਆਨੀ। ਉਹਦਾ ਸਰੂਆਂ ਵਰਗਾ ਸਰੀਰ। ਗੋਲੀ ਜਿਹਾ ਜੁੱਸਾ। ਦਗ਼ ਦਗ਼ ਕਰਦਾ ਚਿਹਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਮੋੜ ਸੁਭਾਅ ਲੱਧੀ ਨੂੰ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਇਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਬਾਪ ਫਰੀਦ ਦਾ ਵਿਦਰੋਹੀ ਖੂਨ ਉਹਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੂਨ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਬਾਲਾ ਖਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਖਰਮਸਤੀਆਂ ਤੇ ਉਲਾਂਭੇ ਲੱਧੀ ਲਈ ਸੈਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਦੁੱਲੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ ਘੜੇ ਗੁਲੇਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਭੰਨਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਿੱਤ ਉਲਾਂਭੇ ਮਿਲਦੇ। ਲੱਧੀ ਨੇ ਜਨਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਗਾਗਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਗਾਗਰਾਂ ਲੈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰ ਉਹ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸਾਗਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸ਼ੌਕ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਖਰ ਸਤੀ ਹੋਈ ਨੰਦੀ ਮਿਰਾਸਣ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਦਾ ਤਾਹਨਾ ਮਾਰਿਆ:

ਬੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਨੰਦੀ ਫਨਾਹ ਕਰਦੀ ਸੀਨਾ ਦੁੱਲੇ ਦਾ ਚਾਕ ਹੋ ਜਾਂਵਦਾ ਏ। ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਦਾ ਇਹ ਤੇ ਸੂਰਮਾ ਏ ਕਾਹਨੂੰ ਨਿੱਤ ਗ਼ਰੀਬ ਦੁਖਾਂਵਦਾ ਏ। ਏਥੇ ਜ਼ੋਰ ਦਖਾਂਵਦਾ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਰਤੀ ਹਫਾ ਨਾ ਆਂਵਦਾ ਏ। ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਖੱਲਾਂ ਪੁੱਠੀਆਂ ਚਾ ਲਹਾਂਵਦਾ ਏ। ਖਲ, ਭੋਹ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਾਇਕੇ ਤੇ ਉੱਚੇ ਬੁਰਜ ਤੇ ਚਾ ਲਟਕਾਂਵਦਾ ਏ। ਅੱਜ ਤੀਕ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਲਟਕ ਰਹੀਆਂ ਉੱਥੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਕਾਸ ਨੂੰ ਜਾਂਵਦਾ ਏ। (ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਰਫ)

ਨੰਦੀ ਮਿਰਾਸਣ ਦੇ ਮਿਹਣੇ ਨਾਲ ਦੁੱਲਾ ਝੰਜੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਜਪੂਤੀ ਖੂਨ ਉਹਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਉਬਾਲੇ ਖਾਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਲੱਧੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਗਰਜਿਆ, “ਮਾਂ ਮੇਰੀਏ ਸੱਚੇ-ਸੱਚ ਦੱਸ ਮੇਰੇ ਬਾਪ ਤੇ ਦਾਦੇ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਐ?”

ਲੱਧੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਹੋਣੀ ਬੀਤੀ ਦੱਸ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਕੋਠੜੀ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ

ਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਸੂਰਮਿਆਂ ਪੁੱਤਾ, ਮੈਂ ਏਸੇ ਦਿਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਕਦੋਂ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ ਗੱਭਰੂ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਜੋਗਾ। ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਤੇਰੇ ਸੂਰਮੇ ਬਾਪ ਦੇ ਨੇ। ਅਣਖ ਨੂੰ ਪਾਲੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਖੂਨ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀਂ ਜੀਹਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾਢੂ ਖਾਂ ਦੀ ਟੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ। ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਝੁਕਾਇਆ।”

ਲਿਸ਼ ਲਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਥਿਆਰ-ਛਵੀਆਂ, ਗੰਡਾਸੇ, ਨੇਜ਼ੇ, ਟਕੂਏ ਤੇ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਅਤੇ ਇਕ ਨਗਾਰਾ ਵੇਖ ਦੁੱਲੇ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਸੂਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਨੋਖੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਝਰਨਾਟਾਂ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਰੀਰ ਭਾਫਾਂ ਛੱਡਣ ਲੱਗਾ। ਦੁੱਲੇ ਨਗਾਰੇ ਉੱਤੇ ਡੱਗਾ ਮਾਰਿਆ। ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਧਮਕ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਲਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਟਕਰਾਈ ਜੋ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਸੂਚਕ ਸੀ।

ਦੁੱਲੇ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਵਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਵਿਰੁਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੋਲੇ-ਹੋਲੇ ਪੰਜ ਸੌ ਜਵਾਨ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ। ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰਬੱਲੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜਾਬਰ ਉਧਰੋਂ ਲੰਘਦਾ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ। ਦੁੱਲੇ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ, ਨਿਡਰਤਾ, ਦਿਆਲਤਾ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬ-ਪਰਵਰੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੜੀ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ। ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਦੁੱਲੇ ਦੇ ਬਾਪ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਲੱਧੀ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਿਆਂ 'ਤੇ ਰੋਸ ਸੀ। ਇਸੇ ਰੋਹ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਹੱਲਾ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚਦੇਤਾਂ 'ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦਾ ਵੱਗ ਘੇਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਲਵੇਰੀਆਂ ਗ਼ਰੀਬ ਗੁਰਬਿਆਂ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਇਕ ਵਾਰ ਅਲੀ ਨਾਂ ਦਾ ਸੁਦਾਗਰ ਪੰਜ ਸੌ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਰਾਤ ਪਿੰਡ ਕੱਟਣੀ ਪੈ ਗਈ। ਦੁੱਲੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਘੋੜੇ ਲੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ। ਅਲੀ ਬੋਬੇਰਾ ਰੋਇਆ ਪਿੱਟਿਆ, ਅਕਬਰ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਦੁੱਲੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁੱਲੇ ਨੇ ਮੌਏ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀਆਂ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਖੱਚਰਾਂ ਖੋਹ ਲਈਆਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੁੱਟਾਂ-ਖੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਮੁਗ਼ਲ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪੁੱਜਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਲੇ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਐਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਲਗਾਨ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਗ਼ਲ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭਗਦਤ ਮੱਚ ਗਈ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਦੁੱਲੇ ਵੱਲੋਂ ਮੁਗ਼ਲ ਦਰਬਾਰ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਸੂਹ ਸੂਹੀਏ ਪੁਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਅਕਬਰ ਨੇ ਇਸ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਇਕ ਜਾਸੂਸ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ ਭੇਜਿਆ ਪਰ ਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਾਸੂਸ ਦੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀ-ਮੁੱਛਾਂ ਹੀ ਮੁੰਨ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਮਿਲਣ ਵਧਾਈਆਂ !

-ਰਾਜ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਸੁਗਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਆ ਗਾਵੇ ਘੋੜੀ, ਰੱਬਾ ਆਵੇ ਸਭ ਦੇ ਲੋਹੜੀ, ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਜੀਹਨੇ ਆਸਾਂ ਲਾਈਆਂ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਧਾਈਆਂ।

ਕਰਦੇ ਆ ਅਰਦਾਸ ਸਿਆਣੇ, ਹੋ ਜਾਣ ਸਾਰੇ ਪਾਸ ਨਿਆਣੇ। ਜੋ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਬਣ ਜੋ ਡਾਕਟਰ, ਸਾਰੇ ਇਹੀਓ ਆਖਣ ਮਾਸਟਰ, ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਹੋ ਕਰਨ ਕਮਾਈਆਂ...। ਨਵੇਂ ਸਾਲ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਧਾਈਆਂ।

ਜੋ ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਆ ਜਾਣ ਘਰ ਨੂੰ, ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਾਵਣ ਗਲ ਨੂੰ। ਔਖੀਆਂ ਸਹਿਣੀਆਂ ਪੈਦੀਆਂ ਚੀਸਾਂ, ਆ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਣ ਅਸੀਸਾਂ।

ਬਹੁਤ ਖਾਹ ਲਈਆਂ ਦੇਰ ਦਵਾਈਆਂ...। ਨਵੇਂ ਸਾਲ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਧਾਈਆਂ।

ਹੋਰ ਨਾ ਹੋਵਣ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ, ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਖੇ। ਫੀਤੀਆਂ ਲੱਗਣ, ਕਰਨ ਤਰੱਕੀ, ਜਾਨ ਜਾਵੇ ਨਾ ਕੋਈ ਹਨੱਕੀ। ਮੁੱਕ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਜੋ ਲੜਾਈਆਂ...। ਨਵੇਂ ਸਾਲ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਧਾਈਆਂ।

ਜੋ ਕਰਨ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਸੇਲ ਵਧਾਵੀਂ, ਵਿਛੜਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਕਰਾਵੀਂ। 'ਰਾਜ' ਬਣੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੰਡੇ, 'ਚੀਮਨੇ' ਵਿਚ ਵੀ ਤੇਰੇ ਹੀ ਬੰਦੇ। ਕੱਠੇ ਹੋ ਹੋ ਆਖਣ ਸਾਈਆਂ...। ਨਵੇਂ ਸਾਲ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਧਾਈਆਂ।

ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਮਸ਼ਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਿਰਜ਼ਾ ਨਿਜਾਮਉਦੀਨ ਨੇ ਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਮੁਗ਼ਲ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ ਵੱਲ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਮਿਰਜ਼ਾ ਨਜ਼ਾਮਦੀਨ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਦਾਂ ਸੀ ਪਿਆਈਆਂ। ਭਰ ਕੇ ਦਾਰੂ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਲਿਆਵਦੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਲੋਰੀਆਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਤੇ ਖਾਣ ਕਰਲਾਈਆਂ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਪਿੰਡੀ ਵਿਚ ਜਾ ਵਤੇ ਟੱਕਰਾਂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਬੈਠਕਾਂ ਦੀਵਾਨਖਾਨੇ ਢਾਹ ਸੁੱਟੇ ਇੱਟਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਚ ਖਿੰਡਾਈਆਂ। ਟਕੇ ਟਕੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵਤੇ ਮਾਰਨ ਛਮਕਾਂ ਤੇ ਕਰਨ ਕਰਤਾਈਆਂ। (ਪਾਲੀ ਸਿੰਘ)

ਮੁਗ਼ਲ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡੀ ਨੂੰ ਜਾ ਘੇਰਿਆ। ਐਡੀ ਭਾਰੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਦੁੱਲੇ ਲਈ ਸੌਖੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੁੱਲੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਮਹਿਰੂ ਅਮਲੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਤਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਦੁੱਲਾ ਮੁਗ਼ਲ ਫੌਜ ਦਾ ਘੇਰਾ ਤੋੜ ਕੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਨਿਜਾਮਉਦੀਨ ਦੇ ਗਲ ਜਾ ਪਿਆ।

ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁਧ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਭਲਾ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਕੱਟ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਮੁਗ਼ਲ ਫੌਜ ਨੇ ਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦੇ ਜੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬੜਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਕਿੱਥੇ ਸੀ? ਆਖਰ ਦੁੱਲਾ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਈਨ ਨਾ ਮੰਨੀ ਪਰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੁੱਲੇ ਦੇ ਅੰਤ ਬਾਰੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਦੁੱਲੇ ਨੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਨਜ਼ਾਮਉਦੀਨ ਦੇ ਛੱਕੇ ਛੁਡਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਪਰ ਮਿਰਜ਼ੇ ਨੇ ਲੱਧੀ ਦੇ ਤਰਲੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖੂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਧੋਬੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੋਸ਼ ਆਉਣ 'ਤੇ ਦੁੱਲੇ ਨੇ ਕੈਦਖਾਨੇ ਵਿਚ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਾ ਝੁਕਾਇਆ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਣਖੀਲਾ ਸੂਰਬੀਰ ਦੁੱਲਾ ਭਾਵੇਂ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਮਾਤ ਖਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੜੀਆਂ ਲਟਕਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੁੱਲੇ ਦੀ ਜੀਵਨ ਗਾਥਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿੱਸਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਅਨੂਠੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਰਫ ਰਚਿਤ 'ਕਿੱਸਾ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ' ਅਤੇ ਪਾਲੀ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ ਰਚਿਤ 'ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ' ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਕਿੱਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਨੂੰ ਬਾਰਮ-ਬਾਰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤਪਸ਼ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨੰਡੀ ਫੁਆਰ ਦੇ ਨਰਮ ਨਰਮ ਛਿੱਟਿਆਂ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਇਹ ਵਲੂਧਰੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਜਗਾਉਣ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁੱਝ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਜੇ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੱਥ ਹਕੂਮਤ ਆਉਣੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿਖਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੋੜੇ ਅਟਕਾਏ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਥਾਂ ਥਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨਾਕੇ ਲਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕੋਈ ਅਤਿਕਾ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ? ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮੰਚ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਆਸ ਸ਼ਾਇਦ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿੱਖ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼-ਵਿਦੋਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਓਟੀ। ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਘਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਲਈ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਤੀ ਪਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚੇ ਚਲਦੇ ਰਹੇ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, 'ਪਰਚਾ ਸਬਦ ਕਾ' ਰਾਹੀਂ ਅੱਖੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਲਏ ਫੈਸਲੇ ਹੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦਾ ਵੀ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕਣ ਦੇ ਹੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਅਨੇਕ ਦਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਰ ਧੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਸਿੱਖ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਕੇ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਹੋਣ ਦਾ ਫਤਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ

ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੌਮ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਲੱਗੇ ਫੱਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੇ ਆਪ ਮਲ੍ਹਮਲ ਲਾਉਣ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰਹਿਮੋ-ਕਰਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਸ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਆਗੂ ਦੀ ਜੋ ਕੌਮੀ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਸਾਰ-ਤੱਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਨ:

ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੌਮ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਪਨਾਏ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ ਸਿੱਖ ਚੁਣ ਕੇ ਇਕ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕੇ। ਦੂਸਰਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਆਧੁਨਿਕ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਇਤਿਹਾਸ ਆਦਿ ਤੇ ਸਹੀ ਸਿੱਖ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਨਿਵਾਸੀ ਜਸਟਿਸ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਇਹ ਮਤਾ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ

ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਐਨ ਸੱਜੇ) ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਆਗੂ

ਚੋਣਵੇਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜੋ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇ। ਉਤਸ਼ਾਹ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਸੋ ਏਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਦੇਖ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ ਮਤਾ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਕ ਆਪਣੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਹਿਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋਤਨ ਦੀ ਥਾਂ ਧੜੇਬੰਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵੇਲੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਧੜੇ, ਬਲਕਿ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ

ਨਾਂਹਵਾਚਕ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਈਵੈਂਟ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਦੁਫਾਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਮਜ਼ਾਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕਟ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਛੱਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੂਰੀ ਸਹਿਰਦਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤਾ ਕੁੱਝ ਪਿੱਛੇ ਆ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਸੌਂਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੋਣ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸਿਆਸੀ ਹਿਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੌਮ ਨੂੰ ਦੁਖਾਂਤ ਵਿਚੋਂ ਉਭਾਰਨ ਲਈ

ਰੰਗ-ਬੇਰੰਗ

ਖ਼ਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਦਕਾ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ। ਮਾਰਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ

ਨਹੀਂ ਵੀ ਤੁਰੀ ਉਸ ਨੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਮਾਰਚ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ। ਇਸ ਮਾਰਚ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਮਾਰਚ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂਕਿ ਸਾਰੇ ਦਲ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਸਕਣ (ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਲੀਡਰ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੌਂਪਿਆ)। ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਕਰ ਸਕਣਾ ਇਸ ਲਈ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਇ ਸੀ। ਤਾਕਤ ਖਿਲਰੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ ਕਿ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਤੋੜ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਹੋਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੱਕੀਆਂ ਉਤਾਈਆਂ ਜਾਣ ਜਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਕੁੱਝ ਡੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਖ਼ਾਤਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜਿਵੇਂ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਬਿਕ੍ਰਮੀਕਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਜਨਮ ਲਵੇ ਜਿਵੇਂ ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਸਤਵੀਂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਹ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਾ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਉਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਮੁਬਾਜ਼ਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਜਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਪੌੜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਡੰਡੇ ਵੱਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦਾ ਇਹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤਾਪ ਦੇ ਇਸ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਹ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਇਹ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿੱਤੇ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸੇਵਾ ਕਾਲ ਵਿਚ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ? ਕਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ? ਨੇਤਾ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕਮਾਉਂਦੇ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਿਧਰੇ ਸੱਤਾ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਾਰੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦਾ ਵਜੂਦ ਕਿਤੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਪਾਵਨਤਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਘਰ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਉਥੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦਾ ਵੰਡਿਆ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣਤਨਾ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ।

ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਕਰਤਿਆਂ ਧਰਤਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਥੇਦਾਰ ਵੇਦਾਂਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਹੀ ਉਦੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਬਦਲਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(ਚਲਦਾ...)

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਿਹਾ

(1) ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਝੌਂਪੜੀ ਕੋਲ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਆਪ ਚਲ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਟੁੱਚੇ ਜਿਹੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਤਲਵੇ ਚੱਟਣ ਤਾਈਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?

(2) ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੋਕਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ, ਬੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਸਿਕਰੀ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ 'ਤੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਲੱਪ ਹੈ। ਪੱਲੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੇ ਭਰਾਵਾਂ, ਪੁੱਤਾਂ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ।

(3) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੇ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਹਿੰਦੀ ਲਿਖਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਜੇ ਗੱਲ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਾਣੀ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਬੋਤੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੱਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਹੀ ਰਹੇ, ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਿਲੇਅ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਾਸ਼ੀ ਤੇ ਹਰਦੁਆਰ ਤੋਂ ਵੀ ਕਰੋ। ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੀੜੀ ਸਿਗਰਟ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਟੀਆਂ 'ਤੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀਆਂ ਡੱਬੀਆਂ ਟੰਗ ਕੇ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ-ਬੀੜੀ ਸਿਗਰਟ ਪੀਏਂਗੇ ਐਸ਼ ਸੇ ਜੀਏਂਗੇ। ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਿੱਖ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਸਿੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨੇ ਹੀ ਹੁਣ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

(4) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਰ ਜਾਇਜ਼ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਗੱਲ ਨੂੰ ਠੀਕ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਹਾਲ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।

(5) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਬਕ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਸੀ ਉਹ ਆਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰੂਪ ਹੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਤੇ ਗ਼ੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਲੰਗੇਟ ਲਾਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ।

(6) ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਸਤਾਇਆ ਬਾਗੀ, ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਤਾਇਆ ਫਿਲਾਸਫਰ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਤਾਇਆ ਸਾਧ ਬਣਦਾ ਹੈ।

(7) ਤੁਸੀਂ ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤੋਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨ ਲਗੋ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਪਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆਲਣਾ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਰੋਕ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹੋ।

(8) ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਜੱਟ ਮੂੰਹ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਸਾਧ ਦੇ ਡੇਰੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਗੱਲ ਸੁਣ ਬਈ ਸਾਧਾ, ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ। ਅੱਜ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਦੁੱਧ ਮਲਾਈਆਂ ਛਕੂੰ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਵੀ ਲੱਤਾਂ ਘੁੱਟਣਗੀਆਂ ਤੇ ਜਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਹਣਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕੇ ਖਾਵੇਂਗਾ ਤੇ ਧੁੱਪੇ ਮਰੇਂਗਾ। ਦੇਖ ਲਾ ਹੁਣ ਜਿਦਾਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਸਾਧ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਗੱਲ ਨਾ ਆਵੇ।

(9) ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅੰਡੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੰਨੇ ਕੰਨ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬਸ ਇਹ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਰਲਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ।

(10) ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲੀ ਚੁਣੌਤੀ ਆਣ ਖੜੀ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਲੜਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਲਈ ਵੀ ਅੱਗੇ ਆਉਣ।

(11) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਖਿੱਤੇ 'ਚ ਫੌਜ ਗਸ਼ਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਅਥਾਨਕ ਲਹਿਰ ਉਠ ਖੜੋਤੀ ਹੈ।

(12) ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਭੇਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ 1947 ਤੋਂ ਪਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(13) ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨੌਕ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਬਣਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ।

(14) ਪੰਜਾਬ ਚ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਗਭਰੂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਹੱਤਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਤਲਾਂ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮਿਲ ਸਕੇ।

(15) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਸਮ ਦਾ ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਸ਼ਕਾਰ-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ

ਸੋਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ

ਸੋਚ ਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਰ ਸਿੱਖ ਅਪਨਾ ਲੈਂਦਾ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਦਿਲੋਂ ਮਿਟਾ ਲੈਂਦਾ।
ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਜੱਟ ਜਾਂ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਕੀ ਰਵਿਦਾਸੀ ਨੇ,
ਬਸ ਇਕ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਉਹ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾ ਲੈਂਦਾ।
ਏਕਤਾ ਦੀ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਤਾਸੀਰ ਕੀ ਹੋਣੀ ਸੀ,
ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਫਿਰ ਅੱਜ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕੀ ਹੋਣੀ ਸੀ।

ਸੋਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੋਂ ਜੇਕਰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਅਸੀਂ ਸਿਖਦੇ,
ਸਿੰਘ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਪਿੰਛੇ ਕਦੇ ਗੋਤ ਨਾ ਫਿਰ ਲਿਖਦੇ।
ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਬਿਖਰੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਮਣਕਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ,

-ਦੀਪ ਮੰਗਲੀ ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਫੋਨ:917-254-6768

ਸੋਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ ਸਾਂਝਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਸੀਂ ਦਿਖਦੇ।
ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਡੀ ਲਿਆਕਤ ਕੀ ਹੋਣੀ ਸੀ,
ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਪੰਥ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਤਾਕਤ ਕੀ ਹੋਣੀ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਂਦੇ ਆਂ,
ਪਰ ਸੋਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਉਂਦੇ ਆਂ।
ਵੱਖਰਾ ਇਕ ਸਰੂਪ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ,
ਪਰ ਮਨ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਕਦ ਸਮਝਾਉਣੇ ਆਂ।
ਜੇ ਸਮਝ ਲਈਏ ਕੋਈ ਐਡੀ ਕੌਮ ਮਹਾਨ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ,
ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਜੱਗ 'ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ!

ਅਕਾਲੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਸਰੂਪ ਜੁਝਾਰੂ ਲਹਿਰ ਕੋਲ ਹੀ ਸੀ

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ*

...ਤੇ ਅੱਜ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸੱਜਣ ਵੀ ਆਉਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਾਰਾਂ ਵੀ ਖਾਧੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਠੋਸ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਨ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬੋਲੀ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਅਤੇ ਮੰਨਣਯੋਗ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਡੂੰਘੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦੀ ਇਕ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਬੇਬਦਕ ਲਹਿਰ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੇ ਜ਼ਬੇਬਦਕ ਵੀ ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤਿ ਨੌਜਵਾਨ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਜੁਝਾਰੂ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਤੇ ਹਮਦਰਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਤਕ ਉਤਰ ਜਾਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰੂਹ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਘੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਠੋਸ ਗਵਾਹੀਆਂ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ 4 ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ, ਦੂਜੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ 3 ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵੀ ਛਪਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਨਿਗਰ ਗਵਾਹੀ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਠੋਸ ਤੇ ਪਰਮਾਣਿਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਡੂੰਘੇ ਫਾਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਇਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਤੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿੱਖ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲ ਰਹੀ 'ਨਿਤ ਜੰਗ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਲੱਖਣ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖ਼ਾਲਸਾਈ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬਣ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਕੰਮਾਂ ਧੰਦਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਗਲ ਗਲ ਝੁੱਝੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਇਕ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਕੌਮ ਦਰਿਆ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੀ ਤਰਜ਼ੇ-ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਕਿ ਗਾਰੇ ਵਿਚ ਖੁੱਬੇ ਪੈਰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨ੍ਰਿਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਰਦ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਗਨ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਤੇ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਬਹਿਸ ਛਿੜੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਸੱਚ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਬਹਿਸ ਅਜੇ ਓਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਸੱਠਵਿਆਂ ਵਿਚ ਰੂਸ ਤੋਂ ਚੀਨ ਦਰਮਿਆਨ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਚਨਾ 'ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ' ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਰਦ ਦਾ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਅਜੇ ਤਕ ਇਕ ਭਖਵੀਂ ਬਹਿਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਤੇ ਜੇ ਬਹਿਸ ਨੇ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇੰਜ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬੀਤੇ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹਾਰਾਂ ਤੇ ਜਿੱਤਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਠੀਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਵਲੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਨੂੰ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹਰ ਵਰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਤਰਕ ਵਿਚ ਤੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬੇ ਵਿਚ ਪਲਟ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਹੈ ਅਤੇ

ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਕਰਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਜ਼ਬੇ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ ਤਿੰਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ, ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਰੁਲ ਜਾਣ ਵਰਗੇ ਸਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਵਿੱਖੀ ਹੋਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਅਨੇਕਾਂ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਬਹਿਸ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਲੰਮਾ ਲੇਖ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਾਰ ਛਾਪਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇਗੀ। ਫਿਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਈਏ ਕਿ ਲੇਖ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਉਹ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਮਨਾ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਬਰਕਤ ਵੀ ਉਸ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ, ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ, ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਹਿਜ-ਮਿਲਾਪ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਗੋਤਮ ਤੋਂ ਤਾਸਕੀ ਤਕ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਮਾਮ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵੰਨ-ਸਵੰਨੇ ਮੇਲੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬਰੀਕ ਤੋਂ ਬਰੀਕ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੌਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਿੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਉਚੀ ਢੇਰੀ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਣ-ਐਲਾਨਿਆ ਸਨਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਢੇਰੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਭੁਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਾਕਤ ਦੀ ਇਸ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਘਮੰਡ ਦੀ ਇਕ ਪਰਤ ਵੀ ਚੁੱਪ-ਚਪੀਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਚੀ ਢੇਰੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਕਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਪਣੀ ਵਾਰਤਕ ਲਈ ਉਹ ਜੋ ਮਾਪਦੰਡ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹ ਮਾਪਦੰਡ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਹੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂੰ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਪੰਨੂੰ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਲੱਭਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ 'ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਸਾਧ ਤੇ ਸੰਤ ਮੀਆਂ'। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਘੀਆਂ ਸਿੱਖ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ? ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਇਸੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਵੈਸੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਯੂ.ਕੇ.) ਦਾ ਜਵਾਬ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤਕ ਥਿੜਕਣਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਸੰਤਾਂ' ਕੋਲ ਸੰਤਗਿਰੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪਰਖ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਥਿੜਕਣਾਂ ਦੀ ਇਹ ਯਾਦ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਥਿੜਕਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਨਾਹ ਕਰਕੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸੱਚ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਬਹਿਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਲੈ ਆਏ ਹਨ। ਡਾ. ਪੰਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਬੁੱਝਣ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰਹੇ ਜਾਂ ਅਵੇਸਲੇ ਰਹੇ, ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਉਹ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਚੀ ਢੇਰੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਤਿਲਕਣ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਓਹੌਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਰਤੀ ਘਾਲਣਾ ਤੇ 'ਮਿਹਨਤ' ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਮੈਕਲਾਉਡ ਦੀ 'ਮਿਹਨਤ' ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਮੰਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਅਜੀਬੋਗਰੀਬ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਕਲਾਉਡ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ

ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਵਿਚ ਸਰਬ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਕਲਾਉਡ ਦੀ 'ਮਿਹਨਤ' ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖੋਖਲੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਮਿਹਨਤ' ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਨੂੰ ਨੂੰ ਇਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪੰਨੂੰ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਸਾਡਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪੰਨੂੰ ਨੇ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੱਠਜੋੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਕੀ ਡਾ. ਪੰਨੂੰ ਕਿਸੇ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਹਲ' ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਉਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਏ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਮੌਜ ਵਿਚ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ? ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਜਿਹੜੀ ਸਾਵਧਾਨੀ, ਜਿਹੜੀ ਚੌਕਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਸ਼ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੰਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਸ਼ਰਤ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ।

ਹੁਣ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ' ਬਾਰੇ ਵੱਡਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ 'ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਗਾਇਬ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਲਾਹ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ 'ਅਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ'। 'ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਦੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਬੰਦੀ ਹੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਬਲ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਵੀ 'ਅਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ' ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਂਜ 'ਅਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ'

ਇਹ ਮੁਕਾਮ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ-ਮਾਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕਦੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਰਸਮੀ ਰੀਝ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਕਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰਨ ਲਈ ਤੇ ਕਦੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਦੁਬਿਧਾ ਦੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲਾਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਕੋਂ ਫੜ ਲਿਆ। ਲੱਕੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਸਗੋਂ ਢਾਹ ਕੇ ਸਾਹ ਲਿਆ।

ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਖੁਦ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਉਤੇ ਨਾ ਕਦੇ ਭਖਵੀਂ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਫਤਵਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸੇ ਅਗਲੀ ਬਹਿਸ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰਖਦੇ ਹਾਂ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਹੈ ਅਕਾਲੀ ਨਜ਼ਰੀਆ? ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਜਾਂ 'ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਬੋਲਬਾਲੇ' ਅਕਾਲੀ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ। ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਅਕਾਲੀ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਇਹੋ ਤਾੱਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ

ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਿਰਮਲ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹੋ ਤਾੱਘ ਸਾਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਅਸਾਂ ਤੁਰਨਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਮਾਰਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਕਿਉਂ ਚਾਲਹਿ ਮਾਰਗਿ ਪੰਥਾ' ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਪੰਥਕ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੋ ਹੋਇਆ ਇੰਜ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਉਹ ਮਾਰਗ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੰਕਲਪ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮਤੇ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਹੀ 'ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਕੀ 'ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰੀਝ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਨੂੰ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ? ਜਗ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 'ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਨਤੀਜੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਪਹਿਲੇ 'ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਹੀ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕੌੜੀਆਂ ਸੱਚਾਈਆਂ ਸਾਧਾਰਣ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਨਿਖੇੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ 'ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਉਤੇ ਡਟ ਕੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰਕਾਰ ਉਹ 'ਅਕਾਲੀ ਨਜ਼ਰੀਏ' ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ, ਉਸ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਤੇ ਮੂੰਹ-ਮੱਥਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਦੇ ਹਨ? ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਉਤੇ ਠੋਸ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਜੁਝਾਰੂ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਓ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ

ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ-ਮਾਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕਦੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਰਸਮੀ ਰੀਝ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਕਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰਨ ਲਈ ਤੇ ਕਦੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਦੁਬਿਧਾ ਦੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲਾਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਕੋਂ ਫੜ ਲਿਆ। ਲੱਕੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਸਗੋਂ ਢਾਹ ਕੇ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਫਤਿਹ ਦਾ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਉਚੀ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਾਡੇ ਇਸ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਇਕੋ ਹੀ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਕਿਉਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ? ਅਕਾਲੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿਚੋਂ 'ਖ਼ਾਲਸਾ' ਜੀ ਦੇ ਬੋਲਬਾਲੇ' ਦੀ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਜੁਝਾਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਕਿਹੜੇ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਜਾਂ ਅਕਾਲੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ?

ਹਾਂ, ਬਹਿਸ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਉਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਣੀ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾੜਕੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੇ ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੰਚ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ? ਜਾਂ ਖਾੜਕੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ-ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੋਈ? ਜਾਂ ਖਾੜਕੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਰਵਾਇਤੀ ਅਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤਕ-ਸਾਵਧਾਨੀ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ-ਇਕਾਗਰ ਚਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਅਸੂਲ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ? ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਸਿੱਧਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ? ਜਾਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਉਹ ਕਤਾਰ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆ ਸਕੀ ਜੋ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵਲ ਅੱਗੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਬੇਹੱਦ ਲੋੜ ਵੀ ਸੀ? ਜਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਬਾਰੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਕਤ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਠੀਕ, ਢੁੱਕਵਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੀ? ਇਹ ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਣਗਿਣਤ ਸਵਾਲ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਇਕ ਸਾਰਥਕ ਦਿਸ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਵਿਗਾਸ ਵੀ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਅਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤਾਂ ਛੋੜੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਅਗਲੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਲੁਕੀ ਈਰਖਾ ਦੀ ਇਕ ਪਰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅੱਗੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲੁਕੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਪਰ ਉਹ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ ਸਹੀ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

(ਅ)ਕਾਲੀ ਦਲ, ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ*

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਭਰਵੀਂ ਚਰਚਾ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਕ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਚਰਚਾ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਗੁੱਭ-ਗੁਹਾਟ ਕੱਢਣ ਵੱਲ ਉਲਰ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸਿਦਕ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚਲੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਸੰਵਾਦ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦੀ ਖੱਪ-ਪਾਉ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੀ ਲੇਖਣੀ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੰਜੀਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਪਲਟਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਬਹਿਸ ਕੁੱਝ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਮਝ ਤੇ ਇਕ ਤਰੇ-ਤਾਜ਼ਾ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਕੁੱਝ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਮੰਗ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਕੱਚੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਮਝ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਤਮ ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਜਤਨ ਵਜੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਗਾ।

ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਅਤ ਵਿਚ ਓਨਾ ਕੁ ਫਰਕ ਤਾਂ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਫੈਸਲਾਨੁਮਾ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀਅਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਆਧਾਰ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸੁਜੱਗਤਾ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਆਧਾਰ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ? ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਈਆਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸੇ ਮੌਲਿਕ ਤੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਬੁਨਿਆਦ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਗਾ।

ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਉਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੈਲੀ ਓਲਿਵਰ “ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪਸਾਰੇ ਦੇ ਬਸਤੀਕਰਨ” ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਦਸ਼ਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਇਕ ਗੁਲਾਮ ਜਾਂ ਸਬਜੈਕਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਖਾਸ ਤਰਜ਼ ਵਿਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਸੁੰਗਤੇ ਹੋਏ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਚੋਣ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਮਾਨਸਿਕ ਧਰਾਤਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਯੂਰਪੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਲਕਸ਼ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਦੇ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਇਤਿਹਾਸ, ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਸੰਕਲਪਾਂ ਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜੋ ਮਹਿਜ਼ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਨੁਵਾਦ ਸੀ, ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਧਰਾਤਲ ਦੇ ਹਰ ਖੁੰਜੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਪੱਛਮੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਸਥਾਪਤ ਕਰੀ ਜਾਏ। ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਇਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਈਸਾਈ ਪਾਦਰੀਆਂ ਤੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀਆਂ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਕਰਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਜ਼ਬੇ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ ਤਿੰਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ, ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਰੁਲ ਜਾਣ ਵਰਗੇ ਸਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਵਿੱਖੀ ਹੋਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਅਨੇਕਾਂ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਬਹਿਸ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਬਹਿਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਸ. ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਅਸੀਂ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇਗੀ। ਫਿਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਈਏ ਕਿ ਲੇਖ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਜਾਂ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸਨ, ਦੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਪੁਨਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਅਨੁਵਾਦ ਇਕ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ, ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੱਖਣ ਏਸ਼ੀਆਈ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਘਟ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਆਖਰੀ ਲੋਕ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਰਤੋਂ-ਧਰਤੋਂ ਤਾਂ ਅਨਿੰਨ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ, ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਇਸ ਅਮਲ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਨਸਿਕ ਧਰਾਤਲ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਧਰਾਤਲ ਦਾ ਬਸਤੀਕਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਪਹੁੰਚ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਤਸੱਵਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੌਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ (ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਧਰਮ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਕੌਮ ਆਦਿਕ ਬਾਰੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹੀ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ।

ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਨੇਕ ਸਿੱਖ ਤੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤੀਬਧ ਬੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕਾਜ ਨੂੰ ਤਨੋਂ-ਮਨੋਂ ਸਮਰਪਿਤ ਸਨ। ਉਹ ਬੱਸ ਇਸ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਗਿਣੇ ਮਿਥੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਮਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਦੇਣਦਾਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਓਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਆਧਾਰ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦੌਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਧਰਮ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਵਾਕਈ ਸਿੱਖ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਂਚੇ ਵਿਚ ਢਲਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਹਾਕਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਹੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਪੱਛਮੀ ਤਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਏ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਰਫ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਵਾਉਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਵੇ। ਲੋਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਇਕ ਅਟੱਲ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਬਦਲ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਵੀ ਨਾ ਕਰਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਭਰਵੇਂ ਵੇਗ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਆਧੁਨਿਕ ਤਰਜ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਹ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਦੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਦਾ

ਆਧੁਨਿਕ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਨੁਵਾਦ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ, ਬਿਰਤਾਂਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਰਤਾਰੇ ਵਜੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਰੂਪ ਸੀ ਜੋ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੱਛਮੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਨਿਰਲੱਜਤਾ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਉਘੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਤਾ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਸਿਖਰ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਕ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਈ ਹੋਈ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪੈਂਤਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਿਰਫ ਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਕਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤਹਿਤ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ ਸੀ। (ਅ)ਕਾਲੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਢਾਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਅਮਲ ਨੂੰ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਥਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ, ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤ, ਕੌਮਵਾਦ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਸਭ ਅਬਦਲ ਹਕੀਕਤਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਚਿਤਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਦੀ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ, ਵਕਤ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕੂੜ ਦਾ ਬਿਨਸਨਹਾਰਾ ਰੂਪ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਫਤਿਹ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫਤਿਹ ਮੰਨ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਅਟੱਲ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ (ਅ)ਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਤਸੱਵਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ‘ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਵੀ ਕਰੀਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਰਗ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਧਰਾਤਲ ਦਾ ਬਸਤੀਕਰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਥੀਸਿਸ ਉਤਰ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ

ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਛਪੀ ਕਿਤਾਬ Religion and Specter of the Westies ਸਾਰੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ‘ਤੇ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀਅਤ ਕੋਈ ਆਦਰਸ਼ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਹੁੰਚ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੋਕੇ (ਅ)ਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਅਮਲ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਤੁਕ ਬਣਾਉਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਲਕੀਰ ਦੇ ਫਕੀਰ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਤਰ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਅਸਹਿਮਤੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਟੀਜ਼ਿਅਨ ਦਵੰਦ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪੰਥਕ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਦਲੀਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆਂ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਦਲੀਲ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਗੀ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਅੱਡਰਾ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਅਮਲ ਵਿਚ ਢਲ ਜਾਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਾ ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਘੇਰੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਣ ਪੱਤਣ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਵਿਖਾਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਖਿਆ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੀ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਉਸ ਆਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰੂਪ ਜਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ

ਕਿਸੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿੱਖ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹਿਸਾਸ ਵਿਚ ਪਾਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਚਿੰਤਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਮਨੋਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਵਿਚ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨੂੰ ਬੇਤੁਕੀ ਤੇ ਬੇਅਣਖ ਪਹੁੰਚ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਭਾਰ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਮੁਹਾਵਰਾ, ਅਨੁਵਾਦ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕਾਲ ਦੇ ਕਹਿਰਵਾਨ ਵੇਗ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ, ਸਿੱਖ ਆਪੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਿਆਸੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਇਕਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੁੱਲ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚੋਂ ਸਿਆਸਤ ਇਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਕੀਤੀ ਸੁਰ ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਗੀ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਸ਼ਿੰਦਤ ਦੀ ਹਰ ਸਿਖਰ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਅਲਾਪ ਲਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਸਲਾਮਤ ਪਰ ਡੂੰਘੀਆਂ ਦੱਬੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਤੇ ਵਿਗਾਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਵੇਦੀਆਂ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ। ਧਰਮ ਦਾ ਰੰਗ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਲਾਲ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਗਭਗ ਉਸੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਬੂਬ ਦੀ ‘ਸਹਿਜੇ ਰਚਿਓ ਖਾਲਸਾ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ‘ਸਹਿਜੇ ਰਚਿਓ ਖਾਲਸਾ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਰੱਖੀਏ ਜਾਂ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪਰ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਗੰਭੀਰ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਲਈ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈ ਜਾਗ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖ (ਸਿਆਸੀ) ਚਿੰਤਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਟੀਜ਼ਿਅਨ ਦਵੰਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਵੇਲਾ ਵਿਹਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਆਪੇ ਵਿਚੋਂ ਉਮੁਲਦੀਆਂ ਆਜ਼ਾਦ ਤਰੰਗਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਸ਼ਾਵੇ ਤਲਾਸ਼ ਹੀ ਲੈਣੇ ਹਨ।

*prabhsharandeep@gmail.com

ਅਕਾਲੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਸਰੂਪ ਜੁਝਾਰੂ ਲਹਿਰ ਕੋਲ ਹੀ ਸੀ

ਹਿਲ ਜਾਣਾ ਆਰਜ਼ੀ ਸੀ ਜਦਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਿਲ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਲ ਮੁੜਨਾ, ਗੁਰੂ-ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਇਹ ਸੁੱਚਾ ਜਜ਼ਬਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੁਕਵੇਂ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੁਗਤ ਦੀ ਸੈਂਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੇਖਦੇ ਤੇ ਪਰਖਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਹਿਜੇ ਰਚਿਓ ਖਾਲਸਾ’ ਦੇ ਉਘੇ ਪੰਥਕ ਲੇਖਕ ਇਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਏਸੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ। ਫਰਕ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਬੂਬ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਦਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਦਾ ਜਨਮ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਨਿਰੋਲ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ‘ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਇਕ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਜੀਅ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵਿਰਸਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਜੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਿਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੂਜੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਨਿਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਜੇ ਉਸਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਰਦ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਨ ਫਿਲਾਸਫ਼ਰ ਨਿਤਸ਼ੇ (1844-1900) ਨੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ “ਕੀਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਡੰਗ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਮੰਦਾ ਇਰਾਦਾ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਹ ਜਿਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡਾ ਖੂਨ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਡਾ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।” ਜੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਲੋਚਕ ਦਰਦ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖੂਨ ਮੰਗਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਵੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਖੂਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕਤਲ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਲਾਏਗਾ।

...ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ।

*ਫੋਨ:91-99150-91063

ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣ ਬਾਅਦ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਨੋਂ ਤੇ ਮਨੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਇਕ ਲਹਿਰ ਸਰਗਰਮ ਰਹੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੀਆਂ। ਅਖੀਰ 1849 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁੜ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਜਨਤਾ ਦਾ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਭਾਗ, ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਹ ਲਹਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਾਂ ਕੂਕਾ-ਲਹਿਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਅਟਕ ਤੋਂ ਜਮਨਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਇਲਾਕਾ ਸੀ। ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰਮਿਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗਿਰੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੀ। ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਖ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸਾਜੇ ਸਿੱਖ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮੁੜ ਇਸ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕਰ ਕੇ, ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਿਸਤਰਾ ਗੋਲ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਜੂਝਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੋ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮਹਾਂ ਨਾਇਕ ਸਨ, ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ 'ਸੰਤ ਖਾਲਸੇ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਪੁਸਤ, ਜਗੀਰਦਾਰ, ਭੂ-ਸਵਾਮੀ, ਸਾਹੂਕਾਰ, ਪੁਰੋਹਿਤ-ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ 'ਮਲੇਛ ਖਾਲਸਾ' ਬਣ ਕੇ ਟੱਕਰਿਆ। ਇਹ ਲਹਿਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਖਾਤਕੂ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤਕ ਛੇਤੀ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਏ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਠੋਰ ਦੰਡਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਾਰਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ (1857-1872) ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ (1863-66) ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਟੀ ਸੂਬਿਆਂ ਸਮੇਤ ਅਲਾਹਾਬਾਦ, ਰੰਗੂਨ ਅਤੇ ਮੌਰਮਈ ਟਾਪੂ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ 29 ਨਵੰਬਰ, 1884 ਤਕ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਕਿਰਦਾਰ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਚੇਅਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਟਰਸਟ ਨੇ ਛਾਪੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ,

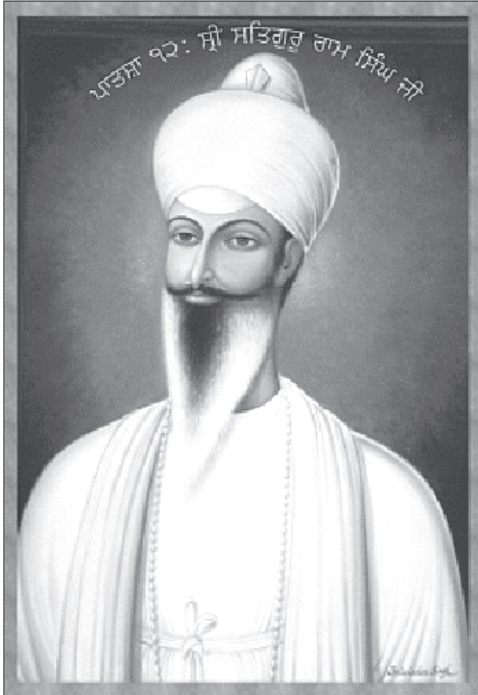
ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਜੱਟਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ, ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨ। ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਬਹੁਤ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਸੱਟ ਵੱਜੀ। ਈਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਰਗਰਮ ਹੋਏ। ਆਖ਼ਰੀ ਨਾਬਾਲਗ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਰੋਸ ਫੈਲਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ।

1857 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੌਮੀ ਵਿਦਰੋਹ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਗੀਰਦਾਰ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਜਗੀਰਾਂ ਅਤੇ ਸੈਨਿਕ ਅਹੁਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ। 1860 ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸਰਦਾਰ ਆਨਰੇਰੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਲੋਭਨਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਜੰਗਾਂ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਿਚ ਭਲਾ ਸਮਝਣ ਲੱਗੇ। ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਿੱਖ-ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲੁਆਉਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਿੱਖ ਪੁਰੋਹਿਤ ਵਰਗ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਗਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਸਰਬਰਾਹ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਥਾਪੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਨੋਕੇ ਬਣ ਗਏ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਅਜਿਹੇ ਨਕਲੀ ਧਰਮ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦੀ ਦੇ ਚੇਲੇ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਤਕੂ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਗਿਆਸੀ-ਅਭਿਆਸੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਧਿਆਏ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਡੋਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ-ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਟਕਸਾਲਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਸਮਝ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਹ ਖ਼ਾਲਸਾ-ਸਿੱਖ, ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲੇ, ਕੂਕਾ-ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਗਿਣਦਾ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ, ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ।

‘ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਿਸ਼ਠਭੂਮੀ’ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਏ

ਉਸਾਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਮੱਤ ਦੀਆਂ ਸਾਦਾ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਵੀ ਹੋਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਲਈ ਗਹਿਰਾ ਅਧਿਐਨ, ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਮਨਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਫ਼ੌਜੀ ਨੌਕਰੀ ਸਮੇਂ ਵੀ ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁਟ ਜਾਂਦੇ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਸਮਝ

ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਬਾਰੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਏ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁਦਕੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕ ਸੁੱਟਣੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅਭਾਵ। ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਿਆਰੇ ਚੇਲੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ: (1) ਹਜ਼ਰੇ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਹੰਤ ਬਣੇ (2) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ (3) ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਰਾਮ ਸਿੰਘ। ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਇਹ ਤਿੰਨ ਨਾਮ ਹਨ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਮੁੜ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਆਪ ਦੁਆਰਾ ਸਾਜੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ, ਭਾਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਰਹੇ?

ਤੀਜਾ ਕਾਂਡ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਮੱਤ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ' ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹਮਖਿਆਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਧਾਰਕ, ਚੌਥੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਫ਼ੌਜਾ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਮ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਇਸ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਨੀ ਪੁਨਰ-ਸਥਾਪਨਾ ਵੱਲ ਸੋਧਿਤ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੜਾਅ ਦੱਸਦੇ ਹਨ- ਪਹਿਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ (1785-1862) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲਾ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ-ਭਾਈਚਾਰਾ, ਫਿਰ ਅਪਰੈਲ 1847 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੀਜੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵੱਲ ਵਧਣਾ।

ਭਾਈ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਮਧੀਰ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ, ਸਿੱਖ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਲਈ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ, ਉਥੋਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਬਾ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ (ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਥਾਪੇ ਮੁਖੀ ਸੂਬੇ) ਤੋਂ ਛਕਿਆ। ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਰਿਆਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰਵਾਉਣ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਤੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿਆਹ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਅਦ 1863 ਵਿਚ ਆਪ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਆ ਗਏ। ਗੁਰਬਾਣੀ-ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ/ਇਲਾਕਿਆਂ ਲਈ ਰਾਗੀ/ਵਾਡੀ ਜਥੇ ਨੀਅਤ ਕਰ ਕੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਬਾਗ ਦੀਆਂ ਰੌਣਕਾਂ ਮਹਿਕਾਂ ਵੰਡਣ

ਲੱਗੀਆਂ। ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰੇ ਅਰੰਭੇ ਗਏ। ਸਿੱਖ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੈਨਿਕ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭੋਖਾਂ ਦੇ ਸਾਧੂ-ਸੰਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਸੰਗਰਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਤੁਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੌਰਿਆਂ ਵਿਚ 100 ਤੋਂ 500 ਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ। ਫਿਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਸਿੱਖ/ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁਰਬਾਂ ਸਮੇਂ ਜਾਣਾ ਅਰੰਭਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਦੀਵਾਲੀ 1862 ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਪੁਰੋਹਿਤ ਵਰਗ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚੋਂ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਮਾਘੀ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਟਿਬੀ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਲਾਠੀ, ਸਫ਼ਾਜੰਗ, ਸਲੋਤਰ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਵਾਰ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਹੀ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਾਂਗ ਟਿਕਾ ਕੇ, ਧਾਵੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ 'ਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਉਸ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਅਰੰਭਿਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲ-ਬੁਲਾਰਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ 90 ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਬੇ ਵੈਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵੀ ਬੋਝ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਮਾਘੀ 'ਤੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਲੁੱਚੇ-ਲਫੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਦੀਆਂ ਦੋ-ਅਰਬੀ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਅਸਲੀਲ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੂਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਸੋਧਾ ਵੀ ਲਾਇਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ:

“ਕੂਕੇ ਗੌਣ ਲੱਗਣ ਨਾ ਦਿੰਦੇ, ਮੇਲਾ ਮੁਖਸਰ ਦਾ”

ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੇ, ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਨਤੀ-ਮਾਰ' ਅਤੇ 'ਕੁਤੀ-ਮਾਰ' ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ, ਸਿੱਖ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਜੇ ਸੰਤ-ਖ਼ਾਲਸੇ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਅੱਖਰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਵਿਖਾਈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਲ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ, ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਡਾਕ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਾਕਮ ਭੈਅਭੀਤ ਹੋਏ। ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹਮ-ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਹੋ ਗਈ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਝੀ-ਮਸਾਣਾਂ, ਦੇਵੀ-ਦੁਆਰੇ, ਕਬਰਾਂ-ਸਮਾਧਾਂ, ਮਾਤੀਆਂ, ਬਾਨ ਆਦਿ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੂਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 1866 ਵਿਚ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਵੀ ਕੂਕਿਆਂ ਨੇ ਅਰੰਭਿਆ। ਆਪਣੀ ਨਿਰਭੈਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਪੁਰਾਣੇ ਮਨਾਉਤ ਕੇਂਦਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਰੁਖੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੀ ਚੱਲੇ।

1867 ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਬਾਅਦ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਚੁੱਕੀਆਂ ਕਿ ਰੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਪੰਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੂਕਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਭਾਰੀ ਖ਼ਤਰਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਮੁਤਾਬਕ 8000 ਕੂਕਿਆਂ ਸਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁੱਜੇ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਰੋਤ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 20 ਤੋਂ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਸਮਾਜਿਕ-ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਦਮ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 6 ਸੀ ਅਤੇ ਫੇਰ 22 ਹੋ ਗਈ। ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾਇਬ-ਸੂਬੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ

ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲੇ, ਬੈਰਾਗੀ, ਨਿਹੰਗ ਆਦਿ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪੂਰਵ ਸੈਨਿਕ ਅਤੇ ਕਈ 1857 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਸਫਲ ਵਿਦਰੋਹ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ-ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਉਘਾ ਸਥਾਨ ਘੇਰਦੀ ਹੈ। ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਮੁਤਾਬਕ ਕਈ ਵਾਰ 40 ਤਕ ਵੀ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ 1867 ਤਕ ਕੂਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 110 ਤਕ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਇਥੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਲੇਖਕ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੋਤਮੇ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਸਹਿਤ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਉਤੇ ਲਹਿਰ ਦਾ ਵਧਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰੂਸ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੂਕਾ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚਾਲੇ, ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਤੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਹਨਨ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਜੋ ਲਿਖਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 1868 ਵਿਚ ਘਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਰਵਰੀ 1869 ਵਿਚ ਹੀ ਤਾਂ ਮੁਕਤਸਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕੂਕਿਆਂ ਤੇ ਭਾਈ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾਜਵਾਲਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਤਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਵੀ ਪਾਤ ਸੁੱਟੀਆਂ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਲਹਿਰ ਘਟਣ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਗਰ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਕੂਕਾ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਕਾਇਮ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੂਕਾ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਨੇਪਾਲ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਮਿਸ਼ਨ ਭੇਜਣਾ ਅਤੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਗਵਾਲੀਅਰ, ਬਨਾਰਸ, ਲਖਨਊ ਆਦਿ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਗਾਮੀ ਸਮੇਂ, ਕੂਕਾ-ਦੂਤ ਭੇਜਣੇ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪਸਾਰ ਦੇ ਲੰਛਣ ਸਨ। ਕੂਕਿਆਂ ਨਾਲ ਰਣਨੀਤਕ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕਰ ਕੇ ਨੇਪਾਲ ਦਾ ਰਾਣਾ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅਧਿਆਏ ਹੈ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਲਈ ਭਾਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ': ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਰਣਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 1863 ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨਤਾ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ ਸਗੋਂ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 40,000 ਤਕ ਪੁੱਜ ਗਈ ਜੋ 1866 ਵਿਚ 60,000 ਹੋ ਗਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਜੇ 'ਸੰਤ ਖ਼ਾਲਸੇ' ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੇਗੀ, ਉਹ 'ਮਲੇਛ ਖ਼ਾਲਸੇ' ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ 'ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ' ਮੁੜ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। 'ਕੂਕਾ ਰੈਜੀਮੈਂਟ' ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ 1857 ਦੇ ਵਿਦਰੋਹੀ ਸਿਪਾਹੀ ਅਤੇ ਅਜੀਟਨ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਿਸਰੀ ਗਿਆਨੀ ਵਰਗੇ, ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਕਰਨਲ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸੈਨਿਕ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਕਟ ਸਬੰਧੀ ਸ. ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇ ਦਾ ਕੂਕਾ ਬਣਨਾ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ-ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਕਾਸ਼ੀਪੁਰ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ 1857 ਗਦਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥਗੜ੍ਹ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਜਿਹੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕੂਕਾ ਵਿਦਰੋਹੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਨੇਪਾਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ 4 ਨਵੰਬਰ 1871 ਨੂੰ ਅੰਬਾਲਾ

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਇਹ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ (ਲੋਕ-ਭਗਤੀ) ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। ਸ਼ਹੀਦੇ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਲਹਿਰ ਆਖਿਆ।...ਗਦਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਤ ਲੱਭ ਲਏ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਛਪਦੇ ਪੱਤਰ-ਪਤ੍ਰਿਕਾਵਾਂ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਕੂਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਖੋਜ-ਪੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਦੇਸ਼ੀ-ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਫ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਲੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਛੇ ਅਧਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਏ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀਆਂ' ਬਾਰੇ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਵਿਚ 60% ਸਿੱਖ ਸਨ, ਇਕ-ਚੌਥਾਈ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਦਰਜਨ ਭਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲਾਹੌਰ, ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ, ਸਿਆਲਕੋਟ ਅਤੇ

ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਡੇਰੇ, ਬੰਗਲੌਰ ਤੋਂ ਅਲਵਰ ਅਤੇ ਅਲਵਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵੱਡੀ ਲਲਤੋਂ ਵਿਚ ਆਏ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਬੰਗਲੌਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਟਪਲਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਮੋਰਠ ਵੱਲੋਂ ਆਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ, ਬਾਗਤੀਆਂ ਦੇ ਭਾਈ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਲਗੇ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਿਆ।

ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਾਜਗੀਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿੱਖਣ ਬਾਅਦ ਆਪ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਬਣ ਰਹੇ ਚਰਚ ਦੀ

ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮੈਕਨੇਬ ਅਤੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਲਾਹੌਰ ਰੋਜ਼ ਮਿਸਟਰ ਮੈਕ ਐਂਡਰੀਊ ਨੇ 20 ਨਵੰਬਰ 1871 ਨੂੰ ਕੂਕਾ ਸੰਗਠਨ, ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਬੋ-ਲੁਬਾਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਦੇਸ਼ ਬਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਆਮ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀਆਂ ਕਨਸੋਆਂ ਫਿਰੰਗੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਰੂਹ ਨਾਲ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਿਆਂ ਲੇਖਕ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਫਾਂਸੀਆਂ, ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ, ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤੀਆਂ, ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ, ਕੈਦਾਂ, ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ, ਪੰਜ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਸਰਕਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ, ਕੂਕਾ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਦਾ ਬਿਨਾਉਣਾ ਜਿਹੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਵਰਗ ਨੇ ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਛਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ (ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ) ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਅਸਭਿਅਕ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਹਿ ਕੇ ਨਿੰਦਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਐਲ. ਕਾਵਨ (ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ) ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ਼ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਫੋਰਸਿੱਥ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਖੋਹ ਕੇ ਅਵਧ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਇਹ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ) ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ “ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡੇਗਾ, ਨਾ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ।”

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਕਾਂਡ ਹੈ ‘ਨਾਮਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਕ-ਸਿਆਸੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ।’ 1872 ਵਿਚ

ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗੂਨ (ਬਰਮਾ, ਹੁਣ ਨਾ ਯਾਂਗੋਨ) ਅਤੇ ਹੋਰਨੀਂ ਬਾਈਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਮਲੋਂਦ ਅਤੇ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤ ਹੇਠ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫੋਰਸਿਥ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਂ ਰਾਇਕੋਟ ਸਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੂਕੇ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਪਾਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਆਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਸਾਕੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਮਿਲਟਰੀ ਅਟੈਚੀ ਸੂਬਾ ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਤਕ ਜ਼ਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਪਾਸ ਅਗਾਊਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਸਤਾਨੇ ਸਾਥੋਂ ਬੇਕਾਬੂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਪੱਕ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਛੇਤਛਾਤ ਨੂੰ ਹਰ ਹੀਲੇ ਟਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਢਿੱਲ ਇਕ ਜਾਲ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਕੂਕਾ-ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਿਰੇ ਨਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਘਬਰਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪ ਸਭ ਲਈ 1818 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਤਿੰਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ। ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮੈਕਨੇਬ ਨੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਮਰ ਭਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਸ. ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਬਿਸ਼ਨਪੁਰਾ ਨੂੰ ਸਵਾਕੁ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਤੋਂ ਹੀ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰੰਗੂਨ, ਆਖ਼ਰੀ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫ਼ਰ ਵਾਲੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕਾਂ, ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ 96 ਕੂਕੇ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਮੇਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੂਕੇ ਭੋਸ ਬਦਲ

ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ-ਛਿਪੇ ਆਪ ਨਾਲ ਖ਼ਤ-ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਦੇ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗੂਨ ਯਾਤਰਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਰਗੋਈ ਟਾਪੂ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ-ਗੱਟੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੇਚਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਵੀ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਰਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਆਗੂ-ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਖੇੜਨ ਲਈ ਵੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਕੂਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਨਾ ਰੁਕਣ ਤੋਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਸੀ। ‘ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਤੁਰੰਤ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ’ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਫਿਰੰਗੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਵਿਅਕਤੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕੂਕਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਅਰਜ਼ੀ ਪੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਭੈਅਭੀਤ ਸੀ ਕਿ ਕੂਕੇ ਅਜੇ ਦਬੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਤੁੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ।

1877-78 ਦੇ ਅਫ਼ਗਾਨ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਕੂਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਧ ਗਈਆਂ। ਸੂਬਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਾਬਲਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਚੱਕ ਰਾਮਦਾਸ, ਦੋ ਕੂਕਾ ਦੂਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਰੰਗੂਨ-ਮਰਗੋਈ ਵਿਚ ਕੈਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰੂਸੀ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੂਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੂਟਨੀਤਕ ਸਬੰਧ ਜੋੜਨ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਰੂਸੀ ਸੈਨਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬਿੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਖ਼ਦੇਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। 29 ਨਵੰਬਰ 1885 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਰਗੋਈ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਫੈਲਾ ਕੇ ਕੂਕਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕੂਕੇ ਸਿੰਘ ਇਸ ਘਟਨਾ ‘ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ

ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲਾਂ ਸਹਿਤ ਇਸ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ ਵਾਲੀ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਨਿਰਮੂਲ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ: “ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ‘ਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਮੁਕਤ ਸਮਾਜਕ ਵਿਵਸਥਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।” ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਸਥਾਪਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਜਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜੋ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਸੁ ਮਾਰਗ’ ਵਿਚ ਚਿਤਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ‘ਸੋ ਸਾਖੀ’ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਸੀ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਕਾਂਡ ਹੈ ‘ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ।’ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਭਾਈ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ, ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਬਾਰਾਂਮਾਹ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ‘ਗੁਰ-ਬਿਲਾਸਾਂ’ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ‘ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ’ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਾਹੋਵਾਲ ਅਤੇ ‘ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਬਾਰੂਵੀ’ ਰਚਿਤ ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕਾਦਰਾਬਾਦੀ ਦਾ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਾਹਿਤਕ, ਸਮਾਜਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬਾਰਾਂਮਾਹ ਭਾਈ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਪੇਟੇ ਨੂੰ ਵੀ ਛੋਂਹਦਾ

ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ-ਲੇਖਕਾਂ ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਆਲਮ, ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾਤਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਗਿਆਨੀ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੰਗਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਝਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਆਧਾਰਭੂਤ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗ਼ੈਰ-ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਫ਼ੌਜਾ ਸਿੰਘ, ਐਮ.ਐਮ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਡਬਲਿਊ. ਐਚ. ਮੈਕਲੌਡ ਦੀਆਂ ਮੁੱਲਵਾਨ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲੇਵਰ ਵਿਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਇਹ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। ਸ਼ਹੀਦੇ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਲਹਿਰ ਆਖਿਆ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੱਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸਫ਼ਲ ਜੀਵਨੀ ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੈਕਲੌਡ ਨੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਲੇਖਕ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਤੀਜੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਸਹਿਯੋਗ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਮੋਢੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ‘ਗ਼ਦਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ’ ਅਤੇ ‘ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ’ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਤ ਲੱਭ ਲਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇਤੀ ਛਾਲ ਦੱਸਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਨ ‘ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ’ ਦੇ ਮਦਾਹ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਕੌਮੀ-ਨਾਇਕ ਦੀ ਉਚ ਪਦਵੀ ‘ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੇ ਉੜਾ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰੰਗ

ਡੇਵਿਡ ਐਲਿਨ ਲੌਂਗਫੈਲੋ

ਅਸੁਭਾਵਕਵਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀਵਾਦ ਹੋਂਦ ਦੇ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਇਕ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੋ ਵਰਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਚਲ-ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਇੰਦਰਜਾਲ ਰੂਪੀ ਕਾਲਪਨਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਝਲਕ ਕਿਸੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਰੀਲ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਵਿਚ ਭੋਗਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਣੀਏ। ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਚਰਮ-ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਬਰਾਹਟ ਵਿਚੋਂ ਕਿਰਦੇ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਬੋਲ ‘ਚੱਲ ਓਏ ਦਫ਼ਾ ਹੋ’ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸੁਣ ਲਏ, ਪਰ ਵੇਦਨਾ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਕਾਰਨ ਕਿੰਨਾ ਹੰਢਾਇਆ, ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦੇ ਲੱਗੀ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ!

ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਖੇਤਰਵਾਦ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਕਾਰਨ ਨਵੀਨ ਭਾਸ਼ਾ-ਪੱਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਰਥ ਗੁਆ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸੂਫ਼ੀ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ‘ਚੀਣੇ’ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਬੋਧੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ: ‘ਚੀਣਾ ਇੰਜ ਛਤੀਂਦਾ ਯਾਰ, ਚੀਣਾ...ਔਥਾਂ ਵਾਲੀ ਬਗੀਚੀ ਸੁਣੀਂਦੀ, ਖੱਤੀ ਵਾਲਾ ਬਾਜ਼...’

ਕੀ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਚੀਣੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ? ਸੁਰਾਘਾਤ, ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਬੰਦਸ਼, ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਸ਼ਬਦ-ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦਾ ਤਰੰਮ, ਸਵਰ-ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਅਧਿਐਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਹਾਉ ਸੁਣ ਕੇ ਸਹਿਜ ਹੀ ਮਾਲਵੇ, ਦੁਆਬੇ ਜਾਂ ਮਾਝੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ‘ਮੀਂਹ ਬਰਸੇ, ਬਿਜਲੀ ਕਤਕੇ, ਪਹਿਰ ਦੇ ਤਤਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ।’ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ? ਸਿਰਫ਼ ਬੋਲਚਾਲ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਲਵਈ, ਦੁਆਬੀਆ ਜਾਂ ਮਝੈਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲਗਪਗ ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ

ਗੁੰਝਲਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖੀਆਂ ਹਨ।

ਲੰਡਨ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਕਨੇ (cockney) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਬਦੀ ਅਰਥ ਘੁਮੰਡੀ, ਸ਼ੇਖੀਖ਼ੋਰ, ਫ਼ੂਕਬਾਜ਼, ਪਾਟੇਖਾਨ ਜਾਂ ਨਾਵੂਖਾਨ ਹੈ। ਲੰਡਨ ਵਰਗੇ ਕੌਸਮੋਪੋਲੀਟਨ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਟਕਸਾਲੀ, ਮਿੱਠੀ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਲ-ਟੁੰਬਵੀਂ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸ਼ਹਿਰਦ ਰਤਾ ਗੌਰ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਕਿ ‘ਵਾਖ਼ਰੂ’ ਅਤੇ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਕਿੱਥੋਂ-ਕਿੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹਨ? ਕੁਝ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ: “ਮੈਂ ਬੋਲ ਮਾਰਿਆ ਤਾ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਠਹਿਰੇ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਬੁਲਾਇਆ” ਆਦਿ। ਬਰਮਿੰਘਮ ਸ਼ਹਿਰ ਬਟਾਲਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੇਗ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਵੱਢ-ਖਾਣੀ, ਲੱਠ-ਮਾਰ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਖੋਰੂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਹਿਣ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ। 43ਏ. ਡੀ. ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਉਤੇ ਰੋਮਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਸਨੀਕ ‘ਸੈਲਟ’ (celt) ਸਨ। ਸੈਲਟ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ-ਕਾਮੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਗੂੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੈਲਟ ਲੋਕਾਂ ‘ਤੇ ਲੋਕ-ਚੇਤਨਾ ਭਾਰੂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਸਨ। ਰੋਮਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਲੈਟਿਨ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਰੋਮਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ, ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਭਵਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੋਮਨ ਸ਼ਬਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਏ। ਕਲਾ, ਕਾਵਿ, ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਉਤੇ ਰੋਮਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਰੋਮਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਰੋਮਨ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਨਵੇਂ ਧਾਤਵੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਿਆਸੀ ਢਾਂਚਾ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅਰਬ, ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼

ਅਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਧਾਤਵੀ ਬਣ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵੱਲ ਆਏ ਅਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਰੰਗ-ਰੂਪ ਬਦਲ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਦੇਗ, ਤੇਗ, ਫ਼ਤਿਹ, ਮਦਰਸਾ, ਤਅਲੀਮ (ਤਾਲੀਮ), ਹੁੱਕਾ, ਤਕੀਆ ਸਭ ਅਰਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਚਪਤਾਸੀ, ਪੀਅਨ, ਤਾਲਾ, ਚਾਬੀ, ਕੁੰਡਾ ਆਦਿ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਫਰੈਂਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਗੁਆ ਕੇ ਝ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋ ਗਏ। ਪੀਅਨ ਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਫ਼ਿਸ ਬੁਆਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਰੋਮਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਛੁੱਟ ਗਿਆ। ਡੈਨਮਾਰਕ ਅਤੇ ਉਤਰੀ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਆਏ ਲੋਕ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਲੋਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਨ, ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨ, ਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਪੁਰਾਣੇ ਸੈਲਟ ਕਬੀਲੇ ਉਤਰ ਵੱਲ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਕਾਟਲੈਂਡ, ਵੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਆਇਰਲੈਂਡ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਰਮਨ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਜੋ ਰੂਪ ਅਪਨਾਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਐਂਗਲੋ-ਸੈਕਸਨ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਈਰਖਾ ਦੇ ਸਾੜੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਧਾਤਵੀਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਹੱਲਾ ਬੋਲਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਡੈਨਜ਼ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਗਏ, ਜੋ ਹੱਦ ਦਰਜੇ ਦੇ ਲਡਾਕੇ, ਗੁੱਸੇਖੋਰ ਅਤੇ ਭਾਂਤੂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਜੰਗਲੀ ਨਾਚ ਦਾ ਤਾਂਡਵ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਸਬਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਾਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਭਿਖ਼ਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਮੱਠ ਜੋ ਕਦੇ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਵਾਹ ਦਿੱਤੇ। ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਲਹਿਰ ਜਿਹੀ ਚੱਲੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਗਈ। ਗਾਲ੍ਹੀ-ਗਲੋਚ ਦੇ ਕਠੋਰ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਬੋਲੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਹੁਣ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਇਰਾਕ ਦੀ ਲਵੇਂ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ

ਤਿੰਨ ਕਬੀਲੇ ਵੱਸਦੇ ਹਨ: ਸੁੰਨੀ, ਸ਼ੀਆ ਤੇ ਕੁਰਦ। ਸੁੰਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ੀਆ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨੋਂ ਇਰਾਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸੁਰਾਘਾਤ ਰਤਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਕੁਰਦ ਲਡਾਕੇ, ਝਗਤਾਲੂ, ਕਠੋਰ-ਚਿੱਤ, ਦਇਆਹੀਣ ਤੇ ਬੇਰਹਿਮ ਲੋਕ ਹਨ ਪਰ ਵੇਟਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਪਲਟੀ ਮਾਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮੈਸੋਪੋਟਾਮੀਆ ਕਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਦਾ ਮਰਕਜ਼ ਅੱਜ ਜੰਗਲ ਰਾਜ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਹੈ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੈਨਜ਼ (danes) ਸਨ। 878 ਏ.ਡੀ. ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਲਫ਼ਰੈਡ ਨੇ ਇਕ ਸੰਧੀ ਰਾਹੀਂ ਡੈਨਜ਼ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਭਾਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਕਾਸ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੋਰ 300 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਬਣ ਸਕੀ, ਦਫ਼ਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਫਰੈਂਚ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਇਕ ਬਦਲਾਓ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਡੈਨਜ਼ ਨੇ 1066 ਏ.ਡੀ. ਤਕ ਸਾਰੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ‘ਤੇ ਫ਼ਤਿਹ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਪਸ਼ਤੋ ਮੇਲ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ‘ਘਾਠ’ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਰੈਗੀ raggy, millet ਜਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਵਾਰ ਤੋਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫ਼ਰੀਦਾ ਰੋਟੀ ਮੇਰੀ ‘ਕਾਠ’ ਦੀ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਕੀ ਫ਼ਰੀਦ ਸਾਹਿਬ ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਕਾਠ ਦੀ ਰੋਟੀ ਗਲ਼ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਸਨ? ਕੀ ਇਹ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ? ਤਰਕ ਪੱਖੋਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਦੀ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕਮਾਈ ਹੋਈ ਰੋਟੀ ਹੀ ਮੇਰੀ ਭੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਭਾਰੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਕੋਧਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ‘ਜਾਦੂ ਦੇ ਅਸਰ ਵਾਲਾ ਅਨਾਜ’ ਕਹੋਗੇ।

ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਪਰਾਪਣ ਜਾਂ ਬਨਾਉਟੀ ਰੰਗ-ਸਾਜ਼ੀ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਪਾ ਕੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ

ਢੰਗ ਵੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਟਾਵੇਂ-ਟੱਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੱਕਿਆ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਆਂ, ਨਾਵਲ ਜਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲੋਕ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕੁਝ ਕਵੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਲੇਖਕਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜ-ਚਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਣੇ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ‘ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਬਾਜ਼ਰਾ ਮੈਂ ਕੋਠੇ ਉਤੇ ਪਾਨੀ ਆਂ’ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ‘ਅਤੀ ਵੇ ਅਤੀ, ਲੱਗੀ ਸਾਉਣ ਦੀ ਝੜੀ’ ਹੈ। ਸਿੱਧੀ-ਸਾਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜੋ ਆਪਣੇਪਨ ਦੀ ਝਲਕ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕ ਗਵਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ ਪਰ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਹਿਲਜੁਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਭੋਜਪੁਰੀ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ, ਤਿੱਬ-ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਾਓ, ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਤਿਉਹਾਰ, ਆਦਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ:

ਹੇਠ ਜੰਡੇਰੇ ਬੈਠੀਏ ਨੀ
ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਦੀ ਮੰਦੇ ਹਾਲ
ਪਾਟੇ ਤੇਰੇ ਕੱਪੜੇ
ਗਲ਼ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਾਲ
ਅੱਜ ਕੀ ਝੌਲਾ ਬਗ਼ ਗਿਆ
ਕੀ ਪੈ ਗਿਆ ਨਵਾਂ ਬੁਆਲ
ਤੈਨੂੰ ਯਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਗਿਆ
ਲੁੱਟ ਲੈ ਧਨ ਮਾਲ।

ਇਹ ਪੇਂਡੂ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਮਿਰਜ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹੈ ਵੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਕਸੂਰਵਾਰ ਕੁਝ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੋਛਪਣ ਦਾ ਭੁਲਾਂਦਰਾ ਜਿਹਾ ਚੜ੍ਹਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬੇ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਕਾਫੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤਕ ਵਿਗਾੜੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕੇ।

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ

ਮੁੜ-ਮੁੜ ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ-ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਰਸੋਂ ਮੁੜ ਆਵਾਂਗਾ। ਦਿੱਲੀ ਕਿਹੜੀ ਦੂਰ ਹੈ? ਮੈਂ ਬੋਹ ਕਤਿੱਲੇ ਤੇ ਮਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹਰ ਵਾਰ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਤੇ ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਹੱਸ ਛੱਡਦੀ, ਫਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਹਾਸੀ।

ਉਹਦੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੁਰਦਾਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਨਸ਼ਾ ਜਿਹਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ। ਕਾਇਦ-ਆਜ਼ਮ ਦੀ ਦੀਵਾਨੀ, ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੋਂ ਉਹ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੀ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕਰਨਾ, ਦਿਨ-ਰਾਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਚੰਦਾ ਇੱਕਠਾ ਕਰਨਾ, ਦਿਨ-ਰਾਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਹਰ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਦੁਰਦਾਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਹਰ ਮੁਜ਼ਾਹਿਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀ। ‘ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’ ‘ਕਾਇਦ-ਆਜ਼ਮ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਸੰਘ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਕਿਤਨੇ ਵੇਲੇ ਫਿਰ ਲੂਣ ਤੇ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਗਰਾਰੇ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਨਾਲ ਦੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ ਤੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਖਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਗਲੀਆਂ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਫਿਰ ਕੇ ਮੁਸਲਮ ਲੀਗ ਦੇ ਪੈਗ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਂਦੀ। ਜਦੋਂ ਬੱਕੀ ਹਾਰੀ ਘਰ ਮੁੜਦੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਡਾ. ਦੀ ਇਕ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਉਹ ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਖੁਸ਼-ਖੁਸ਼, ਚਹਿਕ ਰਹੀ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨਾ-ਕਿਸੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਗੁਣ-ਗੁਣਾ ਰਹੀ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਕਤ ਮਿਲਦਾ ਸਜਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ। ਸਜਣ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ, ਘੰਟਿਆਂ-ਬੱਧੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀ ਰਹਿੰਦੀ।

ਸੋਹਣੀ ਵੀ ਕਿਤਨੀ ਸੀ ਦੁਰਦਾਨਾ। ਉਹਦੇ ਹੁਸਨ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਨਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣੀ ਸੀ, ਹੋਰ ਸੋਹਣੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ।

“ਸਾਡੀ ਧੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਉਚੜੀ-ਪੁਚੜੀ ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ ਤੇ ਹੈ।” ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਕੁੱਛ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ, ਦੁਰਦਾਨਾ ਦੇ ਖਾਵੰਦ ਲੜੀਫ਼ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ।

“ਕੀ ਮਤਲਬ?” ਦੁਰਦਾਨਾ ਦਾ ਤ੍ਹਾਹ

ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

“ਉਸ ਵਰਗੀ ਸੋਹਲ-ਅੰਗੀ, ਗੋਰੀ-ਗੋਰੀ, ਪਾਨ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ, ਬਿੱਲੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ।”

“ਆਹੋ, ਆਹੋ, ਮੈਂ ਤੇ ਕਦੀ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।” ਦੁਰਦਾਨਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

“ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਬੱਚੀ ਦੀ ਆਸ ਸਾਡੇ ਇਸ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪਿੰਡੀ ਵਿਚ ਨਾ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ...”

“ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਚਲਨ ’ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ।” ਦੁਰਦਾਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਾਵੰਦ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਹੱਸਦੇ-ਹੱਸਦੇ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੁਰਦਾਨਾ ਦਾ ਬੜਾ ਜੋੜ ਸੀ। ਆਮ ਔਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ’ ‘ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ’ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ ਵੀ ਦੁਰਦਾਨਾ ਦਾ ਮੁੜਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਹਰ ਲੋੜ ਦਾ, ਹਰ ਫ਼ਰਮਾਇਸ਼ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਟਾਨਿਕਾਂ ਲਿਆ-ਲਿਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਖੁਆਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਿਤਨੀ ਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਂਦਾ, ਦੁਰਦਾਨਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਲਈ ਢੇਰਾਂ ਸੁਗਾਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੱਚੀ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੀ ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਸੀ। ਛੁੜਾ-ਛੁੜਾ ਨੌਜਵਾਨ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਵਿਹਲ ਹੁੰਦੀ ਬੇਬੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੁਰਦਾਨਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਜੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਲਸੇ-ਜਲੂਸ, ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਦੀ ਆਰਾਇਸ਼, ਨਾਚ-ਗਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫ਼ਲਾਂ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸਭ ਮਸੀਤਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗਦਾਰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਲਾਟੂਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਜਾਏ, ਤੇ ਮਸੀਤਾਂ ਦੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਰੰਗਦਾਰ ਲਾਟੂ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੇ ਬਲਬਾਂ ਦੇ ਬੰਬ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਰਕੂ ਫ਼ਸਾਦਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਬਲਬ ਮੁਕਾ ਛੱਡੇ ਸਨ ਤੇ ਦੁਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦੀ, ਢਾਕੇ ਤੋਂ ਉਹ ਲੋਕ ਬਲਬ ਮੰਗਵਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰੰਗਦਾਰ ਬਲਬਾਂ ਦਾ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਭਰ ਕੇ ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ‘ਇਸੇ ਲਈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਾਇਆ ਏ ਤਾਂ ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦਦਾਰੀ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੀ ਜਾਏ,’ ਮੁੜ ਮੁੜ ਦੁਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇੰਜ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬੋਲ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ, ਉਹਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਲੜਖੜਾ ਜਾਂਦੀ। ਅਸ਼ੋਕ ਵੀ ’ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸੀ।

ਅਸ਼ੋਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸੀ। ਅਸ਼ੋਕ ਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ’ਤੇ ਕੋਈ ਜਾਨ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸ਼ੋਕ ਵਰਗੇ ਗੁਆਂਢੀ ਵਿਚਲੇ

ਢੋਇਆ ਹੋਇਆ ਬੂਹਾ

ਹੀ ਕੋਈ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਦੋ ਫਲੈਟ ਸਨ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਕਈ ਕਈ ਵੇਲੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਥਾਂ ਪੱਕਦਾ। ਇੱਕੋ ਮੇਜ਼ ’ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ। ਦੁਰਦਾਨਾ ਦੀ ਬੇਬੀ ਡਾ. ਚਾਚਾ ਦੀ ਦੀਵਾਨੀ ਸੀ। ਫਲੈਟ ਵੀ ਦੋ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਹੀ ਸਨ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਘਰ ਇੱਕੋ ਸੀ। ਕਿਰਾਇਆ ਵਧੇਰੇ ਲੈਣ ਲਈ ਮਾਲਕ-ਮਕਾਨ ਨੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵੰਡ ਛੱਡਿਆ ਸੀ।

ਤੇ ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ ਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰ ਸਕਦਾ ਸੀ: ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਹ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਝੱਗੋ-ਝੱਗ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੁਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦੀ, ‘ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣ ਕੇ ਰਹੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਲਹੂ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਾਣੀਆਂ ਪੈਣ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੇ ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਲੰਘਣਾ ਪਏ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮੰਜਲ ’ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਰਹਾਂਗੇ।’ ਇੰਜ ਬਹਿਸ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਬਦਮਸ਼ਾਜ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੀਕ ਵੀ ਅਪੜ ਜਾਂਦੀ। ਇੰਜ ਜਦੋਂ ਦੁਰਦਾਨਾ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਸਲੂਵਾਤਾਂ ਸੁਣਾ ਰਹੀ ਸੀ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਨ, ਰੇਡੀਓ ’ਤੇ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿਚ ਫ਼ਿਰਕੂ ਫ਼ਸਾਦ ਭੜਕ ਉਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਫ਼ਸਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਦੁਰਦਾਨਾ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸੋਤਰ ਸੁੱਕ ਗਏ। ਵੱਡੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਲਹੂ ਦੀ ਬੂੰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਹਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਰੇ, ਕੀ ਨਾ ਕਰੇ। ਫੇਰ ਉਸ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਫ਼ੜਿਆ ਤੇ ਹੇਠ ਉਤੇ, ਹਰ ਆਪਣੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਨਾ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਕਿ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਮਾਪੇ ਰਾਜੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਸ਼ਹਿਰ ਪੁੱਜ ਗਏ ਸਨ, ਉਸ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਆਪ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲ ਲਵਾਂਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਦਾ ਲੁੱਟਿਆ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਵਾਪਸ ਕਰਾਵਾਂਗੀ।

ਦੁਰਦਾਨਾ ਦਾ ਖਾਵੰਦ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਵਹਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਕੰਡੇ ਦੀ ਚੋਭ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਦਾ ਅਗਸਤ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਅਸ਼ੋਕ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਉਸ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ’ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਹ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਨੂੰ ਰਤੀ ਭਰ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਲਾਹੌਰ ਮੁੜ ਆਵੇਗਾ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਕਿਉਂ, ਉਹ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਚਾਰਜ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਪਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਤੇ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਨ ਲਾਹੌਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇਗਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਦੁਰਦਾਨਾ ਦੀ ਬੇਬੀ ਨੂੰ ਕੁੱਛ ਚੁੱਕੀ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਰਸੋਂ ਮੁੜ ਆਵਾਂਗਾ। ਦਿੱਲੀ ਕਿਹੜੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੋਹ ਕਤਿੱਲੇ ਹੀ ਤੇ ਮਾਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।’ ਹਰ ਵਾਰ ਉਹ ਇੰਜ ਕਹਿੰਦਾ, ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੁਰਦਾਨਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੋਏ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਵਾਰ ਉਹ ਇੰਜ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਹੱਸ ਛੱਡਦੀ, ਇਕ ਫਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਹਾਸੀ।

ਤੇ ਫੇਰ ਦੁਰਦਾਨਾ, ਉਹਦਾ ਖਾਵੰਦ ਲੜੀਫ਼ ਸ਼ਾਮੀ ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ’ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਣ ਗਏ। ਉਸ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਅਟੈਚੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਜੋੜਾ ਫ਼ਾਲਤੂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਬਸ। ਅਗਲੇ ਰੋਜ਼ ਤੇ ਉਸ ਮੁੜ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ ਦਾ ਬੂਹਾ ਕੇਵਲ ਢੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਛੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਉਸ ਵੀ ਉਹਦਾ ਘਰ ਦੁਰਦਾਨਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹੀ ਉਹਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਾਉਂਦੀ, ਉਹੀ ਝਾੜ-ਪੁੰਝ ਕਰਾਉਂਦੀ। ਉਹੀ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਰਿੰਨੂਣ ਪਕਾਣ ਲਈ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦੀ। ਗੱਡੀ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦੁਰਦਾਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਅਸ਼ੋਕ ਦੀ ਸੀਟ ’ਤੇ ਬਿਸਤਰ ਵਿਛਾਇਆ। ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਕੁੱਛ ਤੇ ਬੇਬੀ ਸੀ। ਮਜ਼ਾਲ ਹੈ ਅਸ਼ੋਕ ਚਾਚਾ ਤੋਂ ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਏ। ਅਸ਼ੋਕ ਚਾਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬੇਬੀ ਉਹਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ।

ਤੇ ਫੇਰ ਗੱਡੀ ਦੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਵਕਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ। ਸਿਗਨਲ

ਪੁਰਾਣਾ ਮਾਖਿਓਂ

ਡਾਉਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਾਰਡ ਨੇ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ। ਗਾਰਡ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਸੀਟੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੁਰਦਾਨਾ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿਵੇਂ ਛੁੱਬਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਪੀਲਾ ਭੂਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਗੱਡੀ ਤੁਰ ਪਈ। ਅਸ਼ੋਕ ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਦੁਰਦਾਨਾ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਫੇਰ ਕਿਹਾ, ‘ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਰਸੋਂ ਮੁੜ ਆਵਾਂਗਾ।’

“ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਅਸ਼ੋਕ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਲਾਹੌਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਨਾ ਲਿਖਾਂ।” ਤੇ ਦੁਰਦਾਨਾ ਛਲ-ਛਲ ਅੱਥਰੂ ਰੋ ਰਹੀ ਉਹਦੇ ਮੋਢੇ ’ਤੇ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਦੁਰਦਾਨਾ ਦੇ ਖਾਵੰਦ ਲੜੀਫ਼ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਦੁਰਦਾਨਾ ਇੰਜ ਕਿਉਂ ਫਿਸ ਪਈ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਖਲੋਤੇ ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਤੇ ਫੇਰ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਗੱਡੀ ਅੱਖੀਉਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈ, ਇਕ ਝਲਾਰ ਵਾਂਗ ਦੁਰਦਾਨਾ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਕਿਰਦੇ ਰਹੇ। ਹਟਕੇਰੇ ਭਰ ਰਹੀ ਉਹਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਪਣੀ ਮੋਟਰ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ।

ਜਦੋਂ ਮੋਟਰ ਤੁਰੀ, ਉਹਦੇ ਖਾਵੰਦ ਨੇ ਦੁਰਦਾਨਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਤੂੰ ਇੰਜ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਏ?’ ਆਖਰ ਕੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਰਸੋਂ ਅਸ਼ੋਕ ਨੇ ਮੁੜ ਆਉਣਾ ਏ।”

“ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗਾ,” ਦੁਰਦਾਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਾਵੰਦ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, “ਉਹ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਹੋਰ...”

ਲੜੀਫ਼ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੋਟਰ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ, ਘਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਹ ਰਾਤ ਤੀਮਤ-ਖਾਵੰਦ ਨੇ ਅੱਖ ਨਾਲ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਈ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਤੇ ਫੇਰ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਅਜੇ ਮੂੰਹ-ਝਾਖੜਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਆਵ-ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਚੀਕਾਂ ਤੇ ਫ਼ਰਿਆਦਾਂ, ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ, ਫਾਇਰ-ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੀਆਂ ਟੱਲੀਆਂ, ਪਰਲੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਕਤਲੇ-ਗਾਰਤ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਤੇ ਉਧਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਈ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਬੂਹਾ ਉਂਜ ਦਾ ਉਂਜ, ਢੋਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਦੀਵਾਨੀ ਦੁਰਦਾਨਾ ਦਾ ਦਿਲ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਬੂਹਾ ਢੋਇਆ ਰਹੇਗਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਹੋਰ। ਤੇ ਫੇਰ ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤਣ ਲੱਗ ਪਏ।

#

ਕੋਧਰੇ ਦਾ ਕਲਮਕਾਰ:ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ

ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਮਰ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵੱਲ ਪੁੱਜ ਕੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਬਲਦੀ ਲੋਕ-ਹਿਤ ਦੀ ਜਵਾਲਾ ਭੋਰਾ ਭਰ ਮੱਠੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ। ਸਮਾਜ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਹਰ ਭੇਡੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਨ-ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਓਪਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਪੁਰਖਲੂਸ ਹੁੰਦਾ। ਦੋਸਤਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ‘ਸੀਸੂ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ’ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ। ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨਨਿਵਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੋਹ-ਭਰੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨੂੰ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਮਾਣਿਆ। ਦਿਖਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਪਣੱਤ ਦੇ ਕਲਾਵੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਆਪਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ-ਬਾਹਰੋਂ ਆਪਣਾ ਹੈ।

ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਰਿਹਾ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਫੜੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਵੇਗ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਰੱਖਣਾ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ।

ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਰਚਨਾ-ਕਾਰਜ ਉਸ ਗੇਂਦ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵਗਾਹਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਮਗਰੋਂ ਮੱਠੀ ਪੈਂਦੀ ਹੋਈ ਅੰਤ ਨੂੰ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਅਤੇ ਬਹੁਭਾਂਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲ ਕੇ ਰੂਪ ਧਾਰ ਰਹੇ ਮਘਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਇਹੋ ਵੇਗ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਇਹੋ ਸੇਕ ਕਲਮ ਦੇ ਚਾਲਕ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਉਮਰ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਜਜ਼ਬਾਤ ਵਿਚ ਟਿਕਾਉ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਤੇ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਛਾਣੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਮਨ-ਚਿੰਤ ਦੀ ਇਸੇ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਗੇਂਦ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਦਾ ਹੌਲੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਰੁਕ ਜਾਣਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਰਲੇ ਲੇਖਕ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਨਾ ਆਪਣੇ ਫਲਕਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪਤਲਾ ਪੈਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਗੇਂਦ ਨੂੰ ਰੁਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਧੀਰ ਜੀ ਅਜਿਹੇ ਲੇਖਕ ਸਨ। ਉਹ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਝੁਲਦੇ ਰਹੇ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੇ ਝੱਖੜਾਂ ਵਿਚ ਅਭਿੰਗ-ਅਭੋਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ

ਕਲਮ ਨੂੰ ਵੀ ਅਭਿੰਗ-ਅਭੋਲ ਰੱਖ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਉਚ-ਦੁਮਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਸਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਪਿਤ ਬੁੜ੍ਹ ਦੇ ਝੂਠੇ ਵੈਣ ਪਾ ਕੇ ਇਨਾਮ, ਫੈਲੋਸ਼ਿਪਾਂ ਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਧੀਰ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਸਤਵਿਕ ਬੁੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਰਨੇ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰੀ ਰਹੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ’, ਅੰਤਲਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਕੋਧਰੇ ਦਾ ਮਹਾਂਗੀਤ’ ਅਤੇ ਅੰਤਲੇ ਜੋੜੇ ਨਾਵਲ

‘ਨਹੀਂ ਜੀ’ ਤੇ ‘ਖਿਮਾ’ ਚਲਾਏ ਤੋਂ ਬੋੜਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ਼ਬਦ-ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਮੀਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਚੁੱਕੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੀ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਲੰਮੀ ਕਲਮੀ ਘਾਲਣਾ ਦਾ ਫਲ ਦਸ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿਆਂ, ਚੌਦਾਂ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਅੱਠ ਨਾਵਲਾਂ, ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ, ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਦਰਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਚੰਗੇ ਗਲਪਕਾਰ ਸਨ, ਓਨੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਕਵੀ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲ-ਦੂਜ ਪੁੱਛੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲੇ, “ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਨਾਵਲ ਵਿਚ। ਹਰ ਗੱਲ ਹਰ ਸਾਹਿਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਲੇਖਕ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਧੀਰ ਕਵੀ ਜਾਂ ਧੀਰ ਗਲਪਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਧੀਰ ਲੇਖਕ ਹਾਂ।” ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਉਹ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਤੇ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ-ਸਰੋਤ ਦੱਸਦੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਕੋਧਰੇ ਦਾ ਮਹਾਂਗੀਤ’ ਮਿਲਿਆ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਉਸੇ ਜਲੌਅ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰ ਹੋਏ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਾਹਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਡੇਰੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਖੰਭ ਲਾ ਕੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਉਚੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲੁਆਉਣੀਆਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਧਰੇ ਨੂੰ ਲੁੱਟੇ-ਪੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦਾ ਕੋਧਰਾ,

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ’ਤੇ)

ਦਮ ਤੋੜਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਦਾ ਦੀਵਾਲਾ ਕਿਸ ਕਦਰ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ, ਇਸ ਦੀ ਮੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣੇ 'ਚ ਕੈਸਿਟਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਡੀਲਰ ਦੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ 'ਚੋਂ ਕੈਸਿਟਾਂ, ਸੀਡੀਆਂ ਕੱਢ ਰੈਡੀਓ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੀਡੀਆਂ ਵਿਕਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਮੰਦੇ ਦੀ ਮਾਰ ਏਨੀ ਭਿਆਨਕ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਕੁੱਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 'ਫਾਈਨਟੋਨ' ਕੰਪਨੀ ਵੀ ਏਸੇ ਮੰਦੇ ਦੀ

ਵੇਲੇ 'ਲੱਕੀ ਸਟਾਰ' ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੈਸਿਟਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 'ਜਾਹ ਜਾਹ ਵੇ ਤੈਨੂੰ ਦਿਲ ਦਿੱਤਾ ਔਲਾ ਵਾਸਤੇ' ਤੇ 'ਭਾਬੀ ਦੀਵਾ ਜਗ੍ਹਾ' ਸਮੇਤ ਕੁਲਬੀਰ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕੈਸਿਟਾਂ ਨੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਏਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਰਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ 'ਐਵੇਂ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਤੇ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸੁੱਤਿਆ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਜਲੰਧਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ

ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੈਸਿਟ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦਾ ਝਮੇਲਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਗਾਇਕ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਕਲਾਕਾਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਕੈਸਿਟ, ਸੀ.ਡੀ. ਪੁਚਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਜਾਣ ਗਏ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਨੇ। ਉਹ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਉਹ ਖਰਚ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਸਦੀ ਵਾਪਸੀ ਵਿਕਰੀ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣੀ, ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੱਲ ਹੈ ਕਿ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੋ, ਜੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਗਈ ਤਾਂ ਖਰਚੇ ਪੈਸੇ ਮੁੜ ਆਉਣਗੇ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਰਫ਼ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੈਸਿਟਾਂ ਨਾ ਵਿਕਣ ਦੀ ਹਾਲ ਦੁਹਾਈ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਪਾਇਰੇਟਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੀ ਚਿੱਤਾਗੁਸਤ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਨੇ। ਸਵਾਂ ਸੌ ਵਾਲੀ ਅਸਲ ਸੀ.ਡੀ. ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਕਦੀ ਪਰ ਹੁਣ ਪੱਚੀ-ਤੀਹ ਵਾਲੀ ਨਕਲੀ ਸੀ.ਡੀ ਖਰੀਦਣੀ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਮਝ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਪੂਰੀ ਕੈਸਿਟ ਵਿਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਗੀਤ ਸੁਣਨਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ 'ਚ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦੈ।

ਜਿਹੜੇ ਦੋਰ ਵਿਚੋਂ ਅਜੋਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਲੰਘ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਲੇ ਦਿਨ ਆਉਣਗੇ, ਇਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸਿਰਫ਼ ਢਾਹਸ ਬੰਨ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁਚਾਉਣ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੌਂਕ ਦੇ ਕਬੂਤਰ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਆ ਕੇ ਕੈਸਿਟਾਂ ਕਰ ਮਹੀਨੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਜਹਾਜ਼ ਫੜ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਗਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਹੀ

ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾੜੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਬਚੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਦੇ, ਜਦਕਿ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਗਾਇਕ ਡਾਲਰਾਂ, ਪੌਂਡਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਿਆ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਤੋਰੀ ਫੁਲਕਾ ਚਲਾ ਛੱਡਦੇ ਨੇ। ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਧੋਖਾਦੇਹੀ ਹੀ ਪਰ 'ਮਰਦਾ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ' ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਛਿੱਲਤ ਵਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਲੈਤੀ ਕਲਾਕਾਰ ਹੀ ਬਚੇ ਨੇ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਦੋ ਲੱਖ 'ਚ ਸੰਗੀਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡੇਢ ਲੱਖ 'ਚ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਐਡ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਏ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਓਨੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰੋਮੋ ਚੱਲਦੇ ਨੇ, ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰੇ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਏਅਰਪੋਰਟ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਮੋ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਜਿਹੜੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 'ਸਟਾਰ' ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਸਿਟਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਧੜਾਧੜ ਵਿਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਓਨਾ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਖਣ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਆਪੋ ਖਰਚ ਕਰ ਲਵੋ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਕਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਅਸੀਂ ਲਗਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਸਟਾਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਸਿਟਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਅੰਕੜਾ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਮਾਲਕ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਦੱਸਿਆ, 'ਅਸੀਂ ਫਲਾਣੇ 'ਸਟਾਰ' ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ.ਡੀ. ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਕੀ...ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਗੀਤ ਜ਼ਰੂਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਪਰ ਵਿਕਰੀ ਪੱਖੋਂ ਏਨਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੱਖ ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੀਜਾ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੋਸਲਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਭਰਮ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਗੀਤ ਏਨਾ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੈ ਕਿ ਸੀ.ਡੀ. ਨਾ ਵਿਕੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਮਝ ਰਿਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਮਾਲਕ ਉਸ ਨਾਲ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹੈ...'।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੀ.ਡੀ.,

*ਫੋਨ: 91-98141-78883

ਕੈਸਿਟ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਲਗਭਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਦਾ ਲੱਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬੜਾ ਕੁੱਝ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤੇ ਵਾਂਗ ਕੰਬ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਘੜੀ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਿਰ ਜੋੜ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪੋਧਾਪੀ 'ਚ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਕੰਪਨੀਆਂ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਰਗੜਾ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਚਾਹਵਾਨ ਨੇ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ, ਪਰ 'ਆਪਣਿਆਂ' ਦੀ ਛਿੱਲ ਲਾਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਮਾਰਕੀਟ ਦਾ ਮਿਜਾਜ਼ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦੈ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਇੱਕ ਕੈਸਿਟ ਨੂੰ ਦੋ-ਦੋ, ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਵਰਤਿਆ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਉਸੇ ਗੀਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਵੀਡੀਓ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਸੋਚ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਠ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਸਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਤਿੰਨ ਵੀਡੀਓ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਉਸੇ ਕੈਸਿਟ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾ ਲਏ ਜਾਣ।

ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਦਿਲੋਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਚਿੰਤਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਕੱਲੀ ਚਿੰਤਾ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ। ਤਕਨੀਕ ਬਦਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਕਲਾਕਾਰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਰੱਖੇਗਾ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਮੈਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਕੈਸਿਟ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਚੁੱਪ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਟੁੱਟੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਚੰਗਾ ਗਾਉਂਦੇ, ਉਹਦੀ ਕੈਸਿਟ ਜ਼ਰੂਰ ਖਰੀਦਣੀ ਏ ਤੇ ਫਲਾਣਾ ਏਨਾ ਮਾੜਾ ਗਾਉਂਦੇ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨਾ। ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਚਕੀਲੇ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ 'ਫੁੱਲੇ ਖਾਂ' ਸਮਝਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸਾਬਕਾ' ਗਾਇਕ' ਬਣਨੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਬਚਾ ਸਕੇ।

ਵੇਲੇ 'ਲੱਕੀ ਸਟਾਰ' ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੈਸਿਟਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 'ਜਾਹ ਜਾਹ ਵੇ ਤੈਨੂੰ ਦਿਲ ਦਿੱਤਾ ਔਲਾ ਵਾਸਤੇ' ਤੇ 'ਭਾਬੀ ਦੀਵਾ ਜਗ੍ਹਾ' ਸਮੇਤ ਕੁਲਬੀਰ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕੈਸਿਟਾਂ ਨੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਏਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਰਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ 'ਐਵੇਂ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਤੇ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸੁੱਤਿਆ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਜਲੰਧਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ

ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੈਸਿਟ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦਾ ਝਮੇਲਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਗਾਇਕ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਕਲਾਕਾਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਕੈਸਿਟ, ਸੀ.ਡੀ. ਪੁਚਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਜਾਣ ਗਏ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਨੇ। ਉਹ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਉਹ ਖਰਚ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਸਦੀ ਵਾਪਸੀ ਵਿਕਰੀ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣੀ, ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੱਲ ਹੈ ਕਿ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੋ, ਜੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਗਈ ਤਾਂ ਖਰਚੇ ਪੈਸੇ ਮੁੜ ਆਉਣਗੇ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਰਫ਼ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੈਸਿਟਾਂ ਨਾ ਵਿਕਣ ਦੀ ਹਾਲ ਦੁਹਾਈ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਪਾਇਰੇਟਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੀ ਚਿੱਤਾਗੁਸਤ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਨੇ। ਸਵਾਂ ਸੌ ਵਾਲੀ ਅਸਲ ਸੀ.ਡੀ. ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਕਦੀ ਪਰ ਹੁਣ ਪੱਚੀ-ਤੀਹ ਵਾਲੀ ਨਕਲੀ ਸੀ.ਡੀ ਖਰੀਦਣੀ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਮਝ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਪੂਰੀ ਕੈਸਿਟ ਵਿਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਗੀਤ ਸੁਣਨਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ 'ਚ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦੈ।

ਜਿਹੜੇ ਦੋਰ ਵਿਚੋਂ ਅਜੋਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਲੰਘ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਲੇ ਦਿਨ ਆਉਣਗੇ, ਇਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸਿਰਫ਼ ਢਾਹਸ ਬੰਨ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁਚਾਉਣ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੌਂਕ ਦੇ ਕਬੂਤਰ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਆ ਕੇ ਕੈਸਿਟਾਂ ਕਰ ਮਹੀਨੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਜਹਾਜ਼ ਫੜ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਗਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਬਚੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਦੇ, ਜਦਕਿ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਗਾਇਕ ਡਾਲਰਾਂ, ਪੌਂਡਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਿਆ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਤੋਰੀ ਫੁਲਕਾ ਚਲਾ ਛੱਡਦੇ ਨੇ। ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਧੋਖਾਦੇਹੀ ਹੀ ਪਰ 'ਮਰਦਾ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ' ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਛਿੱਲਤ ਵਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਲੈਤੀ ਕਲਾਕਾਰ ਹੀ ਬਚੇ ਨੇ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਦੋ ਲੱਖ 'ਚ ਸੰਗੀਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡੇਢ ਲੱਖ 'ਚ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਐਡ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਏ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਓਨੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰੋਮੋ ਚੱਲਦੇ ਨੇ, ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰੇ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਏਅਰਪੋਰਟ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਮੋ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਜਿਹੜੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 'ਸਟਾਰ' ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਸਿਟਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਧੜਾਧੜ ਵਿਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਓਨਾ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਖਣ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਆਪੋ ਖਰਚ ਕਰ ਲਵੋ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਕਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਅਸੀਂ ਲਗਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਸਟਾਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਸਿਟਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਅੰਕੜਾ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਮਾਲਕ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਦੱਸਿਆ, 'ਅਸੀਂ ਫਲਾਣੇ 'ਸਟਾਰ' ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ.ਡੀ. ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਕੀ...ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਗੀਤ ਜ਼ਰੂਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਪਰ ਵਿਕਰੀ ਪੱਖੋਂ ਏਨਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੱਖ ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੀਜਾ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੋਸਲਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਭਰਮ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਗੀਤ ਏਨਾ ਮਕਬੂਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੈ ਕਿ ਸੀ.ਡੀ. ਨਾ ਵਿਕੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਮਝ ਰਿਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਮਾਲਕ ਉਸ ਨਾਲ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਿਹੈ...'।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੀ.ਡੀ.,

ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਹੋਰ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੈਸਿਟ ਵਿਕਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੇ ਵਿਕਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਅਸਲ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਨਕਲੀ ਵਿਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਸਾਂ ਅੱਧੀ ਕੁ ਦਰਜਨ ਕੈਸਿਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਰਗਰਮ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਅੱਧੀਆਂ ਕੁ ਉਹ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਪਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣਾ 'ਮਾਸਟਰ ਪੀਸ' ਮੁਫਤ 'ਚ ਦੇਵੇ, ਪੱਲਿਓ ਵੀਡੀਓ ਤਿਆਰ ਕਰਾਵੇ ਅਤੇ ਚੈਨਲ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਖੁਦ ਚੁੱਕੇ। ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਪਣੇ 'ਲੋਗੋ' ਨੂੰ ਜਿਊਂਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਛਿੱਟ-ਪੁੱਟ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਨਰ ਜਿਊਂਦਾ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਗਾਇਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੰਦੀ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਭਲਾਂ ਕੀ

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਪੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੁਧ ਛਲਕਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੋਧਰੇ ਦਾ ਮਹਿਮਾ-ਗਾਨ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਜਿਸ ਕੋਧਰੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਰਾਹੀਂ ਕਿਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਧੀਰ ਜੀ ਨੇ ਲਾਲੇ ਦੇ ਉਸੇ ਕੋਧਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਪਰੋਲੇਤਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਇਸ ਨਾਂ ਦੀ ਕਾਵਿਕ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਿਆ। ਕੋਧਰੇ ਦੇ ਦਾਣੇ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹਿਲਦੇ, ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ, ਬਿਰਕਦੇ ਤੇ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਮਹਾਂਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਕੋਧਰੇ ਦਾ ਮਹਾਂਗੀਤ ਜੋ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗਗਨ ਨੂੰ ਥਾਲ, ਚੰਦ-ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਪਕ ਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਹਾਂ-ਆਰਤੀ ਵਾਂਗ ਚਹੂੰ ਕੁੰਟੀ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ।

ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਆਤਮ, ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਵੇਲਾ ਵਿਹਾ ਚੁੱਕੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਲੋਕ-ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਪੱਖ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ। ਕਵਿਤਾ

'ਨਾਨਕ' ਇਸ ਦੀ ਨਿੱਗਰ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਨੇਕ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਮੀ ਪੱਖ ਪਿੱਛੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਕ ਬਣ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਅਸਲੀ ਭਾਵ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਰਾਮਾਇਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਅਕਸਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਵਿਕ-ਸਮਾਜਕ ਪੱਖ ਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੇਹਾ ਕਮਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਬਾਬੀਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬੋਲਿਆ'। ਵਾਹ! ਵਾਹ ਬਈ ਵਾਹ! ਫੇਰ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ-ਪਸਾਰੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਵਿਤਾ 'ਬਾਬੀਹਾ' ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਸਤਰ ਬਣਾਇਆ।

ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਹਿਤਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਕਿਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਅਤੇ ਲੋਟੂਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੁਗਤਾਉਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਰਹੇ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਨੀਤੀ ਵਾਕ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ: ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੇ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ॥ ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਨੁ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲ ਚੀਤੁ॥ ਦਾਦਕੇ ਸਿੱਖ, ਨਾਨਕੇ

ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਨਾਨਕਾ ਸ਼ਹਿਰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਬਹੁਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜਨਮੋਂ ਸੈਕੂਲਰ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਭਾਈ ਲਾਲੇਆਂ ਤੋਂ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ 'ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਧਾਰਨੀ ਰਹੇ।

ਬਹੁਤੇ ਸਤਹੀ 'ਵਿਦਵਾਨ' ਦੇ ਉਲਟ ਧੀਰ ਜੀ ਨੇ ਰੂਸ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਇਮ ਹੋਏ ਰਾਜ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਨੂੰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਿਰਤੀ ਮਨੁੱਖ, ਪਰੋਲੇਤਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਟੱਲ ਫਤਿਹ ਦਾ ਗੀਤ ਕੋਧਰੇ ਦੇ ਸਾਜ਼ ਉੱਤੇ ਕਿੰਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਹੈ:

ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਰੂਸ ਭਾਵੇਂ

ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਲੱਖ ਵਾਰ

ਕੋਧਰੇ ਨੇ ਉੱਠਣਾ ਹੈ

ਵਾਰ-ਵਾਰ, ਵਾਰ-ਵਾਰ

ਕੋਧਰਾ ਨਾ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ

ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ

ਕਿਸੇ ਇਕ ਯੁੱਗ ਨਾਲ

ਕਿਸੇ ਇਕ ਕਾਲ ਨਾਲ

ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ

ਮਨੁੱਖਤਾ ਮਹਾਨ ਨਾਲ

ਕੋਧਰਾ ਹੈ ਸਰਬ-ਯੁੱਗ

ਕੋਧਰਾ ਹੈ ਸਰਬ-ਕਾਲ

ਇਹਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬਧਤਾ ਹੈ

ਕਿਰਤੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨਾਲ

ਕਿਰਤਾਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਨਾਲ

ਕਿਰਤੀ ਦੇ ਯੁੱਗ ਨਾਲ!

ਧੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਹਿਤ-ਸੋਧ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ। ਉਹ ਆਖਦੇ ਸਨ: "ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਲੇਖਕ ਹੋਣਾ ਯੋਧਾ ਹੋਣ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ। ਕਲਮ ਹਥਿਆਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਤੀਰ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਉਂਜ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਕਲਮ ਨਾਲ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਕਲਮ, ਤੀਰ ਵਾਂਗ, ਹਥਿਆਰ ਹੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਖੰਜਰ ਵਾਂਗੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੱਜਿਆ ਸੀ। ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਾਂ, ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੀ ਕਲਮ ਕਦੇ ਰਿਸੀ ਬਾਲਮੀਕ ਨੇ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਰਿਸੀ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਨੇ; ਓਹੀਦੀ ਕਲਮ ਅੱਜ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਥੰਮ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।"

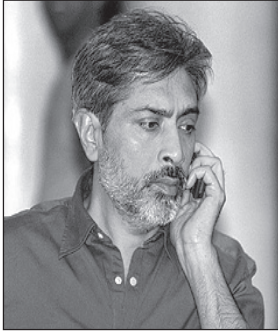
ਪੁਰਾਤਨ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਨਗਰ ਬੇਬਜ਼ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਲੇ ਦੇ ਦੁਆਰ ਉੱਤੇ 'ਰੂਹ ਦੀ ਔਸ਼ਧੀ' ਉਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਮਰਸੈਟ ਮਾਅਮ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉਣਾ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਟ ਉਸਾਰਨ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ-ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਥਨ ਧੀਰ ਜੀ ਦੇ ਰਚੇ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੁੱਕਵੇਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰੂਹ ਦੀ ਔਸ਼ਧੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟ-ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਟ ਵੀ।

ਧੀਰ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ, ਨਿਸਚੇ ਹੀ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਸੋਮੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ: ਪੁਰਾਣੇ ਥੰਮ੍ਹ ਡਿੱਗੇ, ਨਵੇਂ ਚਮਕੇ

ਸਾਲ 2010 ਫਿਲਮ ਉਦਯੋਗ ਲਈ ਘੱਟ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗ਼ਮ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਫਲਾਪ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਰਹੀ ਪਰ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਤੇ ਨਾਮੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਟਿਕਟ ਖਿਤਕੀ 'ਤੇ ਮਾਰ ਖਾ ਗਏ ਤੇ ਨਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ 2010 ਵਿਚ ਇਕ-ਔਪ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮ ਲਈ ਤਰਸਦੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਿਆਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਂ ਮੁੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਫਿਲਮਾਂ 'ਆਕ੍ਰੋਸ਼', 'ਖੱਟਾ ਮੀਨਾ' ਤੇ 'ਬਮ ਬਮ ਭੋਲੇ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕੋਈ ਰੰਗ ਨਾ ਵਿਖਾ ਸਕੀਆਂ।

ਰਾਮਗੋਪਾਲ ਵਰਮਾ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸਾਲ ਤਿੰਨ ਫਿਲਮਾਂ 'ਰਣ', 'ਰਕਤ ਚਰਿਤਰ', 'ਰਕਤ ਚਰਿਤਰ-2' ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਫਲਾਪ ਰਹੀਆਂ। 'ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼' ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਸੰਜੇ ਲੀਲਾ ਭੰਸਾਲੀ ਆਪਣਾ ਜਾਦੂ ਬਿਖੇਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿਣਗੇ ਪਰ 'ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼' ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਗ਼ਦਰ-ਏਕ ਪ੍ਰੇਮਕਥਾ' ਵਰਗੀ ਸੁਪਰ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਨਿਲ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ 'ਵੀਰ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫਲਾਪ ਫਿਲਮ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਗੋਵਾਰੀਕਰ ਨੇ 'ਖੇਲੋਂ ਹਮ ਜੀ ਜਾਨ ਸੇ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਅਸਫਲ ਫਿਲਮ ਦਿੱਤੀ। 'ਰਾਵਣ' ਦੇ ਫਲਾਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਣੀ ਰਤਨਮ ਨੂੰ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਵਿਪੁਲ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਝਾਅ, ਸੰਜੇ ਲੀਲਾ ਭੰਸਾਲੀ, ਰਾਮਗੋਪਾਲ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਮਣੀ ਰਤਨਮ

ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ 'ਐਕਸ਼ਨ ਰੀਪਲੇਅ' ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ। 'ਹਾਉਸਫੁੱਲ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਸਾਜਿਦ ਖਾਨ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਹੇ ਬੇਬੀ' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੋਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਛੋਟੇ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਸਫਲ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਰਾਗ ਬਾਸੂ ਵੱਡੇ ਬਜਟ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਕਾਈਟਸ' ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਲੈ ਜਾਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ। ਇਕ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਹਿੱਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਾਜਕੰਵਰ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 'ਸਦੀਆਂ' ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਤੀਸ਼ ਕੌਸ਼ਿਕ (ਮਿਲੇਂਗੇ ਮਿਲੇਂਗੇ), ਨਾਗੇਸ਼ ਕੁਕਨੁਰ (ਆਸ਼ਾਏਂ), ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਰਕਾਰ (ਲਫੰਗੇ ਪਰਿੰਦੇ), ਮੇਹੁਲ ਕੁਮਾਰ

(ਕ੍ਰਾਂਤੀਵੀਰ-ਦ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ), ਸਿਧਾਰਥ ਆਨੰਦ (ਅੰਜਾਨਾ ਅੰਜਾਨੀ), ਮਣੀ ਸ਼ੰਕਰ (ਨਾਕ ਆਉਟ), ਲੀਨਾ ਯਾਦਵ (ਤੀਨ ਪੱਤੀ) ਵੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਤਰਸਦੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਕਰਨ ਜੌਹਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ 'ਮਾਈ ਨੇਮ ਇਜ਼ ਖਾਨ' ਨੇ ਵਿਵਾਦ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਤੱਕ ਖਿੱਚਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ। ਅਨੀਸ ਬਜਮੀ ਦੀ 'ਨੋ ਪ੍ਰਾਬਲਮ' ਇਸ ਦੇ ਵਿਤਰਕਾਂ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਜਾਨੇ ਤੂ ਯਾ ਜਾਨੇ ਨਾ' ਤੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅੱਬਾਸ ਟਾਇਰਵਾਲਾ ਨੇ ਉੱਚੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਜਗਾਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਫਿਲਮ 'ਝੂਠਾ ਹੀ ਸਹੀ' ਟਿਕਟ ਖਿਤਕੀ 'ਤੇ ਟੁੱਸ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਕੇਨ ਘੋਸ਼ ਦੀ 'ਚਾਂਸ ਪੇ ਡਾਂਸ' ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੇ

ਇਸ ਦੇ ਹੀਰੋ ਸ਼ਾਹਿਦ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਖਾਸਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਇਕ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ 'ਰਾਜ' ਤੇ 'ਗੁਲਾਮ' ਵਰਗੀਆਂ ਸਫਲ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਕਰਮ ਭੱਟ ਦੀ 'ਸ਼ਾਪਿਤ' ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆਈ-ਗਈ ਸਾਬਤ ਹੋਈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 2010 ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਸਫਲ ਹੀ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਝਾਅ ਨੇ ਜਿਥੇ 'ਰਾਜਨੀਤੀ' ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਟ੍ਰੈਕ ਰਿਕਾਰਡ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਮਿਲਨ ਲੁਬਰੀਆ ਨੇ 'ਵੰਨਸ ਅਪਾਨ ਏ ਟਾਈਮ ਇਨ ਮੁੰਬਈ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਫਲ ਫਿਲਮ ਦਿੱਤੀ। 'ਗੋਲਮਾਲ-3' ਜ਼ਰੀਏ ਰੋਹਿਤ ਸ਼ੈਟੀ ਆਪਣੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ।

ਇਕ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 2010 ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੰਗਾਮਾ ਮਚਾਉਣ ਵਿਚ

ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਭਿਨਵ ਕਸ਼ਿਅਪ ਦਾ ਜਿਸ ਨੇ 'ਦਬੰਗ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਪਰ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮ ਦਿੱਤੀ। ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਚੌਥੇ ਨੇ ਵੀ 'ਇਸ਼ਕੀਆ' ਵਰਗੀ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚੰਗੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਆਈ ਹੋਟ ਲਵ ਸਟੋਰੀਜ਼' ਜ਼ਰੀਏ ਪੁਨੀਤ ਮਲਹੋਤਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀ ਚੰਗੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਜਗਾਈਆਂ। ਐਕਟਰ ਤੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਬਣੇ ਪਰਮੀਤ ਸੇਠੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਬਦਮਾਸ਼ ਕੰਪਨੀ' ਨੂੰ ਵੀ ਸਫਲ ਫਿਲਮ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਸ਼ਰਮਾ 'ਤੇਰੇ ਬਿਨ ਲਾਦੇਨ' ਜ਼ਰੀਏ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਬਣੇ। ਦਿਬਾਕਰ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ 'ਲਵ ਸੈਕਸ ਔਰ ਧੋਖਾ' ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘੱਟ ਬਜਟ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਇਹ ਫਿਲਮ ਵੀ ਸਫਲ ਫਿਲਮ ਕਹਾਈ। ਛੋਟੇ ਬਜਟ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਫੰਸ ਗਏ ਰੇ ਓਬਾਮਾ' ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁਭਾਸ਼ ਕਪੂਰ ਵਾਹਵਾਰੀ ਪਾ ਗਏ। ਹਬੀਬ ਫੈਸਲ ਨੇ ਰਿਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਤੇ ਨੀਤੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ 'ਦੇ ਦੁਨੀ ਚਾਰ' ਬਣਾਈ ਤੇ ਡੀ.ਵੀ.ਡੀ. ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਖਾਸੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਿਕਰਮ ਮੋਟਵਾਨੇ ਦੀ 'ਉਡਾਨ' ਤੇ ਅਮਿਤ ਰਾਏ ਦੀ 'ਰੋਡ ਟੂ ਸੰਗਮ' ਫਿਲਮ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਂ ਕਮਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਫਿਲਮ 'ਪੀਪਲੀ ਲਾਈਵ' ਤੋਂ ਅਨੁਸ਼ਾ ਰਿਜਵੀ ਨੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਾਜਸ਼੍ਰੀ ਓੜਾ 'ਆਇਸ਼ਾ' ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਤੀਰ ਮਾਰ ਸਕਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ। ਰਾਜਸ਼੍ਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਇਸੀ ਲਾਈਫ ਮੇਂ' ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਕਾ ਵਿਧੀ ਕਾਸਲੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਗਮਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਕਾ ਫਰਹਾ ਖਾਨ ਦੀ 'ਤੀਸ ਮਾਰ ਖਾਂ' ਨੇ ਚੰਗੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਪ੍ਰਤੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਿਧਾਰਥ ਮਲਹੋਤਰਾ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਵੀ ਆਰ ਫੈਮਿਲੀ' ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ।

ਮਿਲਨ ਝਾਵੇਰੀ ਦੀ 'ਜਾਨੇ ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਈ ਹੈ' ਤੋਂ ਕੁਕੀ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ 'ਪ੍ਰਿੰਸ' ਵੀ ਖਾਸ ਕਮਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕੀ। ਸੰਜੇ ਪੁਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਲਾਹੌਰ', ਮਨੋਜ ਤਿਵਾੜੀ ਦੀ 'ਹੈਲੋ ਡਾਰਲਿੰਗ' ਤੇ ਵਿਜੇ ਲਾਲਵਾਨੀ ਦੀ 'ਕਾਰਤਿਕ ਕਾਲਿੰਗ ਕਾਰਤਿਕ' ਵੀ ਆਪਣਾ ਕਮਾਲ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ 2011 ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਈ ਨਵੀਂ ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇਗਾ।

ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ:ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਤੱਕ

ਅਦਾਕਾਰਾ ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਹੈ ਤੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਡਾਢਾ ਮੋਹ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿੱਡ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਸਫਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਫਿਲਮੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਵਤਨਾਂ ਦਾ' ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਵਤਨਾਂ ਦਾ', 'ਦਿਲ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ', 'ਮੁੰਡੇ ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ', 'ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ' ਜ਼ਰੀਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੀਰੂ ਨੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਪ੍ਰਿੰਸ' 'ਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਹਿੱਟ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਮੇਲ ਕਰਾ ਦੇ ਰੱਬਾ' ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਚੁਫੇਰਿਓ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਖੱਟੀ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਨੀਰੂ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਜੀਹਨੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਲੁੱਟਿਆ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ 'ਚ ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਨੀਰੂ ਦਾ ਜਨਮ ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਿਚ 20 ਅਕਤੂਬਰ 1980 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਨਿੰਡਾ ਤੋਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹਨ। ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਕੁਦਰਤੀ ਉਸ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਬਚਪਨ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਭੇਰਾ ਸ਼ੌਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਝੁਕਾਅ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਆ ਗਈ।

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਕਾਫੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਭਰਿਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਵਿਹਲੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਿਊਜ਼ਕ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਕਮਲ ਹੀਰ ਦੇ ਗੀਤ 'ਕੁੜੀਏ ਨੀਂ ਸੋਗੀ ਫੁੱਲ ਵਾਲੀਏ' ਦੀ ਵੀਡੀਓ 'ਚ

ਬਤੌਰ ਮਾਡਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕ ਆਤਿਫ ਅਸਲਮ ਦੀ ਐਲਬਮ 'ਦੂਰੀ' ਦੇ ਗੀਤ 'ਹਮ ਕਿਸੀ ਗਲੀ ਸੇ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਨੱਚ ਬੱਲੀਏ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਬਤੌਰ ਅਦਾਕਾਰ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਡੀ.ਡੀ. ਵੰਨ ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ 'ਹਰੀ ਮਿਰਚੀ', ਜੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ 'ਏਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ' ਤੇ ਸਟਾਰ ਪਲੱਸ ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ 'ਜੀਤ' ਰਾਹੀਂ ਬਣੀ। ਨੀਰੂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਉਸੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦਿੱਕਤ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ। 'ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ' ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸੰਵਾਦ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਬੋਲੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਡਬਿੰਗ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ 'ਜੀਹਨੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਲੁੱਟਿਆ' ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਟਿਪਸ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਬਣੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮਨਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਹਨ ਜੋ 'ਮੇਲਾ ਕਰਾ ਦੇ ਰੱਬਾ' ਦੇ ਐਸੋਸੀਏਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਨ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਧੀਰਜ ਰਤਨ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਗਿੱਪੀ ਗਰੇਵਾਲ, ਦਿਲਜੀਤ ਦੁਸਾਂਝ, ਸੁਨੀਤਾ ਧੀਰ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਭੱਲਾ, ਸਰਦਾਰ ਸੋਹੀ, ਕਰਮਜੀਤ ਅਨਮੋਲ, ਸ਼ਵਿੰਦਰ ਮਾਹਲ, ਬੀਨੂੰ ਢਿੱਲੋਂ ਵਰਗੇ ਅਦਾਕਾਰ ਹਨ।"

'ਪ੍ਰਿੰਸ' ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਨੀਰੂ ਨੂੰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ 'ਚ ਵੀ ਪਛਾਣ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਕੋ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਵਨ ਐਂਡ ਓਨਲੀ' ਸਾਈਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਤਨਵੀਰ ਖਾਨ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ 'ਚ ਉਹ ਕੰਗਣਾ ਰਣਵਤ ਤੇ ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ।

‘ਰੋਬੋਟ’ ਨੇ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ

ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਰਾਏ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫਿਲਮ 'ਰੋਬੋਟ' ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਕਈ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਇੰਨੀ ਹਿੱਟ ਰਹੇਗੀ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਮਣੀਰਤਨਮ ਵਾਲੀ 'ਰਾਵਣ' ਦਾ ਗ਼ਮ ਵੀ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਰੋਬੋਟ' ਲਈ ਨਾਇਕਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਨਾਇਕਾ ਪ੍ਰੀਟੀ ਜ਼ਿੰਟਾ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰੀਟੀ ਦੀ ਨਾਂਹ-ਨੱਕਰ ਤੇ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਰੰਗ ਲਿਆਈ ਤੇ 'ਰੋਬੋਟ' ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ। ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਜਿਥੇ 'ਰੋਬੋਟ' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਉਥੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਈ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਦਾ ਆਤਮ-ਮੰਥਨ ਵੀ ਉਹ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਨੇ 'ਬਾਬੀ ਡਾਲ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਕੈਟਰੀਨਾ ਕੈਫ ਫੇਮ 'ਬਾਬੀ ਡਾਲਜ਼' ਦੀ ਧੁੰਮ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਵਿਗਿਆਪਨਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੂਰੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਰਾਏ ਨੇ 'ਬਾਬੀ ਡਾਲ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੁਕਰਾਈ ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ 'ਰਾਵਣ', 'ਐਕਸ਼ਨ ਰੀਪਲੇਅ' ਤੇ 'ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼' ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਇਹ ਤਾਂ 'ਰੋਬੋਟ' ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਗਮ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚ 'ਬਾਬੀ ਡਾਲ' ਨਾਲ ਖੂਬ ਛਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ‘ਅਗਨੀਪਥ’ ਉਤੇ

ਸਮਿਤਾ ਪਾਟਿਲ, ਰੇਖਾ, ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਰਾਏ ਬੱਚਨ, ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਵਿਚ ਕਈ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਟੌਪ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਸਮਰੱਥ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਸਮਾਨਤਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਿਤਾ ਪਾਟਿਲ, ਰੇਖਾ, ਐਸ਼ਵਰਿਆ, ਕਰੀਨਾ ਵਰਗੀਆਂ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾ ਕੇ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਕਰਨ ਜੌਹਰ ਦੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਅਗਨੀਪਥ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਵੀ ਕਾਲੀ ਨਾਮੀ ਇਕ ਸੈਕਸ ਵਰਕਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਰਨ ਜੌਹਰ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਅਗਨੀਪਥ' ਦਾ ਰੀਮੇਕ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ 'ਚ ਮੁੱਖ ਹੀਰੋ ਰਿਤਿਕ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਇਸ 'ਚ ਰਿਤਿਕ ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਬਣੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸ 'ਚ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰੇਗੀ। ਪੁਰਾਣੀ 'ਅਗਨੀਪਥ' 'ਚ ਬਿੱਗ ਬੀ ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਮਾਧਵੀ ਨੇ ਸੈਕਸ ਵਰਕਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਰਸ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਕਰਨ ਜੌਹਰ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਨੂੰ ਨਰਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਸੰਦ ਆ ਸਕੇ। ਭਾਵੇਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਆਪਣੀ ਇਮੇਜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੇਹੱਦ ਚੌਕਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਮੇਜ ਲਈ ਹੀ ਨਿਊ ਯੀਅਰ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਡਾਂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਲ ਰਹੀ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਕਰਨ ਜੌਹਰ ਤੇ ਰਿਤਿਕ ਰੋਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਨੇ 'ਅਗਨੀਪਥ' ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇਮੇਜ ਨਾਲ ਵੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ

ਸਾਲ 2011 ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕ !

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ 11ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ

ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਮਾਲ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

Pan-Oceanic Engineering

General Contractors
& Engineers

Our Expertise:

- Sewer & Water Lines Installation
- Excavation & Demolition
- Concrete & Asphalt Paving
- Commercial & Residential Construction Management
- Ornamental and Temporary Fence Installation

Awarded with "Green Certification"
for "Sustainable Construction"
at O'Hare Airport by City of Chicago.

Our Clients:

- City of Chicago
- Illinois Department of Transportation
- METRA Rail
- O' Hare Airport
- Capital Development Board
- Chicago Public Schools
- All Kinds of Construction Customers

Pan-Oceanic Group

8501 W. Higgins Rd., Suite 630, Chicago, IL 60631
Ph: 773-601-8408, Fax: 773-601-8409 www.panoceanicinc.com

EXCAVATION • SITE UTILITIES • ASPHALT PAVING • CONCRETE WORK

EXCAVATION • SITE UTILITIES • ASPHALT PAVING • CONCRETE WORK

ਸੁੰਦਰ ਮੁੰਦਰੀਏ ਹੋ... ਤੇਰਾ ਕੋਣ ਵਿਚਾਰਾ ਹੋ ...

PHO presents

ਲੋਹੜੀ LOHRI

on Saturday, January 29, 2011 at 7p.m.

at INDIA HOUSE RESTAURANT & BANQUET

1521 W Schaumburg Rd, Schaumburg, IL. 60194

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ: ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸ਼ਾਮ ਦੇ
ਕਲਾਕਾਰ, ਸਪਾਂਸਰ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣੋ।

Come join us as artist/performer, sponsor or just attend to support and refresh your
memory of Lohri celebration in Punjab, an evening full of cultural performances.

* ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰ 19 ਦਸੰਬਰ ਤਕ ਅਪਣਾ ਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ।

* Participants please register by Dec. 19, 2010.

ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਐਂਟਰੀ ਮੁਫਤ, ਪਰ ਸੀਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ।

More Info: (847) 975-3877, (630) 479-0031, (630) 803-1877, (815) 557-4991, (630) 728-5490, (224) 456-8096

PHO Board: Lakhbir S. Sandhu (847) 975-3877, Dr. Harjinder S. Khaira (630) 479-0031, Tony Sanghera (630) 728-5490, Tejinder S. Minhas (630) 803-1877,
Darshan S. Basraon (815) 557-4991, Paramjit S. Sangha (847) 299-1411, Dr. Gulroop S. Hansra (847) 202-8185, Jasbir S. Sahota (847) 263-0355,
Harjit S. Gill (630) 213-6889, Manminder S. Bhathal (630) 549-5983, Kulwant S. Nagra (773) 909-0954, Mohinderjit S. Rakalla (630) 878-9833,
Jairam S. Kahlon (224) 456-8096,

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਸੰਸਥਾ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ

PUNJABI HERITAGE ORGANIZATION OF CHICAGO

P.O. BOX 2556, PALATINE, IL. 60078

(PHO is a non-profit community organization dedicated to promote Punjabi cultural heritage, sports and social events.)

Web address: www.phochicago.org Email: info@phochicago.org